

Dans met de duivel

– Vijf novellen –

Jan Bauwens

D/2005/Jan Bauwens, uitgever

ISBN: 90-77532-23-4

NUR: 300

© Jan Bauwens, Serskamp 1978-2005

De in deze bundel opgenomen verhalen werden geschreven in de periode 1977-1986; ze werden nooit eerder in boekvorm uitgegeven, behalve de novelle De Tumor, die in 1986 verscheen in de verhalenbundel Ouverture I, uitgegeven bij Pandora te Wespelaar onder het ISBN: 90-5020-002-8.

Inhoudsopgave

DE TUMOR.....	9
DE BEHEERDER VAN HET LABYRINT.....	47
DANS MET DE DUIVEL.....	137
DE SLEUTEL.....	163
DE NEUZEN VAN TSJERNOBYL.....	183

DE TUMOR

1.

Er zijn mensen die zwemmen in de rijkdom; ze bezitten een fantastisch groot huis, een kasteel zou je zeggen als je er voor staat, dat omringd is met stijlvolle tuinen waarin de zeldzaamste bloemen en planten te vinden zijn en waarin 's avonds een licht geruis van kleurlichtend water uit even stijlvolle fonteintjes en vijvertjes hoorbaar is. En van onvoorstelbare afmetingen onder eeuwig bloeiende lotussen en waterlelies. In gezelschap van enkele fijne musici gaan die rijkelui dan 's avonds in hun tuin of op hun terras zitten terwijl ze rustig luisteren naar de muziek en nu en dan eens iets zeggen over de wijn of de champagne die ze drinken uit kristallen glazen met echte gouden randen en die ze soms tegen elkaar tikken om zich van hun verbondenheid met het zich verwonderend gezelschap te vergewissen. Smaakvol zijn ze gekleed en bij het rood worden van de zon, wanneer je hen van op afstand ergens achter in de tuin in het vizier zou nemen, zou je denken dat het vlinders zijn: frisse vlinders die kunnen schateren en die zich nu en dan eens dartelend verplaatsen zoals het water

van de fonteintjes, door het zoete en geurende exterieur.

Hen aldus bespiedend zou je de mooiste gedichten van de heilige Gorter erbij kunnen verzinnen en de stem van tal van Franse fijne poëten zou hoorbaar worden in het kloppen van het water en het zingen van een nachtegaal. En wanneer het dan buiten koud geworden zou zijn omdat de nacht viel, en wanneer allerlei verwonderde insecten en nachtvlinders die naar het licht toegekomen zouden zijn de sfeer braken, zou je zien hoe ze zich allen naar buiten begaven om daar hun culturele happening, nu ernstiger, voort te zetten, in een climax die stilaan iets dichtelijks maar ook iets bovennatuurlijks, iets griezeligs zelfs, verspreidde.

Het valt je eigenlijk moeilijk, wanneer je zelf slechts een arme drommel bent die blij mag zijn dat nog een dak boven het hoofd heeft en elke dag wat spijs om de honger te stillen, om je van zulke plaatsen en ook van de mensen die zulke plaatsen bewonen, een beeld te vormen.

Zelf wandel je in de vroege ochtend naar de koe-stallen in ben je blij dat je in ruil voor wat melk en boter mag helpen bij het melken en het schoonmaken, en je ziet op je weg, als de ochtendmist niet te dik hangt, het kasteel dat nog

slaapt en waarin zich dagelijks die festijnen afspelen waarover veel gesproken wordt maar weinig geweten is. En als je dan 's avonds van de akkers naar huis terugkeert en je bent doodmoe en tevreden, laat het je eigenlijk koud wat er weeral wakker aan 't worden is tussen die sluimerende bomen in de tuinen van het kasteel. Je weet alleen dat de bewoners ervan niet meer naar buiten gereden zullen komen in sierlijke koetsen, misschien nog een verachtend of vriendelijke blik op jou zullen laten vallen en dan weer verder rijden naar een plaats die je niet kent en niet kunt gissen, want je weet tevens dat de tijd van de middeleeuwen lang voorbij is en dat deze rijkelui zich nog slechts onopgemerkt in supersnelle wagens voortbewegen in de richting van de snelwegen die naar grotere werelden voeren, werelden waar grotere dingen gebeuren waarvan je geen idee hebt, maar waarvan je toch weet dat ze gebeuren. En alhoewel het kasteel elke dag in je vermoeide blik valt en zo nabij is, is het verder van je afgelegen dan de maan die je tenminste kunt zien in haar regelmaat van vormen. Het kasteel wordt voor jou zonder betekenis, tenzij dan in zijn mysterieusheid waarvan je niet hoopt maar toch ook niet zou moeten schrikken als dat mysterie op een dag door een toeval zou uitlekken omdat bijvoorbeeld een van de dames die daar toevallig geen supersnelle wa-

gen ter beschikking zou hebben, plotseling en onverwacht bij jou zou aankloppen op hulp te vragen omdat ze erg ziek geworden zou zijn terwijl de telefoon het had laten afweten.

Maar voorts bezoedelen noch het kasteel noch een van zijn bewoners je gedachten, omdat je gedachten met andere dingen verbonden zijn die wel veelbetekenend voor je zijn omdat ze je het leven en de arbeid mogelijk maken. Je bent niet iemand voor wie het feestvieren in kleurige en geurige tuinen enige betekenis zou kunnen hebben. Het interesseert je evenmin om te converseeren met stijlvolle figuren die een verzorgde opvoeding hebben genoten in de befaamdste instituten of universiteiten en die zich bewegen in kantoorgebouwen waar ze gedurende enkele ogenblikken aanwezig zijn om er een handtekening te plaatsen of te halen, om een afspraak te maken voor een belangrijke vergadering waar zij een nog belangrijker beslissing zullen moeten gaan nemen die hen gedurende lange tijd van hun slaap zal beroven omdat ze risico's van het hoogste niveau inhoudt. En stijlvolle tuinen met fonteinen en vijvers met reusachtige vissen, zeldzame bloemen en planten, prinsessen die er uitzien als frisse vlinders die kunnen schateren en die champagne drinken uit kristallen glaasjes, bestaan alleen maar voor jou in de sprookjes die

je als kind verteld werden als je ging slapen, opdat je zoete en weelderige dromen gehad zou hebben. Maar je had er geen zoete dromen van: je droomde alleen maar van het kasteel, waar het allemaal écht gebeurde, want je had het gezien toen je op een avond was gaan gluren, achter in de tuin. Je had ze gezien, de fonteinen en de vijvertjes en de muzikanten. Het had je lange tijd beziggehouden je had er met niemand van gerept omdat er van jou niet verwacht wordt dat je gaat gluren, en daarom had je er lange tijd over gedroomd.

Je droomde dan dat je de butler was, omdat je de butler van het kasteel kende: hij had je eens je voetbal teruggebracht toen die in het spel ergens tussen de bomen van het kasteel gevlogen was en in een vijver terecht was gekomen. En toen je de plons hoorde en nog even twijfelde of je nu zou gaan lopen ofwel zou aanbellen om te vragen of je je bal mocht terughalen uit de vijver, kwam de butler glimlachend met de bal te voorschijn. Een reusachtige man met een hangbuik en een kale knikker, in een vest waarop gouden kettingen hingen te rinkelen. Hij overhandigde je glimlachend de bal zonder ook maar iets te zeggen en pas toen hij weer weggegaan was, wist je dat je vergeten was “dank u” te zeggen,

maar roepen durfde je dan ook niet meer en je ging verlegen en vereerd een heel eind verder spelen, opdat dit geen tweede maal zou gebeuren. En het was diezelfde dag, dat je even was gaan gluren, van achter in de tuin, en dat je gezien had dat de sprookjes die men je vertelde daar werkelijkheid waren.

Je droomde dat je de butler was, omdat je hem als de machtigste man van het kasteel beschouwde: je had gezien hoe hij zich vrij en gewind tussen de frisse vlinders bewoog met de schotels met de kristallen glazen en je dacht dat hij de man was die ongeveer volmaakt kan weten wat er zich afspeelde in het kasteel en onder zijn bewoners: hij was het oog en het oor dat zich schuilhield achter de schotels en de glazen. Hij sprak niet, maar hij wist. Maar de butler die je zelf was in je dromen, wist niets en stelde zich alleen maar vragen: het was alsof hij slechts van achter in de tuin aan het gluren was. En sedert de dag dat je niet meer van het kasteel droomde, vergat je het ook en ging het behoren tot de nietsbeduidende dingen uit je omgeving.

Het kasteel verdween uit je gedachten, maar je vergat het toch niet volledig. Alhoewel het ver-

der nietsbetekenend voor je was, bleef het er toch als een ding, als een nietsbetekenend ding. Het bestond voor je, eerst in je dromen, als een kleine, nietsbetekenende plaats en later, toen je ouder was geworden, verkreeg het ook gestalte in je geest, als een onschuldige, nietsbetekenende gedachte. Het veroverde een kleine plaats in je brein, in je hersenen, als een nietsbeduidend, klein kwabje, een kleine onschuldige tumor.

Alhoewel dat voor jou geen aanleiding was tot geklaag of zelfs niet tot gefilosofeer, besepte je toch maar al te goed dat je nu eenmaal niet behoorde tot die klasse van mensen met klasse, zoals er enkelen niet ver van je eigen huis woonden. Je was een gewoon mens zoals de meeste gewone mensen zijn, aan wie het aan klasse ontbrak, maar die toch ergens klasse hadden die ze heimelijk meer waard achtten dan de klasse van rijkelui. Je had gevoel voor eer en recht en menselijkheid, en soms dacht je wel dat je die eigenschap meer had dan die rijkelui: je dacht dat die rijkelui die kastelen bewoonden en in supersnelle wagens reden, zich klasse verwierven omdat ze gebrek hadden aan echte klasse, het eergevoel en het gevoel voor recht en rede. Maar je twijfelde er ook aan of het inderdaad zo was, want het waren dingen die je slechts wist van horen zeggen en je wist dat je nooit kon geloven wat je

van horen zeggen te weten was gekomen. Zeker was, dat je niet de klasse had die zij wel hadden. Je wist niet waarom dit zo was, omdat je nog dacht in termen van verdienste: waarom hebben zij verdiend wat jij niet hebt verdiend? En waarom wilde je er ook niet langer over nadenken.

Je was een gewone landarbeider en op een dag was je in het huwelijk getreden met een meisje uit je omgeving, omdat je een gezin wilde en een aantal kinderen die net als jijzelf zouden opgroeien tot landarbeiders en die misschien net als jij zouden dromen van het kasteel en zijn bewoners totdat ook zij zouden inzien dat het kasteel slechts een nietsbetekenend ding in hun omgeving was.

Het kasteel zou uit hun gedachten verdwijnen en zich ergens onbeduidend als een onschuldige tumor in hun hersenen nestelen.

Maar toen kwam de dag dat je moest inzien dat je vrouw je geen kinderen zou kunnen schenken omdat ze ernstig ziek geworden was, terwijl je nooit gedacht had dat zoiets kon gebeuren. Je was opstandig geworden in jezelf en 's nachts was er een schim komen opdagen die je ge-

vraagd had of je misschien verdrietig was omdat je je tumor niet kon voortplanten.

Je deed alles wat in je macht lag om je vrouw te genezen, tot op het ogenblik dat men je ervan kon overtuigen dat zij ongeneeslijk ziek geworden was en toen deed je alles om te beletten dat ze zou sterven, maar je zag dat je welgemeende inspanningen niet mochten baten omdat duistere machten zich al lange tijd meester van je huis gemaakt hadden. En op een dag, tegen de avond, was je alleen met je vrouw en zat je samen met haar bij de haard te zwijgen. Geen van jullie had die avond al een woord gesproken, alsof er plotseling niets meer was dat nog gezegd kon worden zonder dat het nietsbetekenend was. En toen keek je vrouw je angstig aan en zei ze tegen je dat het net was alsof ze geen adem meer kon halen. Je zag hoe ze bleek geworden was en het hoofd krachteloos opzij liet vallen. Je was op haar toegestormd en had haar in je armen genomen, maar ze gaf geen blijk meer van kracht of van zin om meer te zeggen dan datgene wat ze net gezegd had: dat het net was alsof ze geen adem meer kon halen.

Op dat ogenblik was je zonder nog na te denken naar buiten gelopen, naar het kasteel. Plotseling was er niets meer waarvoor je nog zou moeten terugschrikken en je zag in het kasteel alleen nog maar de mogelijkheid, de enige mogelijkheid, om het leven van je vrouw te redden. Als een bezetene rende je naar het kasteel. Het zware ijzeren hek was vergrendeld en je klauterde er zonder nadenken over en liep langs het kronkelende pad in de dichte duisternis naar het reusachtige gebouw, dat steeds reusachtiger werd naarmate je dichterbij kwam. Je zag nergens licht branden en daarom liep je koortsachtig om het gebouw heen om de deur te kunnen vinden en aan te kunnen bellen om hulp te vragen en het leven van je vrouw te redden. Maar toen je de deur van het kasteel niet kon vinden omdat de duisternis je belette te zien, had je met je handen haastig over de grond getast om stenen op te rapen en tegen de ramen te gooien en je vond stenen en gooide die tegen de ruiten en je was beginnen te roepen en te schreeuwen opdat iemand je zou horen en wakker zou worden en naar beneden zou komen om je te helpen en om je vrouw met zijn supersnelle wagen naar de stad te brengen waar een dokter was die haar zou genezen. En toen je steeds ongeduldiger en luider beginnen te roepen was en zag dat niemand je hoorde omdat er nergens een deur of een raam

openging of een licht werd aangestoken, zag je dat er niemand was om hulp te bieden en je was weer teruggerend, terwijl je nog even halt hield en omkeek om je ervan te overtuigen dat je je niet vergist had. Van aan het hek had je nogmaals geroepen en dan was je weer over het hek geklauterd en toen je aan de andere zijde naar beneden gevallen was, voelde je een scheut van pijn en merkte je dat je niet meer op je linkerbeen kon steunen. Je sleepte jezelf voort in de richting van je huis en je dacht er alleen nog maar aan, je vrouw nog eens te kunnen zien, haar nog iets te kunnen zeggen, haar nog te kunnen zeggen dat je van haar hield, dat je altijd van haar had gehouden en dat je het haar niet kwalijk had genomen dat ze jou geen kinderen had geschonken en dat je haar zou genezen. Je proefde bloed in je mond, maar dat gaf je alleen maar een gevoel van kracht en je sleepte je verder. Je duwde de deur van je huis open terwijl je luid de naam van je vrouw riep en je zag dat ze half uit haar fauteuil was gevallen en trachtte haar recht op te zetten terwijl je haar omhelsde en kuste en vroeg dat ze toch iets zou zeggen, want het was zo duister geworden...

Toen je weer tot bewustzijn was gekomen, zag je dat je in het huis van de landarbeider was: je

herkende de kamer waar je lag, omdat daar de lege melkkannen gezet werden die je elke ochtend mee kwam halen als je naar de koestallen ging om te melken en schoon te maken. Je begreep dat er niemand anders in de kamer was, omdat het dag was, en omdat er gewerkt moest worden op de akkers. En toen je daar een lange tijd had gelegen en had nagedacht, was de boerin naar binnen gekomen in de kamer waar je lag op het grote bed. Ze bracht je een beker warme melk die je rustig leegdronk, maar je zag dat ze ernstig bleef kijken en niet glimlachte. Je begreep enkele dingen, maar je wist niet hoelang je daar gelegen had en daarom vroeg je aan de vrouw hoe laat het wel was. Ze had je gezegd dat het avond werd en dat de arbeiders weldra van de akkers terug zouden zijn en dat je je niet ongerust hoefde te maken, dat het allemaal wel beter zou worden. Je wist niet hoelang je vrouw al dood was, of ze al begraven was, of ze misschien nog leefde, en je zei tegen de boerin dat je haar graag nog eens had gezien. Daarna zag je hoe de vrouw je een ogenblik had aangekeken en dan weer was weggegaan omdat er niets meer was dat ze je had kunnen zeggen. Je was weer weggezonden in een zieke slaap waarmee je al vertrouwd geworden was, terwijl je alleen nog een immens spijtige gedachte begeleidde en een kleine onbenullige hersentumor: een reusachtig

kasteel met kleine dwergachtig bewoners die bijna onhoorbaar uit de vensters hingen te lachen.

Je begreep dat je slechts een gewone landarbeider was, die nu ziek was en niet in staat was zich te verzetten tegen het lot dat laf geweest was. Maar je legde je ook neer bij de dingen omdat je begreep dat je slechts een mens was, een sterfeling. Evenals je vertrouwd was met de akkers en de koestallen, had het leven je vertrouwd gemaakt met de dood en daarom zag je je eigen leed om je vrouw als een zwakheid die je wilde overwinnen en die je overwon door je tanden op elkaar te klemmen, dagenlang.

Je wist dat je zou genezen en dat het zinloos was en slechts van lafheid getuigde jezelf dood te wensen, en daarom wilde je genezen en genas je ook en wilde je weer op de akkers en in de koestallen gaan werken. Je wilde het verleden vergeten. Maar toen je merkte dat je linkerbeen niet meer helemaal zou genezen, zag je in dat je het verleden nooit meer zou kunnen vergeten omdat het je een teken had meegegeven, een teken dat je er steeds aan zou herinneren. Het gebeuren had je getekend en je werd een teken van datgene wat gebeurd was. De landarbeiders duldden het dat je je intrek bij hen nam, dat je hun brood

mee at en dat je samen met hen aan tafel bad, maar je voelde jezelf als een last voor hen omdat je niet meer in staat was te werken zoals je het voorheen had gekund en je verweet jezelf dat je niet meer in staat was te werken zoals voorheen. Je werd geduld omdat je het slachtoffer van een ongeval geworden was, terwijl je de rol van slachtoffer niet wilde aanvaarden. Je wilde die schuld of dat gevoel van schuld van je schouders afschudden en stilaan begon je het kasteel en zijn bewoners te vervloeken. Je begon hen te haten en heimelijk onheil toe te wensen, zonder dat iemand anders daar iets van af wist. De kleine en onschuldige tumor in je hersenen begon zich te ontwikkelen tot een gestalte die zich dagelijks manifesteerde in wraakgevoelens die je in jezelf opkropte en waarmee je nergens terecht kon. Je beeldde je in, hoe het kasteel de oorzaak was van al je ellende, van de dood van je vrouw. En je herinnerde je de schim die je op een nacht was komen opzoeken toen je wist dat je vrouw je geen kinderen zou kunnen schenken. Je herinnerde je hoe die schim, die je bespot had, niemand of niets anders geweest kon zijn dan het kasteel zelf en je geraakte ervan overtuigd dat het de geest van het kasteel was die je wilde sarren. En op een nacht, toen je weer in een koorts-slaap verzonken was, bezocht die schim je weer.

Ze was nu niet slechts een schaduw, zoals de vorige keer, maar ze was gekomen in de gedaante van een vrouw die er uitzag als een frisse vlinder die schaterde en zich dartelend voortbewoog rond het bed. Ze beloofde je dat ze jou kinderen zou schenken. Kinderen die niet zouden dromen van het kasteel en zijn bewoners en voor wie het kasteel niet een nietsbeduidend ding zou zijn dat uit hun gedachten zou verdwijnen en zich ergens onbeduidend als een onschuldige tumor in hun hersenen zou nestelen, omdat het kinderen zouden zijn die tot het kasteel zelf behoorden.

In angstzweet werd je wakker en je durfde nauwelijks aan je nachtmerrie terug te denken. Maar de schim liet je niet los en kwam terug, als een frisse vlinder met een steeds verleidelijkere dartelheid. Je zag haar in nachtjapon voor je ogen dansen en je hoorde hoe ze je trachtte te overreden met haar stijlvolle en geslepen taal. Je vluchtte weg van haar en je grabbelde naar je oorkussen om weer wakker te kunnen worden en helder te kunnen zien. En het gebeurde elke nacht weer. Elke nacht verscheen zij aan je bed en wenkte je mee naar haar tuinen, tot op de dag

dat zij wegbleef. En je dankte de hemel dat je door die schim met rust gelaten werd.

Je sliep nu beter. Het was stilaan zomer geworden en je kon gaan wandelen langs de akkers en de groeiende vruchten van het veld weer bekijken en het maakte je blij dat je de arbeid nog kon zien, hoewel je zelf nog niet in staat was om te werken. Je probeerde het en het lukte je ten slotte en je been genas. Als volwaardig landarbeider werd je weer aangenomen en je was blij dat je een landarbeider was. Na de oogst werd er feest gevierd, wat voor jou een hemel betekende en de dans en de drank maakten alles weer goed en zalig. Toen de avond gevallen was, was je zo opgewekt en uitgelaten geworden en tegelijkertijd had je zo'n behoefte aan eenzaamheid gevoeld om je geluk in volle teugen te kunnen drinken, dat je weer de akkers in zwierf terwijl je zong en kreten van weelde slaakte. Je wandelde over de korenstoppels en liet je languit vallen terwijl je in de verzadigde avondlucht keek. Je sloot je ogen droomde weg.

Een kriebeling op je gelaat maakte je wakker. Het was pikdonker geworden. Je zag de zwarte lucht en de gestalte van een vrouw. Ze lachte je

vriendelijk toe en trok je recht bij je hand. Ze was jong en mooi en haar ogen waren als diepe vijvers, haar jurk als een bloem over haar frisse, jonge lichaam. Je was nog slaapdronken en zonder dat je het besepte, had ze je bij de hand meegetrokken tot op de zitbank van haar wagen. Je sloot je vermoeide ogen, terwijl zij verder reed en je voelde hoe je haar kon vertrouwen. Je had niet de behoefte iets te zeggen of te vragen omdat je het alleen maar zalig vond. En ze reed met je weg, naar je bestemming...

Je voelde je houten kop bij het wakker worden en realiseerde je dat je in je dronkenschap dwaze dingen had gedaan. Toen je rond je keek in het felle licht, zag je jezelf in een bed, met een vrouw naast je. Je herkende haar: het was je schim. Het was de vrouw die je de avond voordien had meegevoerd in haar wagen. Je sprong op en vroeg je af waar je was. Buiten zag je reusachtig bomen en in de diepte spiegelden vijvertjes met fonteinen, omgeven door kleurige bloemenperken.

De schim was wakker geworden en glimlachte. Je zei dat je er weg wilde gaan, dat je terug wilde omdat je moest werken en toen je dat gezegd

had zei de vrouw tegen je dat je moest blijven, dat ze wenste dat je bij haar bleef en dat je niet meer zou hoeven te werken. Je bood weerstand, je verzette je, je begon te roepen en zij zei dat er niemand was naar wie je nog kon teruggaan.

Je ging op de rand van het bed zitten en dacht diep na. Je bekeek de vrouw aandachtig. Je bekeek de kamer aandachtig. En je vroeg dat zij voor jou koffie zou zetten. Je had tijd nodig om na te denken, want je wist dat je niemand meer had naar wie je zou kunnen teruggaan: je zou teruggegaan zijn naar de landarbeiders en je zou gezien hebben dat je alleen was tussen hen. Je had het je nog niet gerealiseerd omdat je te blij was met je genezing. Maar de gedachte dat je voortaan alleen zou zijn, begon vorm te krijgen in jezelf. En daar tegenover was er de vrouw die je vroeg dat je daar zou blijven.

Daarom had je eerst tijd nodig, en ruimte, en koffie. Je beseftte dat je niet iemand was die beslissingen kon berekenen: je zou er lang over na moeten denken en het zou je te veel tijd kosten vooraleer je zou voelen wat je ging doen. Je wist niet meer of je nachtmerries nu werkelijkheid geworden waren en je wist ook niet meer of je

wel ooit nachtmerries had gehad. Je wilde alleen koffie drinken en de vrouw bekijken en met haar praten

Pas wanneer de dingen lang vergaan zijn begrijp je dat er een noodlottigheid bestond, een bestemming waartoe je in zekere zin voorbestemd was. Het werd je nooit eerder duidelijk tot op het ogenblik dat het allemaal tot het verleden ging behoren. En wanneer er dan een dag komt dat je die zo zeldzame rust komt bezoeken in al haar onschuld, besef je het. Je merkt hoe je slechts op sleeptouw genomen werd, terwijl je nochtans dacht dat je handelde en leefde. Je ziet jezelf zitten, 's avonds, op een terras van een groot huis dat je als kind eens bespiedde van achter in de grote tuin, omringd door zeldzame bloemen en planten, tussen frisse vijvers met fonteintjes waarin reusachtige vissen zwemmen. En aan je zijde spelen enkele fijne musici kamermuziek van Bach en Haendel. Er is een butler die je wijn of champagne brengt en wat valt er nog meer te zeggen dan dat de drank een ietsje te jong of te oud smaakt. Naast je zit je vrouw die je begeleidt in je leegheid en wanneer het kouder begin te worden en de verwonderde insecten naar het licht komen toegevlogen, wordt er maar besloten om binnen te gaan zitten. Je bent verzwolgen

door de tumor die buiten je weten een reusachtige wereld is geworden waarin je je nog stuntelig en leeg geworden voortbeweegt.

Je herinnert je, wanneer je naar binnen gegaan bent, hoe je, toen je nog op het terras zat, achter in de tuin, tussen de struiken, een jongetje zag dat je bespiedde en je reageerde niet omdat je dat ooit zelf gedaan had toen je nog jong was. Je hoopte alleen maar dat hij niet dezelfde weg zou opgaan als je zelf was gegaan, omdat je slechts in een leegte kon belanden die ver afgelegen was van het echte leven maar je besepte dat het nutteloos was om dit te hopen, alleen al omdat hoop op zich nutteloos was. En pas toen je voelde dat je nu helemaal overwoekerd was door je tumor, ging deze je parten spelen.

Je begreep wat er gebeurd was, maar je kon de stap terug niet meer zetten omdat men nooit een stap terug kan zetten. Je wist dat, toen je je nog in het ware leven bewoog, je het sprookje kende of de illusie. En door je eigen gluren was het gekomen dat je op een dag de illusie met de werkelijkheid ging verwarren. Je liet de werkelijkheid niet los, omdat het echte leven je dierbaar was, tot de dag dat je moest leren inzien dat het echte

leven zo zwaar was en onherroepelijk tot de dood voerde. Dat brak uiteindelijk je laatste weerstand en je liet je door de illusie verleiden. En toen je zag dat de illusie je had opgeslorpt, zag je ook dat je naar het echte leven niet meer terug kon gaan, omdat je nooit meet terug kan gaan, als je eenmaal iets verlaten hebt. Je zou voortaan in de illusie leven en je beseftte dat je geen deel meer kon hebben aan de dingen die buiten die illusie gelegen waren. Je had het zware van het leven, de dood, ontvlucht, door reeds voortijdig te sterven in de illusie. En vanaf dat ogenblik kon je je nog voortbewegen in een tumor waarvan jijzelf het groeiferment was geworden.

Voorgoed had je nu het contact met de mooie akkers verloren en omdat je je vervloekt voelde daar je niet meer verwacht werd bij het krieken van de dag om de grond te bewerken, om te zaaien en om te oogsten, restte je niets anders meer dan de vlucht: je had nog slechts de grote tumor om in leven te houden, tot woekeren te brengen, tot almacht te brengen, en dat deed je, omdat je duidelijk inzag dat je niets anders meer kon doen.

Je dagen waren nu helemaal anders geworden dan voordien, toen je nog gewekt werd door het kraaien van de haan en toen je bij het vallen van de avond ging slapen om uit te rusten. Als je nu wakker werd, zag je noch het licht, noch de zon, en je voelde niet meer of je had er ook geen behoefte meer aan te voelen of het warm of koud was buiten, of het regende of sneeuwde of hagelde of mistte. Je vrouw zette je je kop koffie en je at niet omdat je geen arbeid meer hoefde te verrichten en omdat je telkens weer de avond voordien te veel gedronken had. Dan liet je je door je butler naar de grote stad brengen in je supersnelle wagen, waar je enkele kantoorgebouwen bezocht om handtekeningen te plaatsen en te eisen, en om een afspraak te maken voor belangrijke vergaderingen waarop je nog belangrijkere beslissingen zou moeten nemen die je van je nachtrust zouden beroven omdat ze heel wat risico's inhielden. En gedurende de tijd dat je met rust gelaten werd, sloot je je op in je elektrisch verlichte kamer om na te denken, tenminste als je niet dronk. Maar omdat je niet voortdurend kon drinken, want het drinken maakte je ziek, bleven er vele uren over waarin je in je elektrisch verlichte kamer kon gaan zitten om na te denken. Om een poging te doen tot nadenken.

En toen je trachtte na te denken, beeldde je je in wat de landarbeider zich wel moest afvragen over jou: hij zou zich beslist afvragen waar je het dan toch verdiend had dat je je in supersnelle wagens kon verplaatsen en dat je het je kon veroorloven om 's avonds met een fijn gezelschap op je terras champagne te drinken uit kristallen glazen met gouden randen, omgeven door de zeldzaamste bloemen en planten, in tuinen waar het fonteinwater neerkabbelde in koele spiegelende vijvertjes waarin reusachtige vissen zwommen. Je wist dat de landarbeider zich dit alles afvroeg en je wist ook dat hij die dingen niet kon begrijpen omdat hij nog in termen van verdienste dacht en dat hij daarom zou op houden daarover nog langer na te denken. Hij was een gewone landarbeider die op een dag in het huwelijk was getreden met een meisje uit zijn omgeving, omdat hij een gezin wilde stichten en een aantal kinderen wilde die net als hijzelf zouden opgroeien tot landarbeiders en die misschien net als hijzelf zouden dromen van het kasteel totdat ze zouden inzien dat het slechts een niets-betekenend ding uit hun omgeving was. Het kasteel zou uit hun gedachten verdwijnen en zich ergens onbeduidend als een onschuldige tumor in hun hersenen nestelen.

Je trachtte aldus na te denken, en je trachtte nog verder te denken dan dat. Je wist dat die landarbeider op een dag zou inzien dat zijn vrouw hem geen kinderen zou kunnen schenken en dat hij daarom opstandig geworden was. Je wist dat hij alles in het werk stelde om haar te genezen en je wist ook dat zij nooit meer genezen zou kunnen worden omdat zij ongeneeslijk ziek was. Je wist dat er een dag zou komen waarop de landarbeider samen met zijn vrouw ergens bij het vuur zou zitten en dat ze een hele poos zouden zwijgen en dat zijn vrouw hem dan zou zeggen dat het net was alsof ze geen adem meer kon halen. En toen was je plotseling angstig geworden, omdat je je voorstelde dat de landarbeider bij jou om hulp gekomen zou zijn omdat je zijn naaste buur was. Je vreesde ervoor dat dit zou gebeuren, omdat je dan verplicht zou worden hem hulp te bieden, zijn vrouw in je wagen naar de stad te brengen waar er een dokter was die haar zou kunnen helpen bij het genezen of bij het sterven. Je vreesde er intens voor, omdat de vrouw je dan herkend zou hebben.

En het speet je dan enigszins, dat de landarbeider, die nog in termen van verdienste dacht en die nog klasse had in de betekenis van gevoel voor eer en rechtschapenheid, dat hij zich nooit

zou kunnen voorstellen dat jij, die de klasse van de rijkelui had, jij, die je in supersnelle wagens voortbewoog zonder ooit door iemand uit je omgeving opgemerkt te worden, jij, die het je kon veroorloven om 's avonds in gezelschap van fijne kunstenaars buiten op je terras champagne te drinken uit kristallen glazen met gouden randen, omgeven door zeldzame bloemen en planten, tussen de muziek van waterfonteintjes en vijvers waarin reusachtige vissen zwemmen, omgeven door dartele, frisse, schaterende vlinders; het speet je enigszins dat je in de stad, waar je elke dag heen moest om grotere dingen te doen, om handtekeningen uit te wisselen in kantoorgebouwen, om afspraken te maken voor belangrijke vergaderingen, dat je daar welgeteld vijftienhonderd vrouwen had zitten achter uitstalramen. Het speet je enigszins dat die landarbeider zich nooit had kunnen voorstellen dat ook zijn vrouw je elke maand een aardig kapitaaltje opbracht, want jij dacht nu eenmaal niet meer in termen van eer en rechtschapenheid.

En toen je zo nadacht, vreesde je ervoor dat de vrouw van de landarbeider op een dag eens zo ziek zou worden, dat hij bij jou zelf om hulp zou komen. Je zou je deuren en vensters gesloten moeten houden opdat je zijn roepen en schreeu-

wen niet zou moeten aanhoren en als versteend zou je met je hoofd onder je oorkussen blijven liggen opdat hij toch niet zou denken dat je er wel was, want zijn vrouw zou je herkend hebben als je haar naar de stad had weggebracht waar een dokter was die haar zou kunnen genezen of helpen sterven. Ze zou je verraden hebben omdat zij, in het aanschijn van de dood, niets meer te vrezen zou hebben.

En toen je je elektrisch verlichte kamer, waar je had nagedacht, verliet, moest je alweer gaan drinken om je gedachten te kunnen vergeten en rust te vinden.

Je besepte maar al te goed, dat je nooit meer zou kunnen nadenken, zonder dat zich die dingen aan je geest zouden opdringen. Je zou gedoemd zijn verder te gaan op het pad dat je betreden had toen je je door de illusie had laten verleiden, toen je de definitieve stap uit het ware leven gezet had, toen je het leven voorgoed verlaten had en de dood voortijdig was ingegaan.

En toen kwam de dag dat de dingen waarvoor je zo erg gevreesd had werkelijkheid werden. Je had het ijzeren hek vergrendeld nadat je je

vrouw onder allerlei voorwendsels met de butler had weggestuurd voor enkele dagen en je had het kasteel hermetisch gesloten — het kasteel dat je zelf niet meer kon verlaten omdat je nergens meer een veilige plaats zou kunnen vinden voor jezelf. Je herinnerde je hoe de avond viel en je wist dat het die avond zou gebeuren omdat je de vrouw die opstandiger was geworden, in de stad door een van je handlangers had laten vergiften. Je wist dat ze zich niets meer zou herinneren totdat ze zou zeggen dat het net leek of ze geen adem meer kon halen en dat ze daarna zou sterven. En zoals je gevreesd had, wist je ook dat de landarbeider naar je kasteel zou zijn toegelopen om je hulp te vragen. Je kon zijn roepen en schreeuwen niet aanhoren en je was je zo enkele uren blijven liggen opdat hij toch niet geweten zou hebben dat je er was, want dan had je hem hulp moeten bieden en zou zijn vrouw je herkend en verraden hebben omdat zij toch niets meer te verliezen had, nu ze in het aanschijn van de dood stond. Het viel je nog mee, dat de landarbeider van je hek naar beneden gevallen was, en dat hij buiten bewustzijn door zijn medewerkers enkele dagen lang verpleegd moest worden, zodat hij je 's anderendaags zeker niet kon zien wegrijden van het kasteel. Je had een ogenblik lang niet geweten of je nu al dan niet zijn bloedsporen had moeten uitwissen van het hek

tot aan zijn huis, gewoonweg omdat je er te zeer ondersteboven van geweest was. En toen je weer kalm was geworden, wist je dat je dat helemaal niet hoefde te doen, omdat je vrouw en je butler van die dingen op de hoogte waren.

Er kwam een dag dat je je herinnerde dat je zelf ooit landarbeider was geweest. Het was je als arme drommel die nog blij mocht zijn dat hij een dak boven het hoofd had en elke dag wat spijs om de honger te stillen, een zware opgave om je een beeld te vormen van het kasteel en zijn bewoners. Je wist alleen dat ze met supersnelle wagens reden in de richting van de snelwegen die tot grote werelden voeren, werelden waar grotere dingen gebeurden waarvan je je geen beeld kon vormen maar waarvan je toch wist dat ze gebeurden. En je wist ook dat ze 's avonds op het terrasje champagne dronken uit kristallen glazen met gouden randjes, in het gezelschap van fijne musici en frisse vlinders, omgeven door kleurige bloemperken en fonteinenvijvers waarin reusachtige vissen zwommen, omdat je als kind eens gaan gluren was van achter in de grote tuin van het kasteel. Maar je wist niet dat de vrouw die je zou huwen je geen kinderen had kunnen schenken omdat ze ziek was geworden. Je wist niet dat zij, wanneer ze naar de stad trok

om te werken, een van de vijftienhonderd vrouwen was die achter glas in uitstalramen gingen zitten om die kasteelbewoners rijk te houden in ruil voor het vergif dat haar werd toegediend en waarnaar zij verlangde totdat zij het op een dag moest missen en ziek geworden was. En toen je je op die dag die dingen herinnerde, realiseerde je je dat het je eigen vrouw geweest kon zijn die je de dood had in geholpen. En plotseling beving je de angst dat zij zich zou wreken.

Je vreesde dat er een dag zou komen dat je vrouw het slachtoffer zou worden van de wispelturigheid die alle vrouwen overal ter wereld parten speelt, zoals jij het slachtoffer geworden was van de zelfbegoocheling waarvan alle mannen ter wereld de gevolgen moeten dragen en daarom begon je plotseling voor je eigen leven te vrezen.

Je vreesde dat er een dag zou komen dat je vrouw zich zou wreken omdat ze behalve je eigen vrouw ook nog vrouw was zonder meer. Behalve haar verbondenheid met jou, zou ze zich als vrouw met alle andere vrouwen ter wereld nog verbonden voelen en op het ogenblik dat ze zich deze andere verbondenheid zou realiseren, zou ze zich wreken in naam van de Vrouw. Je

beseftte dat je niet meer zou kunnen ontsnappen aan haar verborgen maar toch reële wraakgevoelens en dat ze jou eens koelbloedig zou vergiftigen en daarna je lijk zou laten verdwijnen. Ze zou zich hierom niet de minste scrupules maken, dat wist je ook, en wanneer ze aldus weer clean zou zijn, zou ze in haar wispelturigheid en geslepenheid de landarbeider verleiden om met haar in het kasteel samen te gaan wonen. En toen je de dingen nog eens klaar overdacht had, zag je in dat alle elementen in dat grote spel kwamen en gingen: de landarbeider kwam en verdiepte zich in de illusie en verging en ook zijn vrouw was vergaan en alle dingen vergingen met hen mee in de grote illusie. Alleen je eigen vrouw, de frisse vlinder die zich 's avonds dartelend bewoog met het glas champagne tussen de vijvers en de bloemen, alleen zij verging niet, alleen zij was eeuwige getuige van het spel, alleen zij besliste uiteindelijk over alle komen en gaan; zij was het grote brein van de tumor.

En het was op zo'n avond, dat je buiten op het terras had gezeten van je kasteel vat omringd was met stijlvolle tuinen waarin de zeldzaamste bloemen en planten te vinden waren en waarin die avond een licht geruis van kleurlichtend water uit even stijlvolle fonteintjes en vijvertjes

hoorbaar was, toen je in het gezelschap van enkele fijne musici champagne dronk uit kristallen glazen met gouden randjes, omgeven door frisse schaterende vlinders, en toen het buiten te koud geworden was omdat de nacht viel over het kasteel en doen allerlei verwonderde insecten en nachtvlinders naar het licht toe kwamen en de sfeer braken, dat je samen met anderen naar binnen was gegaan om daar de happening, nu ernstiger, voort te zetten, in een climax die stilaan iets dichterlijk maar ook iets bovennatuurlijks, iets griezeligs zelfs, verspreidde.

Je had je verplaatst van het terras van het kasteel naar binnen, waar de butler zoals gewoonlijk alles al had klaargezet wat klaargezet moest worden en met die verplaatsing merkte je hoe je ook van het exterieur van je persoonlijkheid naar het interieur ervan gegleden was en hoe al de anderen door het binnenkomen in zichzelf gegleden waren. Je merkte hoe de aandacht van het gezelschap nu niet meer op de sierlijke tuinen en de vijvertjes en de fonteintjes gericht was, maar hoe ze zich tastend concentreerde op een gedeelde zaak die stilaan, in een climax, iets dichterlijks maar ook iets bovennatuurlijks, iets griezeligs zelfs, verspreidde.

Je zag weer, dat datgene wat gebeurde bij elk contact met andere mensen, hier ten volle gestalte verkreeg: aanvankelijk werd er over oppervlakkigheden gepalaverd, over de zeldzame bloemen en planten in de tuin, over de reusachtige vissen in de vijvertjes en over de smaak van de champagne, en dan werd er eenogenblik gezwegen en getast vooraleer men dan over de interne aangelegenheden kon beginnen: men verhuisde naar het interieur.

Je merkte, die avond, toen je op het terrasje had gezeten en toen je naar binnen was gegaan met de anderen, dat de heroriëntatie van het gezelschap, het tasten naar een onderlinge verstandhouding op een gedeelde zaak, opvallend veel tijd in beslag nam en omdat je hiervoor zelf geen andere reden kon vinden behalve dan de gedachte dat je eigen veiligheid in het gedrang gebracht zou worden, ging je, tegen je gewoonte, niet in je aloude sofa zitten, maar op een stoel vlakbij de kast waar je een geladen pistool had liggen. En toen je zag dat het gezelschap plotseling heel vriendelijk was geworden en, tegen alle gewoonten voortpraatte over exterieure aangelegenheden die alleen op het terras thuishoorden,

werd je van de bedreiging overtuigd en bleef je op je hoede.

Behalve jezelf, waren er die avond nog welgeteld vijf anderen aanwezig: je vrouw, die nu in je eigen sofa was gaan zitten opdat deze niet leeg zou blijven staan zodat er geen woorden zouden vallen over de reden van je plotselinge plaatsverandering, de butler, die vermoeid maar altijd klaar om te springen aan de deur plaats had genomen nadat hij verse champagne had geserveerd , en de drie musici, die elk op een stoel hadden plaatsgenomen in een tegenoverliggende hoek van de kamer en die even pauzeerden om eens van hun glas te drinken.

Je wist dat je vrouw je met wapens zou doden, en niet met vergif, omdat zij wist dat je altijd heel nauwlettend toezag op de dingen die je te eten en te drinken gegeven werden op het kasteel: meestal at je in de stad en smokkelde je van daar ongezien een fles water uit de kraan mee die je op je elektrisch verlichte kamer verstoppte opdat je niet zou omkomen van de dorst.

Maar je wist niet dat er zich nog een zevende persoon bij het gezelschap voegde die avond. Je wist niet dat hij zich toevallig had verstopt, met het medeweten van alle andere aanwezigen behalve jij zelf, in de kast waartegen jij nu aanleunde toe je op die stoel was gaan zetten omdat je argwaan koesterde tegen het gezelschap en je wist ook niet dat het met je eigen wapen was dat hij je het hoekje om zou moeten helpen. Je wist niet dat diegene die wachtte totdat je een geschikte positie zou innemen van waar hij je onder vuur kon nemen zonder risico's, de landarbeider was wiens vrouw je de dood in geholpen had en je had je ook nooit kunnen voorstellen dat dit de landarbeider geweest kon zijn, omdat jij zelf niet de dader geweest was van de moord op de vroegere kasteelheer. Je kon je dit niet voorstellen omdat je niet wist dat je vrouw het spelletje op zo'n wijze altijd maar spannender wilde maken: ze wilde het onderste uit de kan, ze wilde het op een steeds volmaaktere wijze doen; volmaakt dan in de zin van de bevrediging van haar krankzinnige wraakgierigheid. Je wist, dat zij iemand was die zich steeds maar wilde wreken, maar je had haar hierin nooit op de voet kunnen volgen en je zou haar hierin nooit voor geweest kunnen zijn.

En toen je zo een tijdje was blijven zitten op die stoel, terwijl je tegen de kast leunde, had je gemerkt, dat het gezelschap wachtte. Je wist niet dat men wachtte totdat je je zou verplaatsen om je dan te zien vallen door de schoten van je eigen pistool, afgevuurd door de landarbeider wiens vrouw je in het graf geholpen had, je wist alleen maar dat men wachtte. En toen je aandachtig al de anderen had geobserveerd , vermoedde je dat het op jou was dat men wachtte. Men wachtte totdat je iets ging doen, totdat je iets ging zeggen of, totdat je je zou verplaatsen...

Zonder verder na te denken na die ene beslissing, was je plotseling opgesprongen en naar buiten gelopen in de duisternis, in de richting van het hek dat vergrendeld was. Hoewel je niet meer de kracht bezat waarover je vroeger als landarbeider wel beschikte, kostte het je maar een ogenblik om over het hek te komen en je liep recht in de richting van het huis waar de landarbeider woonde om hem hulp te vragen en bescherming. Plotseling was er niets meer waarvoor je nog zou moeten terugschrikken en je zag in het huis van de landarbeider alleen nog maar de mogelijkheid, de enige mogelijkheid, om je leven te redden. Als een bezetene rende je naar

de kleine hoeve langs het kronkelende pad in de duisternis en naarmate je dichterbij kwam scheen het huisje je steeds kleiner en onbeduidender te worden. Maar je hoopte dat de landarbeider je zijn solidariteit zou betonen en je tegen de bedreiging zou beschermen met zijn vuurwapen. En toen je bij het huisje gekomen was, had je eerst enige tijd op de deur getrommeld en dan, toen je zag dat er niemand thuis was omdat niemand je geroep gehoord had, was je als een gek de duisternis van de velden ingelopen omdat je kon vermoeden dat men je wel onmiddellijk op het spoor zou kopen en je af zou maken.

Je was vroeger ontwaakt dan de zon, omdat je koude geleden had die je niet meer kon verdragen sedert de dag dat je je loopbaan als landarbeider achter je gelaten had en met stramme lede was je opgestaan terwijl je met je handen wreef over de plaatsen waar insecten je gestoken hadden en je was terug naar het kasteel gegaan omdat je jezelf plots voor krankzinnig ging uitmaken wegens je schrikkerige gedrag de avond voordien. En het was op die terugweg naar het kasteel dat je plots dacht rechtsomkeer te maken en nooit meer terug gaan naar het kasteel. Je wist dat je je rijkdom zou verliezen, maar meteen zou je ook al je zorgen verliezen en zou je je

vrijheid terugvinden. Je hoefde je zelfs niet onherkenbaar te maken omdat je op het kasteel toch steeds met valse papieren had gewerkt en de nodige identiteitsbewijzen met nog een aardig stapeltje contanten had je altijd op zak. Je hoefde alleen maar ver genoeg daarvandaan te gaan. En toen je dit dacht, maakte je rechtsomkeer en werd je in de rug geschoten.

Er zijn mensen die zwemmen in de boeken: ze wonen in een grote stad, maar zijn afgezonderd van de stad omdat ze ergens boven op een zolderkamertje van een oud huis wonen dat verder praktisch onbewoond is, juist omdat het oud is of omdat de bewoners tamelijk uithuizig zijn, en daarom zou je evenwel kunnen zeggen dat die boekenmensen ergens ver weg buiten de bewoonde wereld in een woestijn wonen. Hun materiële behoeften zijn beperkt tot het minimum tenzij ze dan hun kapitaal in papier pompen. Zelden of nooit kan men hen zien, en als men ze ooit zou zien, zou men denken dat zij toevallige voorbijgangers zijn, toeristen op doortocht of stadsbezoekers en daarom kennen ze ook niemand in de stad en is er niemand in de stad die met hen ooit spreekt. Als je hen op het spoor zou komen, en je zou hen volgen wanneer ze zich buiten hun zolderkamer bewegen zou men den-

ken dat het ofwel zwakzinnigen ofwel supermensen zijn, want ze zouden je nooit de indruk geven dat ze behoefte aan menselijk contact hebben. Het overgrote deel van hun tijd brengen ze door op hun zolderkamertje, waar waarschijnlijk bed, kachel, tafel, stoel en kast allemaal opgeborgen zijn in een ruimte van enkele kubieke meter.

Hun zolderkamertje bevindt zich aan de achterzijde van zo'n oud gebouw, en wanneer je toevallig uitzicht zou hebben op de achterzijde van het gebouw omdat je tuin aan de achterzijde van dat gebouw paalde, zou je 's avonds zien hoe het gordijn voor het smalle venster geschoven werd en hoe er dan een licht aanging op dat kamertje. Naarmate het dieper nacht werd, zou je merken hoe het licht daarbinnen sterker zou worden, in een climax die stilaan iets dichtelijks maar ook iets bovennatuurlijks, iets griezeligs zelfs, verspreidde.

DE BEHEERDER VAN HET LABYRINT

1.

"Kijk, daar!", staken ze hun snavels samen:
"Daar loopt hij weer! Kijk!"

Grote ogen, stekende wijsvingers, droge grijnzen.

"Is het Van Der Plassen?"

Elleboogstootjes.

"Wie anders zou het zijn!? Kijk, kijk: kijk naar zijn gang, haha!"

Krulneuzen.

"Straks glijdt hij uit!"

Fronsjes.

"'t Zou wel verdiend zijn!"

"Woont dat meisje nog bij hem?"

"Wat een engerd! De duivel mag weten wat daar niet allemaal gebeurt!"

"Tja, zij kan zich niet verdedigen natuurlijk..."

" God weet wat we niet allemaal te horen kregen... als zij niet doofstom was!"

Hij naderde, knikte eventjes hun ruggen toe.

Zij, kraaien, zaten niet dag en nacht met hun neuzen in mufte boeken te snuffelen: ze hadden wel wat anders te doen dan bibliotheken op te zoeken! Maar of ze daarom naïef waren? Een vranke blik gaf hem te kennen dat ze 'het' wel wisten.

Grimassen in de sneeuw, het bijten van de koude.

Onder de kitsch die alom de commode siert, zijn er glazen stolpjes waarin het begint te sneeuwen als je ermee schudt. Voor een wijzend kind dat nauwelijks kan spreken, worden ze van de kast gehaald: de paradijselijke vervoering bij het zien van dwarrelende vlokken achter glas. Voor de allereerste keer hebben toen ontelbaren het woord "sneeuw" gehoord en nagezegd. "Sneeuw!", zegt het kind en de vlokjes dwarrelen in de stolpen van zijn grote ogen. "Sneeuw!", herhaalt het alsmaar, met een glimlach vol bewondering. En 's avonds, in bed, dwarrelen duizenden vlokjes door zijn veerlicht hoofdje. Kleurige vogeltjes

pikken ze op en na elk hapje zeggen ze: "Sneeuw!" en ze zingen muziekdooswijsjes.

In het oude hoofd van René Van Der Plassen echoden de prille wijsjes nog na. Door de witte stad liep hij, duizelig van het eeuwige dwarrelen. Het marktplein was een reuzetaart met kaarsjes. Als de avond viel, zouden ze gaan branden en fonkelende smaragden uitzaaien in de sneeuw. In het midden van het plein prijkte een met bloedsuiker bestrooid gebak: de kathedraal, waarvan de eeuwige stellingen nu marsepeinen twijgjes waren, luchtig geurend. En verder langs de steegjes stonden alom boterkoeken uitgestald, nog bakwarm en gul met een roomsaus overgoten, maar veel te groot om in te bijten.

Zonde, dat hij dit maagdelijk tapijt moest schenden met zijn oude laarzen, maar alles kwam wel weer in orde: het ging immers alsmaar heviger dwarrelen en de luchten bulkten van de blanke lekkernijen.

"De engelen schudden hun beddekens uit!" Heel, heel lang geleden plachten de mensen dit aan hun kinderen te leren. Nu verwensten ze alleen maar die 'vuiligheid'. De tijden zijn veranderd.

Alleen in glanzende kinderogen ziet men nog het wonder van de sneeuw ontdooien.

Naarstig pikkelde de magere man over de koude taart die hem een warm gevoel gaf. Zijn hart, een kleurige vogel achter glinsterende tralies, wipte ongedurig. Soms wenste René dat hij kon ontsnappen aan de zwaartekracht, opstijgen boven de blanke wereld, met de zwarte wintervogels, wiens vleugelslagen zo menselijk leken als ze, naar brood op zoek, rakelings over de ijstaart scheerden.

"Krrrààà!", riep hij ze na en ze beantwoordden zijn roep met een luid gekrijs.

"Krrrààà!", riep hij weer en in zijn zwart pak geleeke hij ook op hen; en de wintervogels doken onderzoekend naar beneden, keken hem minachtend en verwijtend aan en zegden tot elkaar:

"De slokop! Dat komt ervan! Hij is te dik geworden om te vliegen! Kijk naar zijn vleugels: de luilak! Zijn vleugels zijn amper stompjes! En zie: de lelikaard heeft zelfs geen snavel meer! Waar zou hij die hebben moeten achterlaten!?" En ze lachten luid en uitbundig: "Krrrààà! Krrrààà! Krrrààà! Krrrààà!", waarmee ze wilden zeggen: "Weet je dat: een vogel die niet vliegen kan, is een vogel voor de kat!"

Reusachtige, bruin geverfde, houten ramen vulden de hele oppervlakte van een muur van het gebouw. Dikke vlokken dekten de kleine, matglazen ruitjes haast helemaal toe. Gezellig gedempt viel de dag naar binnen.

Het bibliotheekgebouw bestond uit twee grote compartimenten. Die lagen in elkaars verlengde, enkel gescheiden door een klein niveauverschil van de vloer en een valse muur. Aan de zijde van de ramen was er een doorgang met een lichte, gelijkmatige helling. Aan de andere zijde, een tweede doorgang met twee trapjes. Behalve de ramen en het plafond, was alles onder literatuur bedolven.

Een kunstzinnige opstelling van torenhoge rekken, hier en daar voorzien van laddertjes, herschiep de hele ruimte tot een volmaakt labyrint. Ouderwetse hanglampen wierpen een aangename, stoffige glans tegen de verschenen kleurenweelde van de boekenruggen. Een geur van papier, drukinkt, vermolmend hout en stenen muren, bracht een antieke tint. Duizenden boeken trokken het oog naar alle kanten tegelijk. Hier werd elke mars gebroken, elke jacht veranderde in een slentergang, men waande zich in een tijd-

loze eeuw vol intellectuele verpozingen met belezen gezellen in rijkelijke interieurs.

Nog nauwelijks kon men door de matglazen raampjes kijken, maar hier en daar was een pakje sneeuw van het glas gegleden en toonden zich spiegelachtig vervormde fragmenten van de binnenkoer, als stukjes van een grote puzzel. De binnenkoer deed dienst als parkeerruimte voor de voertuigen van de bezoekers. Hij zag er vervallen uit, het ganse jaar geschrinkt met overvolle waterplassen, 's zomers gelijkend op een vergeeld portret van een schoolkoer maar nu begraven onder onbetreden sneeuw. Door de witte vacht sneed een smal paadje waarlangs ingedufelde lezers zich geladen voortspoedden.

Als men, kuierend in de grote bibliotheek, de blik eventjes op de binnenplaats liet rusten, welden als vanzelf herinneringen aan de studie jaren op. Toevallige passanten werden in de verdroming omgetoverd tot een priester-leraar, een prefect of een klusjesman, al naar gelang hun grootten en volumes.

Had René geen vleugels: met nu en dan een dartertel sprongetje, wist hij zijn vreemde drang wel in toom te houden. En gelukkig had de goeierd nog een ziel — haar papieren vleugels klemde hij onder zijn vleugels, en diep snuivend holde hij

door de steegjes, in de richting van de stedelijke bibliotheek: het voorportaal van de hemel.

Een weinig naar de grond toe gebogen om het gelaat te beschermen tegen het barre weer, met haastige passen, en de pakjes met boeken onder de arm geklemd, spoedde René Van Der Plassen zich over de binnenplaats naar de ingang toe. Zijn ernstige gelaatstrekken, de schichtige bewegingen van zijn kleine oogjes en het grabbelen van zijn handen rond zijn kraag, riepen het beeld op van een haast verheiligd man, naïef maar met een hart van koekenbrood en een hoofd gevuld met kostbaarheden.

Langs de grote venstertjesdeur die met pamfletten tot een uniek kunstwerk omgetoverd was, trad hij het gebouw binnen en belandde zo in het korte, smalle gangetje. Aan de grijze loper, die daar vrijwel de hele ruimte besloeg, klopte hij zorgvuldig zijn sneeuwschoenen droog. Zo doende, verplaatste hij zich het gangetje rond en las enkele titels en teksten over de vele kunstrijke manifestaties, die daar tot een armlengte boven manshoogte de valven sierden op posters en affiches.

Een brede klapdeur, in gebroken wit geschilderd en voorzien van hoge doorkijkramen, gaf uit op

de bibliotheek zelf. Met eerbied duwde René ze open en trad binnen. Via een kleine bocht, tussen twee rijen tafeltjes waarop stencils lagen en folders over veelsoortige evenementen, stevende hij op het labyrint zelf af.

Tussen deze boekenmuren kon hij dromen, deze plaats kende haast noch dwang, streefde het oog als het kostbaarste barokke interieur. Gelijk een kind begaf René zich tussen de hoge rekken, hij beklom de trapjes, snuisterde in de boekenmuren, liet de vingertoppen glijden over allerlei papiersoorten. De meest uiteenlopende typoscripten gaven hem de vreemdste ideeën in, kleuren en kaftontwerpen gingen een spel aan met de fantasie. Boven op een trapje ging hij zitten, met een boek in de hand, en minuten lang staarde hij in de diepten van de rekken, om langs de stofdraden in het hoge, grauwe plafond te verdwalen, en er zijn verbeelding uit te spinnen, gevoed door titels en woorden in vele talen en uit alle delen van de wereld stammend, uit alle tijden waar de mensheid was doorheen geklauterd.

Toen René zijn "prooi" beet had, stopte hij die keurig onder de oksel, zette z'n kraag recht en begaf zich in de sneeuw, huiswaarts. Daar, weggedoken in een gezellig hoekje, zou hij de avond

tegemoet lezen, tot diep in de nacht. In zijn dromen zou hij alles nogmaals overdenken, herkauwen, versassen en versleuren van de ene naar de andere gedachtenhoek. Geen van de diepzinnigheden zou hem ontgaan.

En bij het lezen maakte de geestesijverige man kleine aantekeningetjes op nieuwe vellen papier die hij dan opstapelde in zijn kleine rekken. Na verloop van tijd reconstrueerde hij zo de hele bibliotheek in een gebalde versie. En hij kreeg inzicht in de wereld der ideeën.

Het sneeuwde nog steeds, maar nu waren de vlokjes lichter en kleiner. Traag vielen ze neer op het geruisloze tapijt, waarin hier en daar nu sporen zichtbaar waren van sneeuwlustige stedelingen. En weer voelde hij de behoefte om het vreugdezinderen dat zijn binnenste verteerde, uit te schreeuwen. Maar hij hield het hoofd gebogen, de blik in 't lichtend laken.

"Krrrààà!", riepen de zwarte wintervogels, maar hij sloeg geen acht op hen en ze vlogen naar de toren van de kathedraal en staken de snavels samen en ze zegden tot elkaar dat hij niet eens vliegen kon. En meewarig bleven ze stilletjes zitten, zwarte stippen op de witte toren, nog tot lang nadat hij uit hun zicht verdwenen was.

Het had nu opgehouden met sneeuwen. In een oorverdovend lawaai dook vanuit de kazerne een kopergele bulldozer op. Van zodra hij op het marktplein aankwam, klaptten twee ijzeren vleugels achteraan de machine open en een wiel dat aan het draaien ging, kotste dikke brokken bijtend zout over het reine tapijt, dat zienderogen verschrompelend in een vieze, grijze slijkmassa veranderde.

2.

Een jongeman was hij nog, toen zij hem het meisje toevertrouwde.

"Neem het kind asjeblieft mee!"

Alsof ze de woorden zopas had uitgesproken, klonk het hem in de oren. Hooguit dertig was de moeder, maar vroegoud en afgeleefd. Haar gezicht was bleek en ingevallen; de haren lagen dunnetjes over haar schedel gekamd. Heel snel op en neer ging de broche op haar borst als ze, kortademig van de toring, praatte met dat onwezenlijk accent. Voor ze uit, duwde ze het meisje van haar weg, alsof ze wist dat ze al de dood in zich had. Huilen deed het kind. Het graaide schreeuwend naar de afwimpelende, magere handen, klauwde zich vast in haar moeders kleed en sloeg als een tang de beide armpjes om de magere benen.

Hij was gaan knielen op de natte stenen, onderging machteloos het drama en strekte nu en dan met diepe schuldgevoelens beide handen naar het kleine kleutertje uit, waarna het alleen maar harder ging schreeuwen, alsof hij een wreedaardig monster was.

Toen ging het sein. Enorme stoomwolken blies het ijzeren gevaarte onder zich uit. Snel nam zij het kind bij de polsjes en drukte het in zijn armen, waarna ze als een schim tussen de blanke wolken verging.

De trein had zich al in beweging gezet. Het meisje in de armen, liep hij nog een poosje met de wagens mee, vruchteloos naar haar gezicht op zoek in de meedogenloos wegglijdende raampjes. Een tijdlang nog was hij op het perron gebleven. Bedienden hielpen hem de trappen af, naar de onderdoorgang, en ze trachtten het kind te sussen, te vergeefs.

Met het vluchtelingenkind op de arm doolde hij verward door de straten. Ten allen kanten slingerde het wanhoopskreten, maar de stad bleef gevoelloos en koud, aandachtig haar eigen gegons onderhouden en de stugge, ritmische bewegingen van haar elementen. Zwarte paraplu's wir-warden over spiegelnatte stenen. Fietsen, auto's, bussen en trams kolkten zich naar hun be-

stemmingen. Schoothondjes aan leiband en snuffelden aan broekspijpen van wachtende passanten. Verschrikte blikken bleven aan hem kleven en duizend oorschelpen onderzochten met nauwgezetheid de geluiden van het kleine kind. Pas tijdens de lange taxirit werd het meisje stil en slapen deed ze, toen hij met haar in zijn woonst naar binnen ging, de broche van haar nek haalde en haar in bed stopte onder wollen dekens. Doods stil was het toen in het huis. De stilte was hem als een verlossing. Hij wist toen niet dat deze doodse stilte voortaan het huis zou innemen, voorgoed.

Elke dag nog, herinnerde hem de broche die nu de ranke hals van de jonge vrouw sierde, aan haar moeder, aan de roep, aan de dood en aan de schimmen, aan het vertreksein dat als een cirkelzaag meedogenloos de band verbrak tussen een moeder en haar kind. Aan de raampjes dacht hij, de wegglijdende raampjes van de trein met, daarachter, de zich van het leven ontbindende gezichten. Elke dag nog, sprak de broche hem van haar leven en van haar dood en haar schittering was als een dank tot hem voor zijn gegeven woord.

Maar het kind, nu vrouw geworden, zweeg. Zij sprak noch hoorde sinds die dag, alsof met de mantel van de absolute stilte, een hand van boven haar beschermde tegen een ondraaglijke, verre pijn.

Netjes en fris lag het hele huis erbij, in afwachting van zijn thuiskomst. Bea had het vuurtje laag gedraaid om zijn eten warm te houden en bij zijn bord had ze de brief gezet. Wat nieuwsgierig was zij om hem mee te lezen; het moest belangrijk zijn, want de brief was aangetekend en droeg een stempel van het stadhuis zelf. Maar vooral wachtte zij naar de boeken die hij voor haar meebracht van de bibliotheek.

In de stilte, waren het de boeken die René en Bea aan elkander klonken. Telkens als de avond viel, gingen ze elk in hun zetel zitten en deelden het licht van een grote lamp in de hoek. En dan lazen ze, uren lang. René rookte z'n pijp en Bea zette verse koffie tussendoor en paste op de kachel. Ze ruilden hun romans: "Dit moet je beslist lezen, en dat...", zo maakten ze elkaar duidelijk met hun zelfverzonnen maar geofefende gebaren.

Zij ging als eerste slapen. Vaak las zij op haar kamer verder en voelde zij, als René boven kwam, zijn voetstappen kraken op de trap. Dan

deed ze snel haar nachtlamp uit en veinsde te slapen totdat hij eventjes met vaderlijke zorg was komen kijken aan de deurspleet of zij rustig sliep. En als hij wegging, las ze verder, totdat de slaap haar velde en meevoerde naar haar dromen waarin nog geluiden waren. Ja, luide helse kreten droomde ze die haar deden wakker schrikken in het holst van de nacht. Maar vaak ook had ze zoete dromen, over wat er in de boeken stond, of over lange treinen, boordevol feeën die, gehuld in witte wolken, halt hielden bij een zomers bebloemd perron.

"O, daar is René al!", ging het door haar hoofd toen ze een schaduw op tafel meende te zien vallen. Toen ze opkeek, schrok ze hevig: bij het raam stond een grote jongeman, ingeduffeld in een witte jas met een hoge kraag. Hij had een zwarte paraplu in de rechter hand en met een vriendelijke blik die vergeefs trachtte om haar gerust te stellen, keek hij haar onbeweeglijk in de blauwe ogen. Een moment was ze als versteend. Een vreemde rilling trok door haar jonge lichaam en verward liep ze de keuken in en bij het aanrecht bleef ze staan, verbleekt en met een bonzend hart. Haar handen trilden. Toen ze van bij de deur nu weer de kamer inkeek, was hij weg.

Achter het raam zag ze nu René naderen. Hij stak de straat over en kwam binnen. Langdurig veegde hij zijn schoenen aan de mat. Ze besloot hem met het pas gebeurde niet te ontstemmen, nam z'n jas aan en ging dan bij de enveloppe staan.

Eerst gaf hij haar de boeken. Vervolgens zoende hij haar op de wang. Tenslotte ging hij zitten. Terwijl zij opdiende, las hij de brief.

De frons boven zijn aandachtige ogen verdween. Zijn mondhoeken klommen omhoog tot aan zijn oren. Glunderend blikte hij haar aan en overhandigde haar trots de brief.

"Krrrààà!", riepen de zwarte wintervogels en verwonderd omdat hij niet opkeek, kwamen ze laag over zijn hoofd scheren:

"Krrrààà! Krrrààà! Krrrààà!"

René hoorde het niet: zijn gezicht danste, legde zich in ernstige of in vreugdevolle plooiën. Nu eens trok hij de wenkbrauwen op, dan weer glimlachte hij ingetogen of hij fronste het voorhoofd, al naar gelang de taferelen die hij zich reeds inbeeldde, op weg naar het stadhuis:

"Pardon, mijnheer, kan u me zeggen waar ik het kabinet kan vinden van de schepen van cultuur?"

"Wie bent u, als ik vragen mag?"

"René Van Der Plassen. Hier heb ik een uitnodiging, door de heer schepen persoonlijk ondertekend. Als u eventjes wil verifiëren..."

"O, ja, natuurlijk, mijnheer Van Der Plassen! Zou u alsjeblieft zo vriendelijk willen zijn me te volgen... Hoogedelgestreng Heer De Schepper verwacht u al, mijnheer Van Der..."

"Plassen!"

Haast gleed hij uit over het nu ijs geworden sneeuwslak dat van het marktplein een echt maanlandschap gemaakt had.

"Een geluk dat ik mijn pak niet bevuild heb", mompelde hij. Met voorzichtige stappen beklom hij de trappen van het stadhuis. Vooraleer hij de eikenhouten poort openduwde, deed hij een handschoen uit en tastte krampachtig in de binnenzak van z'n jas naar de brief. Vervolgens begaf hij zich naar binnen.

Het was opmerkelijk warm in de hall. Zonder enig gerucht te maken en met een eerbiedige

voorzichtigheid, alsof hij met porselein omging, sloot hij achter zich de zware poort. Vervolgens plooidde hij de kraag van z'n jas keurig omlaag, klemde de brief tussen zijn duim en wijsvinger en ging voor het eerste loket staan.

Haast wipte de bediende van zijn stoel af, toen René al het tweede, voorzichtige kuchje produceerde. Hij moffelde het tijdschrift onder het tafeltje, rommelde nog wat met paperassen en richtte zich dan tot René, die al bezig was z'n uitnodigingsbrief onder het gleufje door te schuiven. Vliegsvlug vouwde de man hem open, bekeek hem gedurende enkele seconden met een dooernstig gezicht, draaide hem tenslotte recht en las de tekst halffluid, snel en slordig. Eindelijk sloeg hij de blik op:

"Naar rechts en tweede deur links!"

Het klonk militair. René aarzelde nog een poosje, maar blijkbaar begreep de man achter het loket niet dat hij heel graag zijn brief terug wilde:

"Rechts, tweede deur links!", herhaalde hij nog luider en met een handgebaar erbij.

René knikte geschrokken en ging.

Bij de deur van de heer De Schepper, schepen van cultuur, stonden vier stoelen, waarop evenveel mensen plaatsgenomen hadden: een dame van omstreeks vijftig, een meisje met een bril, een grote jongeman, leunend op zijn zwarte paraplu en tenslotte een lange dunne heer met op de knieën een zwart, glanzend koffertje. Deze rij werd verlengd door nog twee staande vrouwen waarvan de eerste ostentatief een enveloppe voor zich uit hield, terwijl de laatste, trouwens de enige van het hele gezelschap die hem een blik gunde, met roze, gelakte nagels door de vette haren streelde van een Pekineesje dat ze tegen haar boezem klemde. Alleen de aanwezigheid van het hondje sloot elke gelijkenis uit met een rij biddende zielen die bij een biechtstoel angstvallig hun beurt afwachtten in een voltooid verleden tijd die 't mensenhart met nostalgie vervult.

Toen vele ongemakkelijke minuten voorbijgekropen waren, werd het geduld van René beloond: de dame met het Pekineesje trad naar buiten. Ze gooide het beest voor zich uit op de vloer en liet zich voorttrekken door de glanzende hall.

"Ja! Komt u maar! De volgende!", riep een enthousiaste stem.

Van Der Plassen schuifelde naar binnen. En toen hij, na amper een kwartiertje, weer naar buiten kwam, luidruchtig dankend, met reuzenpassen door de glanzende hall schrijdend en overhoeks het marktplein overstak, konden de zwarte wintervogels hem niet meer herkennen. Want, vatte wie het vatten kan: dit was René niet meer. Dit was voortaan de heer Van Der Plassen, beheerder van de grote bibliotheek!

"Hij is benoemd!", zegden de mensen: "Naar 't schijnt zou hij nog zo gek niet zijn als zijn muts hem staat". En met opgehaalde wenkbrauwen knikten ze beamend tot elkaar.

"Hij is een kenner, weet je", gingen de snavels nu: "Hij is een erudiet!" En ze converseerden over het feit dat hij het niet zo breed had en dat hij het wel verdiende. Een gouden hart had hij. Hoeveel mannen zouden trouwens nog doen wat hij deed, hij die zoveel zorg droeg voor een meisje dat spreken noch horen kon!? Hij behandelde haar als een eigen dochter en aan niets ontbrak het haar.

"Hij is een braaf en een verstandig man!", beaamden de vrouwen, en René schrok niet weinig, toen ze hem vriendelijk groetten op de baan. En nog onwennig, knikte hij schuchter terug en

voelde zijn hart zwellen van een diepe, nooit geproefde vreugde. En de zwarte wintervogels riepen:

"Krrrààà! Krrrààà! Krrrààà!", waarmee ze wilden zeggen:

"Kijk daar! Hij vliegt! Hij vliegt! Kijk!"

En toen René van zijn geluk verzadigd was en, hierbij geholpen door zijn trouwe huishoudster, tot bedaren kwam, meende hij in alle nederigheid dat men zich toch in hem vergist moest hebben, maar het aanbod, hoe onverdiend het hem ook toescheen, wees hij geenszins van de hand, wat men hem diende te vergeven, zo meende hij, zoals men iemand een dagelijkse zonde vergeeft.

3.

De knusse avonduren vol lectuur hadden plaats gemaakt voor administratieve bezigheden. Wellicht was Bea het enige schepsel ter wereld dat de bezetenheid van René begreep. Vanaf de dag van zijn benoeming, slorpte het labyrint hem integraal op. Van de vroege ochtend tot de late avonduren vertoefde hij er. En nadat de duisternis gevallen was, dook hij weer op, geladen als een muilezel, met paperassen allerhande. Met een hamsterachtige ijver zaten ze beiden een hal-

ve nacht lang in klasseermappen en fiches weggedoken, om het resultaat van vroeger wanbeheer en slordigheid ongedaan te maken. En met een geringe wansmaak ging de beheerder nu ook begrijpen waarom men hem deze taak in de schoenen had geschoven.

Maar het doorzettingsvermogen bleef niet onbe loond: binnen de kortste keren werd het deficit geneutraliseerd, en na verloop van maandenlang zwoegen, waren behalve de ruimten van het bibliotheekgebouw, nu ook haar kas gevuld. Zwartwerk, nachtwerk en onbetaalde overuren in het verborgene, brachten de boekenberg tot bloei. De tekorten vulde René aan met zijn eigen loon, waaraan hij geen betere bestemming meende te kunnen geven. En toen dit gebeurd was, bracht hij de architecturale noot aan: de verwezenlijking van een oude droom, nog van voor de tijd dat het lot hem tot beheerder van het labyrint had uitverkozen.

Architecten, plannen, noch ordentelijke werk-schema's kwamen er bij te pas: uit de inspiratie van het moment improviseerde hij met de beschikbare krachten en middelen alles rechtstreeks uit het hoofd, natuurgetrouw aan de grijze kronkels. En elke gelegenheid, elk enthousi-

asme werd te baat genomen om de kunstzinnige verbouwingen te kunnen voltrekken.

René hield van de oude boekentorens; heel het gebouw in zijn gezellige eenvoud, straalde van beminnelijkheid. Hij wilde het sparen en verrijken tegelijk.

De torenrekken, die op zich al een mooi labyrint vormden, liet hij ongewijzigd: teveel aangename uren van verpozing lagen in de lettergulzige zielen opgeborgen. Ook aan de binnenkoer, aan de ruwbouw, aan de ramen met de vele venstertjes met golvend glas of aan de vloer werd niet geraakt. In geen geval mocht de bibliotheek zijn rustiek prijsgeven aan allerlei modieuze moderniseringsen. En René droeg er zorg voor, dat van vernieuwingsgezindheid bezeten bemoeizuchtigen hun handen afhielden van het aloude. Zelfs de antieke hanglampen moesten blijven.

En terwijl de beheerder druk doende was, kwamen vogels allerhande de lente aanbrenge op de knusse binnenkoer. Ze gingen op de naburige daken zitten en hielden dagenlang de werkzaamheden van de eenling in de gaten. Tenslotte staken ze hun snavels bijeen en lachend fluisterden ze tot elkaar:

"Krrrààà! Krrrààà! Krrrààà! Wie had dat ooit durven denken! Moet je dat 'ns zien: het is nog

niet genoeg dat hij vliegen kan; nu gaat hij ook nog een nestje bouwen!"

En Van Der Plassen merkte niet, hoe ze, aanvankelijk kritisch en jaloers, nu zijn werk zaten te bejubelen en te prijzen, met honderd snaveltjes tegelijk, alsof het hen te doen was om een gouden ei.

De eerste verbouwing betrof de toegankelijkheid tot de torenrekken. Het plafond van het gebouw stak nog een drietal meter boven de toppen van de al vier meter hoge rekken uit. René liet ze optrekken tot helemaal boven en bracht versterkingen aan met houten balken. Zo werd het mogelijk om ook de boekdelen uit het archief in dezelfde ruimte onder te brengen. Bovendien werden langs de zeven meter hoge muren een soort stellingen opgericht. Deze liepen, op verschillende hoogten begaanbaar, langs de boekenmuren. Ze waren toegankelijk via speciaal aangebrachte trapjes en onderling verbonden met bruggetjes waar men kon onderdoor wandelen. Aldus was het mogelijk om via een trapje de eerste verdieping van een stelling te beklimmen en daar de boeken op een hoogte van twee tot vier meter na te pluizen. Verder kon men dan ook een trapje op, om de werken van vier tot zes

meter in te kijken. En voor de titels van zes tot zeven meter, kon men een soort kruipstelling op waar men, zij het dan gebukt, verder door kon gaan met zoeken en snuisteren.

Op die manier werd elke boekenmuur opgetrokken tot aan het plafond en voorzien van een begaanbare stelling die zelfs voor een ouderling niet de minste problemen gaf. Door het aanbrenge van houten bruggetjes tussen de verschillende rekken en op verschillende hoogten, werd het mogelijk om op elk niveau de hele bibliotheek te doorklauteren, zonder telkens naar de begane grond te moeten terugkeren.

En op een avond na een dag vol zwoegen, beklom René de stellingen, tot helemaal boven in het gebinte, waar hij moest gaan kruipen. En in de ene hand klemde hij een opgerold blad dat hij nauwlettend achter de verste boeken liet verdwijnen, op de allerveiligste plaats van het doolhof: zijn levenslange benoeming, ondertekend door de schepen van cultuur, de heer De Schepper in hoogsteigen persoon.

Toen de bouwwerken ten einde waren, organiseerde de fiere beheerder een heropening van het labyrint, en hij liet alom pamfletten verspreiden ter versterking van het leesideaal. De opzet ken-

de een groot succes. Kinderen, jongelingen, meisjes, vrouwen op gevorderde leeftijd en ouderlingen: met de kwieke regelmaat van een nieuwe leeshonger begaven allen zich naar het gebouw om er de nieuwe ruimten te verkennen en vaak urenlang te verwijlen in het gebinte en het getakte van de wonderbare plaats. Ze slenterden langsheen de majestueuze boekenkastelen, lieten de ogen dwalen over de boekenruggen, snoven in volle teugen de geuren van drukinkt en papier en gingen nu en dan verpozend zitten op de rand van een stelling. Daar voerden ze een stil gesprek, verdroomden in het vertekende beeld van de binnenkoer achter de grote ramen of bladerden hele stapels boeken door. Het was een plezier om zo tussen de woorden te verwijlen.

Een jongen zat dan, heel hoog geklommen op een stelling, aan de top van een van de fantastische rekken, verzonken in de verhalen van Edgar Allan Poe, en bleef daar zitten totdat de avond viel, het verhaal ten einde was en zich al de wens vormde om weldra terug te komen. Een oudere vrouw liep beneden langs de rekken en vond er stil plezier in, om nu en dan de eerste stelling te beklimmen en onder haar voeten het kraken van de droge planken te horen, terwijl ze zich verplaatste, de vingers tastend langs de

kleurige lettertekens. Een man van tachtig keek omhoog, als naar de hemel zelf, en luisterde naar het aan het labyrint eigen geluid van krakend hout dat alom echode.

Men kon waarlijk de honderden bezoekers horen lopen in de levende stellingen. De hele bibliotheek leek wel een stad, een burcht met kantelen en met fraaie trapjes, een monument van geestesrijkdom waarin het fijn was om te verwijlen. Maar het meest van al nog, geleek de bibliotheek op een fantastisch brein. Een fantastisch, immer werkzaam brein.

Het was voor de bezielde man een genot om doorheen het brein te lopen en toe te kijken hoe het werkte. Hoe zich vele, veranderlijke en steeds veranderende elementen doorheen het grote brein begaven met waardige passen, tastend in de bladzijden, standvastig en voortdurend wisselend, verenigd door de drang naar kennis en de geneugten van het zielenleven. Elementen liepen in en uit het brein, bevruchten het en werden er op hun beurt door verrijkt. Het brein gaf sprankels van zichzelf te leen, om zich met geest te vullen. Alle wandelende elementen schenen een stukje van de eigen ziel daar achter te laten, in een eigen, uitverkoren hoekje, hoog

op de toren van een kruipstelling of achter op een trapje waar het prettig zitten was in het schijnsel van een lamp. Eventjes verderop blonken de grote ramen met de kleine ruitjes en het vertekend beeld van de binnenkoer waarover zich een verzadigde avond uitspreidde met een warme duisternis.

In die duisternis, spoedde René Van Der Plassen zich naar huis terug. En de vogels riepen:

"Krrrààà! Krrrààà! Krrrààà! Moet je dat 'ns zien! Kijk nu toch 'ns hoe groot en wijd zijn vleugels geworden zijn! Ja, zweven doet hij nu! Hij hoeft helemaal niet meer te klapwieken, zoals hij zich laat drijven op zijn glorie! Zweven doet hij, als hij 's avonds naar zijn vogeltje terugkeert! Zou zij dan met eieren liggen?! Krrrààà! Krrrààà! Krrrààà!"

En de mensen staken hun hoofden samen in de straten van de stad, boven de koffietafels, op het kerkhof na de mis en onder de warme dekens in bed, en ze fluisterden tot elkaar:

"Hij is gek, maar hij is gelukkig. Hij heeft een hart van koekenbrood. Maar hoe zou het dat meisje nog varen?"

4.

Dit was de dag waarop Bea elk jaar weer wachtte van lang tevoren. Weken te vroeg was ze begonnen met de voorbereidingen: lijstjes maken, koffers pakken, het weer in de gaten houden, dekens en kussens verzamelen, aardige boeken uitkiezen, de strohoeden afstoffen, de parasol klaarzetten, sandalen herstellen; het geleek er telkens op dat ze van plan waren om een wereldreis te maken. Maar ook al duurde de jaarlijkse uitstap maar één dag en ook al ging het om een wandeltochtje naar het meer, heel eventjes buiten de stad: een grote dag bleef het voor dit meisje, dat het hele jaar tussen de grauwe stadsmuren gevangen zat.

En daar bij het meer, waar ze zich zo goed kon voelen, hoopte ze heimelijk eens haar stem en haar gehoor terug te zullen krijgen. Want soms beeldde ze zich in dat ze naar het rimpelen van het water luisterde of naar het varen van een trage, kleine boot, of naar het glimmen van het gras waarin een warme wind blies die het hele gazon deed golven.

Ze hadden hun sandalen losgegespt en waren gaan zitten op de in het nog frisse gras gespreide dekens. Naarstig opende Bea de plastic dozen,

overvloedig gevuld met koeken, fruit en kazen. Ze legde de waren op een dienblad en schonk bruisende limonade in, terwijl ze beiden genoten van het vroege uur, en van hun tocht uitrustten.

Voor ze uit, liep het kortgeknipte gazon in een lichte, gelijkmatige helling neerwaarts en het schoof zich rustig onder de zilveren fonkelingen van het meer, dat groen omzoomd was en dat de blauwe lucht weerspiegelde met daarin, gelijk een watten boot, één kleine, blanke wolk. Links van hen stonden, een weinig hoger de helling op, een tuil stoere, oude bomen, onder wiens kruinen ze straks het lommer zouden genieten, en waarachter een koele, klare zon al aan haar klim begonnen was. Op de middag zou ze het meer tot leven wekken, en als ze groot en rond ging liggen op de kim, zou ze parels doen verschijnen in een veelsoortige kleurenweelde. Aan die o-zo-mooie zomerdagen herinnerde het haar, uit de tijd dat ze nog in het internaat verbleef en soms kreeg zij een stille heimwee naar haar meisjesjaren. En nu René zich neergeveld had, de ogen gesloten en het gelaat beschilderd met de schaduwen van bladeren die speelden met de morgenwind, kwam het haar voor alsof ze eensklaps ergens los van kwam. Ja, het gevoel dat zij zo meteen had kunnen beginnen zingen, vervulde haar met een grote blijheid.

Met het klimmen van de zon, kwamen in de lucht meer wolken aanzetten, als zochten ze zich met het schitterende licht van de dag te laden. En ook mensen verschenen nu op het gazon: een dame met een hondje wandelde beneden langs de oever, maakte een oneindig trage boog om het meer en verdween. Een koppel zestigers liepen tot bij het water de helling af, bleven daar een poos staan kijken, alsof ze een schip verwachtten dat niet opduiken kwam, en liepen dan herboren hand in hand naar boven. Rechts beneden, waar een beekje kabbelde, gingen een paar fietsers in het gras verpozen en een beetje verderop had zich in een kleurige vouwzetel een man gevestigd met een krant, die hem herhaaldelijk haast door de wind ontrukkt werd. Zo rustverschaffend waren deze simpele taferelen, dat ook Bea zelf er zalig moe van werd. En terwijl de dauw vervluchtigde, de bijen gingen gonzen en de zon zich verhief boven het rimpelende water, overmande haar de zoete slaap.

Als een jonge Venus lag zij daar. De gelukzaligheid op het frisse gelaat getekend. De huid lichtjes glanzend en met een roze blos op de wangen. De oogleden haast doorschijnend jong. De bloeiende lippen, geplooid in een serene glimlach, of ze op het punt stonden kushandjes uit te delen

aan de kinderen die haar dromen vulden. Haast kwamen de goden in de verleiding om met de warme bries waarmee ze haar streelden, eensklaps haar jurken weg te blazen en haar in haar ongeschonden naaktheid te kunnen zien. Maar haar zuiverheid boezemde ontzag in. Keurig bedekte het fijne linnen de smetteloze huid. Toen friemelde in het gras iets aan haar tenen.

Middag was het al — de zon stond op haar hoogste punt — toen ze wakker schoot. Eventjes lichtte ze de handdoek op waarmee René z'n gezicht versluierd had: hij sliep nog als een roos en snurkte zelfs. Het moment daarop, toen ze zich wentelde, schrok ze: geen twee passen van haar verwijderd, stond een jongeman, haar breed toelachend.

Bea schrok hevig toen ze hem herkende: het was dezelfde man die ze, maanden geleden, voor het venster had zien staan. Toen droeg hij een grote, witte overjas waarvan de kraag rechtop stond, zodat ze hem nauwelijks zag. Toch herkende ze hem meteen. Haastig streek ze haar jurk over haar knieën, glimlachte 'ns bedeesd terug en keek toen onwennig naar het water.

Een vuurrode blos lag op haar wangen en ging nu heel haar gezicht kleuren. De man week niet

en zij ging nu rommelen met de plastic dozen, in de hoop aldus René te kunnen wekken. Hij hield tenslotte op met snurken, zijn oogjes werden fijne spleten en een brede lach verscheen op zijn gelaat. Hij hief eventjes de kin om haar te vragen wat er scheelde.

Ze keek de andere kant op. De man was weg. Ze perste er een glimlach uit en schonk toen haar gezelschap een plastic beker vol met limonade. En heel eventjes nog speelde zij in haar achterhoofd met de gedachte of de vreemde man dan niet een schim was. Lange tijd nog oogde ze zenuwachtig rond, ergens met de stiekeme hoop hem weer te zien verschijnen.

Ze aten fruit en koeken en dronken koffie uit een grote thermoskan. Bea verzamelde de kruimels en ging ze wat verderop voor de eenden werpen. Hun gulle, zotte bewegingen maakten het meisje dol en geleidelijk ging ze een spel aan met de watervogels, wiens taal ze even goed kon begrijpen als die van de mensen. Gelijk een ganzebek bewoog ze haar mond en de vogels antwoordden en klaptten met de vleugels en zij bootste het na en ze begreep dat ze meer brood wilden.

Ze liep terug, en zag dat René zich met een denken wat hogerop was gaan neervlijen, in de

schaduw van de oude beuken. Met een armzwaai maakte hij haar duidelijk dat ze naar hem niet om moest zien, dat zij gerust door kon gaan met spelen. Ze haalde uit de plastic dozen verse sneden brood en liep terug de helling af. De watervogels stonden haar al klapwiekend op te wachten. Wit schitterden hun veren in het licht, en alsof zij een fee was uit de schoonste sprookjes, omkringelden ze haar ranke gestalte in een ongedurig gekwetter, alsof elk van hen met haar wilde flirten.

Het zwoele middaguur brak aan. René sliep, of las een boek. Bea voelde het zweet genotvol door haar jonge huid breken. Verstrooid draaide ze met haar vingers door haar blonde lokken terwijl ze neerzat bij de oever en toekeek hoe nu, in de verte, op de vlakte van het meer, de vogels tekeer gingen. Onder de enkele slenteraars die blootsvoets of op sandalen over de grasmat liepen, tekende zich ineens weer de bekende gestalte af. Het was de schim.

Bea huiverde lichtjes en twijfelde. Neen, een schim kon hij niet zijn. Een schim kon niet zo sierlijk zijn als hij. Geen schim had zulke schitterende ogen. Hij was echt!

Ze schrok van haar eigen gedachten. De schok vormde een warme bal in haar buik en plots wilde zij terug de helling op, veilig bij René. Maar de warme bal in haar buik, belette haar zich te bewegen. Gespannen hield ze de gestalte in de gaten.

Bij het beekje liep hij, schijnbaar onverschillig, en zijn blik rustte op het water. Terwijl hij wandelde, ontdeed hij zich van zijn vrolijk hemd. Dan hield hij halt, liet het hemd op de grasmat vallen en haalde de riem uit z'n broek.

Bea verontrustte zich en draaide het hoofd de andere kant op. In de verte, in het gras op de helling lagen een meisje en een man te stoeien. Strak richtte ze nu de blik op het meer, waar de vogels paarden. Onthutst bracht ze de handen voor de ogen, borg het hoofd in haar schoot en vormde aldus een krampachtige bol. Langs haar armen voelde zij het glijden van haar zachte haren nu eens als een troost en dan weer als een roep die van heel ver op haar of kwam, van binnen in haar ziel, waar nog geluiden waren, gaaf maar ongebooren.

De verkrampde bol ontspande zich. Ze opende haar ogen. In het water, vlakbij, zwom de vogel die naar haar geglimlacht had. Tussen de blonde strengen van haar lange haren, gluurde ze naar hem. Met een ernstige kalmte, en dit keer zonder haar een blik te gunnen, dreef hij haast rimpelloos voorbij. Alleen zijn hoofd stak boven het wateroppervlak uit. De zwarte, natte haren kleefden hem tegen de slapen. Nu en dan kon ze zijn handen zien en zijn gespierde schouders. Zo leek hij wel een zwaan te zijn, een fiere, stoere zwaan die in de tijdloosheid voorbij dreef, zich van zijn statigheid welbewust.

En plotseling richtte de zwaan de blik op haar. De diepe, donkere blik die haar deed huiveren op een nooit eerder ervaren wijze. En de man verhief zich eensklaps uit het water, de glinsterende golven vielen in scherven langs zijn borst en langs zijn bronzen benen en hij kwam op haar af, zijn naakte lijftornde steeds hoger uit het water op, bond haar verslagen blikken vast, ontnam haar de kracht om nog adem te halen.

Haast gilde zij en ze sprong recht en liep en liep, de heuvel op, en zakte herhaaldelijk door haar bevende benen. Met de ene hand graaide ze in het gras en met de andere hield zij angstvallig haar rokken vast en toen ze aankwam onder de beuken waar René, het gezicht onder een hand-

doek, lag te snurken, viel ze op handen en voeten neer en hijgde nog minuten lang na van de zo vreemde en jachtige ervaring.

René merkte helemaal niets aan haar, toen hij ontwaakte. Hij schonk zich limonade in en ging dan weer aan het soezen; nu en dan bewogen zijn lippen terwijl hij over zijn boeken droomde.

Toen de zon op de kim ging liggen, scharrelde Bea de plastic dozen samen en de dekens en de flessen. En in haar ooghoeken blonken de edelstenen op het duister geworden oppervlak van het water, en zag zij de zwaan weer voorbijdrijven, die zich eensklaps oprichtte en naderbij kwam, omringd door de rood gloeiende bol van de zon.

Naast elkaar, en met pakjes beladen, liepen zij en haar voedstervader de weg terug, terwijl in de avond de dag verdronk, en in haar angst de verwarde herinnering.

5.

Het hoeft geen betoog dat de veranderingen in het bibliotheekgebouw de hele stad ten goede kwamen, en dat ze de cultuur van de eigen streek in een minimum van tijd tot bloei brachten. De schouwburgen liepen weer vol en er

werden meer dan ooit voordien talloze kleine tentoonstellingen en manifestaties met muziek en schilderijen opgezet. De stad werd weer leefbaar als een stad van mensen, en dat dit mede door het gebeuren in en rond de bibliotheek gekomen was, leed niet de geringste twijfel.

Tot zijn groot genoegen, maakte menigeen hierop allusies in het bijzijn van René, hoewel deze laatste er geen enkele uitdrukkelijke inspanning voor deed om in het centrum van de belangstelling te komen, wat in deze tijd eerder een gebrek dan een deugd mocht heten.

Maar niet alleen het cultureel leven van de stad, ook de kas van het labyrint begon er door te bloeien. Zo kwam het dat René aan een volgende stap in de veranderingswerken ging denken.

Met de glorieus gespijzigde kas, ging de vindingrijke beheerder, behalve dan met aankopen van steeds nieuwe werken, een fonds voor kunstzinnige verfraaiing aanleggen. Een bibliotheek levert wel geen mogelijkheden voor het aanbrenge van schilderijen, maar René dacht er wel aan om hier en daar het plafond en de resterende stukjes kale muren met fresco's op te luis-teren. Voor het overige zou het gebinte fraai ver-

sierd worden met beeldhouwwerken uit hout, die alles behalve plaatsverslindend zijn omdat ze in de volle ruimte, waar geen boeken kunnen staan, best een eigen leven kunnen slijten dat met zijn suggestieve krachten het interieur zeker ten goede zou kunnen komen.

En zo begon René met het te werk stellen van een eigentijdse Michelangelo, en met de aankoop van houten beeldhouwwerk.

De onnoemelijk inspanningen die deze kleine, magere man zich getroostte, de sommen uit eigen zak die hij erin investeerde, de maaltijden die hij zich voor z'n bouwwerk ontzegde: niemand zou ooit kunnen geloven dat een mens daartoe in staat was.

Weinige tijd later, liet het resultaat van deze inspanningen zich in z'n volle glorie zien. Het was werkelijk innemend.

Het hele labyrint was tot een waar museum geworden. Het hele brein was opgefleurd met de fijnste tinten van ultramarijnblauw en karmijnrood, helderwit en plantengroen, zonnegeel en dieppaars, op elke plaats die nog beschikbaar was. Het plafond was een duizelingwekkende pracht van kleurige bloemen die zich rond een

blauwe hemel kransten, waarin de muzen in hun vlucht een blik naar beneden lieten vallen, recht in het oog van de verwonderde bezoeker. En tussen het houten gebinte en de stellingen prijkten alom machtige beeldhouwwerken die elkeen tot verstilling brachten. Borststukken van beroemde auteurs uit de Renaissance, half verheven werken die zich rond de balustrade slingerden als kronkelend van genot, maar er waren ook volle beelden. Grote, mensengrote, donkere houten beelden van Oude Grieken die op een wastafel wijze woorden schreven met in de blik de eeuwigheid van de tot zijn uiterste krachten gespannen menselijke geest, met een opgestoken vinger wijzend naar de immense boekenstapels waarin het brein van alle tijden verankerd lag. Engelachtige figuren die onverwachts opdoken wanneer men gemoedelijk maar verwonderd voortschuifelde doorheen de kostbaarheden, wegdrogend in de wereld van het zielenleven.

René geraakte danig verknocht aan zijn labyrint, dat hij er niet zelden de nacht doorbracht, blade-rend in de nieuwe aanwinsten die in steeds sneller tempo konden aangekocht worden.

Wanneer hij dan ergens in het gebinte van de stellingen, verslonden door lectuur, een ogenblik

verstrooiing zocht in het tafereel, leek het alsof deze ruimte een magische kracht had.

Soms liet hij de scripten vallen, en zat dan urenlang te staren. Waar hij enkel een leeslamp voor zichzelf had laten branden scheen het hele interieur toch verlicht te zijn. Soms door de groet van een volle maan, maar soms was er ook een fluorescerende of fosforescerende glans die zich, in een haast onrustwekkende donkernis, tegen de boekenruggen en het hout neervlijde.

Het fosforesceren houdt ongetwijfeld verband met de fosfor die in elk brein aanwezig is, dacht René: geestelijke processen vergen immers een fosforescerende krachtontmanteling — dat had hij in de boeken zelf gelezen. En het labrynt kraakte her en der, onophoudelijk, alsof het spanningen losmaakte en doorgaf, heropstapelde, concentreerde, weg liet vloeien, in geluid omzette, in fosfor omzette. Vanzelfsprekend repete hij met geen woord over deze bevindingen, ze waren intiem verbonden met zijn levenswerk, dat in deze uitzonderlijk bevredigende gestalte vorm gekregen had, en hij was zich ervan bewust dat slechts weinigen zich zo kunnen vergenoegen in de welgevalligheid van het eigen lot.

Rond die tijd, gebeurde er iets helemaal anders. Gezien het enorme succes van de bibliotheek, was het René niet meer mogelijk om elk van de honderden lezers die dagelijks het gebinte inklommen, persoonlijk te kennen. Zelfs hun gezichten kwamen hem vreemd voor en menigeen begon hem al "O, pardon..." te noemen, daar hij zich meermaals moest verontschuldigen met de uitspraak: "O, pardon... ik dacht dat ik u kende...", nadat hij per abuis een vreemde als een vriend had toegesproken.

Hoezeer René er ook op stond dat het oude helemaal bewaard zou blijven, hij kon niet verhinderen dat de sfeer die het leespubliek steeds getekend had — een sfeer van onderlinge verbondenheid en gemoedelijkheid waarin iedereen elke andere kende, en daarbij zelfs enigszins geëist werd van elke nieuweling dat hij zich bij de oude lezers kenbaar maakte — dat die sfeer helemaal teloor ging.

Terwijl vrienden René bij het binnenkomen hartelijk groetten en hem complimenteerden voor zijn daadwerkelijke bijdrage aan de cultuur van de stad, waren hun gezichten hem nu allemaal eender geworden en ze maakten langzamerhand niet meer het geringste teken van kennis. Ze gingen verloren in de stoeten bezoekers, die gelijkenis begonnen te vertonen met museumbezoeker-

kers. Ze hielden zich opmerkelijk stil, precies zoals lieden dat doen wanneer zij een heiligdom betreden, een concertzaal of een kerk. Als hij de deur voor ze opende, knikte hij ze vriendelijk toe, maar nauwelijks keken ze hem nog aan: als een portier gingen ze hem zien; als over het hoofd van een portier, keken ze over zijn hoofd heen.

Geleidelijk stelde hij dit vast. Eerst hoopte hij nog dat het weer daar voor iets tussen zat, want vaak regende het en dat maakt mensen neerslachtig. Maar ook op zonnige dagen of tijdens kille winters, als mensen sowieso al iets aan elkaar kwijt willen over het weer en over de kou, bleven de massa's verstomd naar binnen komen en, nadat ze hun ogen de kost gegeven hadden aan het interieur, gingen ze even verstomd weer weg.

En toen het allemaal tot hem begon door te dringen dat dit de prijs was die het succes eiste, was het al veel te laat om nog terug te krabbelen.

6.

Zachte, slanke vingers had ze. Maagdelijke handen. Verlokkelijke vrouwenhanden. Haast romantisch hield hij ze met zijn oude handen omklemd. Kraaienpootjes zaten hem om de ooghoeken, terwijl hij haar glimlachend aankeek.

Op haar gelaat stonden zorg en verdriet en voor het eerst kwam zich in haar voorhoofd een diepe rimpel nestelen. René wilde hem wegstrijken maar zijn handen waren te koud daarvoor, en zijn wil te zwak geworden. Hij herkende de rimpel, wist hoe taai hij was, hoe machtig. Een gesneuvelde held was hij, zoals hij daar lag, met in zijn kraaienspootjes, blinkende tranen.

"Je hoeft je geen zorgen te maken", trachtte de man bij de andere kant van het bed hem gerust te stellen. Hij stopte de stethoscoop in z'n zwart tasje en ging aan het schrijven.

"Maar je mag er de komende weken niet uit..."

"Een beetje rust zal hem goed doen!", richtte hij zich daarop tot het meisje, haar overvriendelijk toelachend.

Zijn flater danste op het bed rond, en als om hem te verjagen, schraapte hij luidruchtig de keel.

"Een verwittigd man...", hervatte hij: "die is er twee waard!"

Met een verstrooid "Tot morgen!", haastte hij zich de deur uit.

Nog een hele tijd hing de geur van chloroform in de stille kamer, en het zwart van de nacht drukte alle ruiten toe.

De winter had weer zijn intrede gedaan en zo koud was het buiten, dat zelfs de lucht een ijsklomp was geworden. Hier en daar zaten enkele vogels te vervriezen op zwarte takken, en bevroerd vervriezend keken ze naar de lege pleinen, zich verwarmend aan de hoop dat de vleugellose vogel zou verschijnen met een zak vol brood. Maar het wachten werd ze te moede en ze zegden:

"Krrrààà! Krrrààà! Krrrààà! Onze held wil niet meer opduiken. Wat hebben ze met hem gedaan!? Kijk: er zitten andere vogels in zijn zo prachtig nest te spelen. Neen: vogels zijn het niet; het zijn katten! Kijk! Jammer, jammer, jammer!"

En met trieste ogen gingen ze bij de kleine ruitjes zitten van het labyrint en keken ze machteloos toe, hoe daar twee roofdieren huis hielden in de paperassen dat het niet schoon meer was om aan te zien.

"Extra hulpjes?"

Twee mannen, een lange en een korte. Met de zwarte paraplu erbij, leken het er drie.

"Het hele stadsbestuur werd vernieuwd natuurlijk. Verkiezingen zijn er niet voor niets!"

Geruchten, veten, achterdocht en woede. Een geleidelijk wegbalanceren naar een nieuwe orde en regelmaat.

"Spijtig voor schepen De Schepper. Maar hij krijgt een standbeeld, zeggen ze..."

Een algemene rouw in de stad draagt tot de orde bij.

"Tuurlijk zijn er partijtwesten geweest; het verdelen van zo'n koek gebeurt niet zonder dat het mes eruit wipt!"

Loerende ogen, gespitste oren, onderonsjes, geld en jobs, handlangers en verraders.

"Ik hoef de hulpjes niet, mijneer: ik kan dit best alleen aan; dat ziet u nu toch!? Het is veel verstandiger om het geld te sparen voor nieuwe aanwinsten!"

Zich verwonderende blikken. Ze ogen hem bedenkelijk aan.

"Heb ik dan niet het hele bibliotheekwezen zelf in handen gehad tot vandaag? Kijk: met mijn

systeem van zelfbedieningskaarten gaat het vanzelf. Zo houd ik de uitgeleende titels bij, registreer ik adressen en stuur ik aanmaningen toe. Het vraagt alleen 's avonds een klein uurtje om de boekhouding bij te schrijven. En verzoeken, bestellingen en aankopen handel ik af op vrije dagen..."

"Het spijt ons, mijnheer, maar wij moeten onze orders volgen. De bedienden komen er, graag of niet."

Ze zijn niet van lef verstoken. Heffen de kin, als ze hem aanspreken. Vriendelijk, maar zelfverzekerd. De zwarte paraplu gaat voor op. Dan volgt de lange. Achter hem loopt het kleintje aan.

"Bent u hier oppasser geweest?"

Tuurlijk hebben ze er nooit eerder een voet binnen gezet.

"Lezen jullie dan nooit!?"

Eventjes nadenken.

"Ik bezocht uitsluitend de universiteitsbibliotheek, ziet u."

Alles is mogelijk.

"Zouden jullie zo vriendelijk willen zijn om bij het binnenkomen de voeten te vegen?"

Wat brabbelt ie nou?

"Mijnheer Van Der...Plassen?"

Een minachtende blik door de ruimte:

"Nooit gedacht aan moderniseringen?"

De maat is vol.

"Ze zijn onmogelijk, mijnheer: geen van ze heeft ook maar één greintje verstand, en bovendien dulden ze niet dat ik hen opmerkingen maak. De flaters klauteren de muren op!"

"Geduld, mijnheer Van Der Plassen, geduld! Het is allemaal nieuw voor hen, begrijpt u? begeleidt u ze een beetje en..."

Vreemdsoortig onverschillig en mak zijn ze. Hij ergert zich dood aan hen. Daar gaat zijn humeur. Gevolgd door zijn gezondheid. De koorts gaat stijgen. Demonen duiken op. Kalmte alleen kan u redden. Met statige en langzame passen loopt hij door het labyrint, genietend van het poëtisch geritsel van de duizenden boekblaren in de kalme en serene stilte, schouwend in de stellingen. Her en der zitten mensen rustig te lezen. Ze wandelen rond of staan bij de immense muren, vermeiend in de tekens. Ze strelen het papier, als om er de speciale geur uit op te wekken en uit los te weken. Eerbiedige vingertoppen strelen

liefdevol de ruggen van de volumes. Sommigen zitten dromend voor zich uit te staren naar de houten borstbeelden met de vastberaden gezichten, en anderen laten ontspannen hun blikken dwalen in het vertekende interieur van de binnenkoer, achter de kleine ruitjes in de hoge, houten ramen. Nog anderen verwijlen in de kleurige fresco's of ze luisteren naar het gezellige gekraak van het gestoelte waarin het wemelt van verrukkingen die vanuit een andere wereld lijken te komen.

In een smal gangetje, tussen de boekenrekken in, loopt hij, als hij plotseling twee schimmen ziet voortvluchten. Geschrokken houdt hij halt en luistert. Nu kan hij het effectief horen. Een vreemd geluid is het, vreemd aan de zo vertrouwde plaats. Hij haast zich naar de plaats waar de schimmen voorbij snelden, loopt tussen de hoge rekken door en, opduikend van achter de boekenmuren, staat hij als aan de grond genaagd: voor hem uit ligt een berg verknaagd papier, overal bespikkeld met machteloze lettertjes. En de hele berg, alsof hij een vreemdsoortig monster was dat zich daar had genesteld, beweegt alom en schudt, ritselt, ja, verplaatst zich nu daadwerkelijk, van de vele ratten die er de ziel van uitmaken.

"Hoe maakt hij het nu?", vroeg de man die haar de boeken overhandigde. Bea herkende hem meteen. Een ogenblik was ze de kluts kwijt. Ze maakte van haar hart een steen, glimlachte eventjes en trachtte haar bedeesdheid weg te steken achter een schijn van onverschilligheid die bij haar helemaal niet paste.

Het was koud bij het deurgat en met een handgebaar liet ze hem erin. Ze sloot de deur achter zijn brede, witte rug en ging hem voor naar de keuken. Daar wees ze hem een stoel aan en hij ging zitten. De zwarte paraplu haakte hij met het gouden kettinkje over de leuning van zijn stoel. Zij legde de boeken op tafel, bekeek vluchtig de titels en drukte beide handen ineen, als om de man te bedanken voor zijn goede zorgen. Vervolgens bracht ze de beide handen, de vingers gestrekt tegen elkaar aan één van haar slapen en legde het hoofd een ietsje schuin tegen de handen, waarna ze wees in de richting van de deur die uitgaf op de belendende slaapkamer.

"O...", begreep de man met geheven wenkbrauwen, en om haar het liplezen te vergemakkelijken, fluisterde hij met een in normale omstandigheden wel ridicule mimiek: "Hij slaapt?"

Wat zij met een schuchter knikje andermaal bevestigde.

Terwijl ze koffie zette bij het aanrecht, bleef zijn blik aan haar jonge lichaam kleven, dat zich kies verborg achter een blauwe, loshangende jurk, die haar tot over de knieën viel. Ze droeg lange, witte sokken in oubollige pantoffels. En hij bedacht in verborgen schaamteloosheid dat het zonde was als een vrouw als zij de zoete beker van het leven aan zich zou laten voorbijgaan, en dan nog omwille van een zinloze trouw aan die sufferd, die nu met hoge koorts te bed alleen nog maar een voddepop was. De voddepop van dit beeldschone meisje dat van de duivel geen kwaad wist, maar wiens verlokkelijke lijf al jaren openbloeiende, ongezien schitterde en, zo meende hij ten stelligste, verkleumd wachtte naar de warme stralen van de zon. Vergeefs misschien want, was Van Der Plassen dan een ster geworden aan het stedelijk firmament: een bloem kan van zo'n schamel, nachtelijk schijnsel helemaal niet leven...

Bea schonk koffie in en morste. Haastig nam ze het nat op met een vod en ging dan zitten. Ze dronken in stilte. Haast verbrandde hij z'n tong.

In alle mogelijk bochten wrong de man zijn tronnie om het meisje uit haar schelp te lokken.

"Jacob...", stelde hij zichzelf tenslotte voor met weer die overdreven mondbewegingen en hij bood haar al de hand aan.

Doch, verstrooidheid veinzend, richtte ze de blik eventjes op het aanrecht, keek hem daarop heel eventjes met een glimlach aan.

"De ware...", articuleerde hij, weer fluisterend.

Ze knikte goedmoedig, maar zodanig dat het was alsof ze hem niet begrepen had en enkel uit beleefdheid repliceerde. Toen zij geen aanstalten maakte om zichzelf nu voor te stellen, zochten zijn ogen over het tafelblad naar potlood en papier. Vruchteloos.

Het was stil, en in de stilte, herademde hij enkele keren. Zijn lachjes. Zijn knip oogjes en zijn soms vreemde staren scheen zij zelfs niet als schunnig te interpreteren. Hij scheen haar alleen maar te vermaken, zoals een ouderling een kind vermaakt als hij seniel geworden is en alleen nog beschikt over enkele kostbare grimassen, verzameld in een lijdensweg van honderd jaar.

Heel stevig drukte hij haar de hand ten afscheid, trachtte met zijn blik de herinnering aan de picknick bij het meer bij haar tot leven te doen komen, en haast beheerste hij zich een moment niet meer, maar de koude bij de deur koelde zijn

driften. Onder zijn zwarte paraplu keerde hij onverrichter zake terug, het hart vol woorden die geen oren konden vinden om in te wonen.

Bea liep nu naar het grote bed, toonde aan haar held de boeken en gaf hem hete thee te drinken met suiker en citroen en moederlijk zorg.

7.

Boeken. Muziek. Schilderijen. Een hele mensheid is er nodig om kunstenaars als Joyce, Bach, Corelli, Van Gogh en Chagal mogelijk te maken. Een enorme, naar boven trekkende kracht legt in ze de kiemen van *Ulysses*, de *Goldberg Variationen*, de *Concerti grossi da camera*, de bloeiende wijngaarden, de engelen, die de ziel naar boven zuigen en doen kolken in de hoogste hoogten. Maar er is ook een andere, daaraan tegengestelde kracht werkzaam in de kosmos: de kracht van het lijden. Deze drukt teneer, vernielt en vernietigt alles wat onder haar hamer valt. Uit haar komen de wetenschappen voort, de wetten en het hele staatsbestel. Nu eens haalt de verheffende kracht het boven de vernietigende en dan is het leven een hemel. En dan weer heeft de teneer drukkende kracht de bovenhand, en is de wereld een hel.

Weken gingen voorbij en René voelde geleidelijk enige beterschap, wat hij aan niemand anders te danken had dan aan het zo zorgzame meisje. Zonder haar, en daarvan was hij overtuigd, had hij in geen geval de zware ziekte die hem geteisterd had, kunnen overleven. Hoewel de arts die hem bezocht, hem ten strengste verboden had zich buitenshuis te begeven, ontwikkelde zich met het heropleven van zijn krachten in René het verlangen en de drang om heel even naar de bibliotheek te lopen, teneinde zich met zijn eigen ogen te kunnen vergewissen van wat men hem vertelde: dat alles naar believen verliep. Want het ware niet denkbeeldig dat de nieuwelingen, in wiens handen het hele lot van het reilen en zeilen van het gebouw nu al zo lang berustte, hun taak nog niet zouden aankunnen, dat zij dwaasheden zouden begaan of dat ze voor moeilijkheden waren komen te staan. Anderzijds koesterde hij de hoop dat zijn afwezigheid hen dan toch in de gelegenheid gesteld had om zelfstandig te werken en zich intussen met een grotere inzet in de cultuur van de stad in te graven.

Deze spanningwekkende twijfels waren het, die hem een kracht en een sterkte gaven waarvan hij meende dat ze groot genoeg was om hem te begeleiden op een tocht daarheen. Ja, het scheen

hem toe dat het belachelijk was om in de onzekerheid te blijven vertoeven omtrent het lot van zijn levenswerk, wanneer hij zich daarvan met een kleine geruststellende inspanning kon bevrijden.

En op een dag trof het meisje hem aan, zittend op de rand van het grote bed, hijgend bezig z'n sokken aan te trekken. En ze liep naar hem toe en hielp hem zich te verkleden, ondanks de angst die haar moederlijk hart verteerde.

Hij wankelde, toen hij bij de wastafel voor de spiegel stond en in de spiegel keek ze hem aan, terwijl haar vingers zijn kraag om z'n das plooiden en een stofje wegplukten van z'n jas. Ze wilde het niet zien, maar onweerstaanbaar drong zich de gedachte bij haar op, dat zijn helemaal verbleekte figuur in het nette pak, geleeke op een lijk dat men zopas gewassen heeft, en dat nu klaar is om de kist in te gaan. Een diepe rimpel in haar gezegend voorhoofd maakte stuiptrekkingen als in een vruchteloze poging om zich los te maken van het zo schone gelaat, maar hij werd alleen maar breder en langer en kreeg zinderogen vertakkingen zoals een distel die plotseling zijn woekertocht begint.

Toen hij helemaal aangekleed was, klopte René het meisje eventjes op de schouder om zichzelf moed te geven, maar het beangstigde hem dat er geen glimlach kwam op haar gelaat. Haar ogen stonden groot als glazen stolpen waarin het dwarrelen van de sneeuwvlokken van buiten zichtbaar was. En toen verliet hij het huis, met wankele passen.

Gruwelijk koud was het buiten. De huizenrijen waren ijsschollen, de stegen uitlopers van gletsjers. Daartussen wurmde de zieke zich voort als een bedreigde drenkeling. Slechts mits een bovenmatige dosis concentratie slaagde René erin om rechtop te blijven lopen. Een enkele keer kruiste een bekende zijn pad en hij knikte deze eventjes toe, echter zonder respons. Herkende men hem niet meer? Hij was dan toch René Van Der Plassen, de beheerder van het labyrint, de promotor van het culturele leven van de stad? Misschien kwam het doordat hij zo goed ingeduffeld was. Misschien ook had de ziekte zijn gang veranderd.

René klemde de moed in z'n vuisten en stapte vastberaden door. Hij voelde weer zijn fierheid groeien en het deed hem deugd. Maar er was ook een nare twijfel die hem vergezelde en

waaraan hij maar moeilijk woorden kon vastknopen. Het scheen alsof de dingen die hij in lange tijd niet meer gezien had, kleine veranderingen ondergaan hadden; alsof tijdens zijn ziekte de tijd daar sneller was gaan hollen dan welgevoeglijk was.

Bij het einde van de eerste straat gekomen, werd de buitensporige inspanning hem plotseling teveel. René voelde zijn hart tegen zijn slapen bonzen en z'n benen die al een hele tijd geen dienst meer gedaan hadden, weigerden hem nog langer te dragen. Zwaar als lood wogen ze en wellicht zouden ze het begeven hebben, ware het niet dat het lichtbord van een kroeg op de hoek van de straat hem een rustpunt beloofde.

Dankbaar sleepte hij zich er heen, trad naar binnen en bij het eerste tafeltje achter de deur, liet hij zich neerzigen op een stoel. Hij merkte niet hoe een jongeman zich achter z'n rug naar buiten spoedde.

In tegenstelling tot buiten, scheen het in de kroeg wel een oven te zijn. De onwelriekende warmte van het interieur strengelde zich rond zijn hals en deed zijn zicht afnemen. Een ogenblik lang, was er niets dan duisternis, met nog één klein gaatje licht, waarin het vlammetje van

de kachel op en neer danste. René maakte zijn dikke sjaal los, opende de bovenste knopen van zijn winterjas en legde zijn wollen muts op het kleine tafelblad neer, naast een zwarte paraplu waaraan een gouden kettinkje vasthing. Verloren voorwerpen, zoals men die noemt. Geleidelijk groeide zijn panorama weer open.

René was nooit voordien in deze kroeg geweest. De ruimte was niet groot, er stonden enkele tafeltjes met stoelen rond en achterin, vlakbij de kachel, was de toog waarachter het licht zich versplinterde in de vele glazen.

Behalve hijzelf, waren er welgeteld drie klanten: het waren twee heren die druk aan het kaarten waren met een gedempte luidruchtigheid en dan nog een dame die hij van ergens herkende, maar René was te suf om haar thuis te brengen. Ze zat in een hoek van de kroeg, vlakbij het raam naar buiten te gluren en haar roze gelakte nagels streken door de vette haren van een kwispelend hondje dat ze op schoot had. Geen van ze kon hij onderbrengen bij zijn lezerspubliek: er waren dus nog mensen die niet lazen, die zich niet inlieten met cultuur en die daar blijkbaar ook helemaal niet schenen om te geven, en daarvan werd René zich nu helder bewust.

Plotseling dook achter de toog een volumineuze figuur op. Zijn hoofd was rood en gezwollen en eventjes, alsof hij verbaasd was, stond hij René onbeweeglijk aan te kijken. Vervolgens kwam hij achter de toog vandaan, recht op hem af.

"Een koffie alsjeblieft", mompelde hij, zich inspannend.

De waard keek hem 'ns doordacht aan en sprak vervolgens op een ontzag inboezemende toon, alsof men hem met de ene of andere titel diende aan te spreken:

"Hier worden enkel alcoholische dranken besteld, mijnheer!"

En met twee vingers trommelde hij op het tafeltje waarop René zich met de ellebogen rechtop trachtte te houden. De zwarte paraplu wipte op en neer. Een moment was hij de kluts kwijt. Dan zei hij:

"In dat geval ... mag u me een borrel geven..."

De waard knikte streng en ging naar de toog. Het ogenblik daarop kwam hij met een borrel opdagen:

"Zo, mijnheer..."

Weer trommelde hij met twee vingers op het tafelblad. Hij zette René de borrel voor de neus en nam de paraplu van het tafeltje:

"De uwe?"

"O, neen", antwoordde René verstrooid en hij moest nu onwillekeurig aan zijn derde hulpje denken. Maar meer koeien heten blaar.

De waard hing hem met het gouden kettinkje op aan de kapstok.

"Drinkt u een borrel mee", zei René, teneinde de man goed te stemmen.

De waard knikte, ontving, ging achter zijn tapkast staan, schonk zichzelf een borrel in die hij bij wijze van groet eventjes omhoog stak en kantelde hem dan eensklaps achterover, waarna hij het glaasje in de spoelbak tuimelde en afdroogde.

René keek het aan, kantelde op zijn beurt de borrel in zijn keelgat, ging opstaan en verplaatste zich vervolgens naar de toog, waar hij met minder moeite dan hij gevreesd had, een kruk bekrom:

"Geeft u er maar twee nieuwe", zei hij kalm, en met een pretentieuze afstandelijkheid voegde hij er aan toe:

"Driedubbele alsjeblieft".

Het humeur van de waard scheen er door te veranderen, alsof plotseling het lichtje bij hem opging: mijnheer heeft geld op zak... Zijn strenge blik sloeg om in een goedmoedige glimlach en alsof hij Van Der Plassen al sinds jaar en dag kende, vatte hij een oninteressant gesprek aan over het weer. Daarbij ging hij zelfs eventjes zitten.

René oogde eventjes in zijn driedubbele en sloeg hem achterover. Het kostte hem een uiterste wilsinspanning om te slikken. Gedurende een korte wijl, voelde hij zich nu minder ellendig:

"Nog 'ns twee?"

Hoe leuk was het om op een vragend toontje te dicteren.

Blijkbaar deed de alcohol hem goed: de specie was zich gaan nestelen in een hoekje van zijn hoofd, en van daaruit moest het nu mogelijk worden om een gesprek met de waard te beginnen. Met een diepe inademing rakelde René de vraag die hij al een poos in petto had op. Een

domme vraag, maar hij kreeg nu eenmaal zin om wat te zeggen:

"Leest u wel 'ns een boek?", ging het veel te serieus.

De waard schrok ervan, trok de wenkbrauwen heel hoog en putte uit zijn fantasie terwijl hij heel diep zuchtte:

"Een boek...O, vroeger, ja... toen ik nog jong was... ik las dagelijks..."

Na deze woorden keek hij René 'ns aan vanuit de ooghoeken om te zien of dat antwoord hem beviel.

"Weet je, ik moet er wel aan toevoegen...", sprak hij met een geveinsde voorzichtigheid, "dat dat al een hele tijd geleden is. Tegenwoordig heb ik mijn handen vol met de klanten, zie je: ik heb niet eens meer de tijd om nog een boek open te slaan! Neen, dat kan ik me nu niet meer permitteren. Lezen is meer iets voor rijkelui: die hebben tijd zat..."

Hij kapte zin borrel naar binnen en wachtte klaarblijkelijk op de volgende bestelling.

"Twee", ging René 's stem nu zwakjes. Hij goot de oude bij de nieuwe en rekende af. De waard

ontving en ging vervolgens aan het tafeltje bij de kaarterters zitten.

De ellende steeg René weer naar het hoofd, hij viel van z'n kruk af, kon zich nog tijdig vastgrijpen aan de rand van de toog, wankelde bij wijze van excuus eventjes aan de stoel en strompelde naar de deur.

De waard vond het niet nodig hem nog een goedendag te gunnen, de kaarterters lachten en de vrouw met het hondje had een medelijdende tronie opgezet.

Toen René de drempel af was, voelde hij z'n maag weer tuimelen. Krampachtig trok ze zich samen en perste zich onmiddellijk daarop bitter leeg. Vaag zag hij een voorbijganger met een boogje om hem heen lopen. Vervolgens keek René op, trachtte zich te concentreren en zette z'n weg voort. Zijn hoofd was een acrobaat in een circustrapeze. Zijn ingewanden gloeiden en in zijn met kots besmeurde schoenen, veranderden zijn tenen in tien ijskegeltjes.

Al in afwachting van René's thuiskomst, rakelde ze de kachel op en zette hete thee. Het was onbezonnen van hem dat hij niet enkele dagen lan-

ger wachtte om naar zijn labyrint te gaan. Zeer streng had de dokter hem verboden het bed te verlaten en daarbij had hij de vinger geheven en ermee geschud, zoals een boze vader dat doet, kijkend. De vinger hing in haar hoofd te bengelen en verontrustte haar aanhoudend. Tegen de binnenkant van haar schedel tikte hij, en alsmaar harder ging hij tikken. Ja, een hamer was hij plots geworden en haar voorhoofd een muur, met distelvormige scheuren erin, van de stalen spijkers waarmee hij een zwarte, uitgemergelde kraai op haar rimpels kruisigde.

De lichtflits van de bel wekte haar uit de verdroming op en ze liep haastig naar de deur.

"Stoor ik niet?"

Hij articuleerde overdreven, en stond al binnen in de gang.

Met de kilte die naar binnen waaide, vervluchtigde haar hoop. Jobstijding?

Neen, zijn gezicht stond er niet naar.

Moest ze nu angst voor 'm hebben? Of moest ze blij zijn dat iemand haar bezorgdheid over René kwam delen?

Ze sloot de deur en ging hem voor naar de keuken. Met een handgebaar bood ze de jongeman een stoel aan, waarna ze zelf ging zitten.

De zwarte paraplu met het gouden kettinkje(?) legde hij op het tafelblad neer: hij zou dus niet meteen weer weggaan.

Ze raakte de thermosfles aan om hem koffie te presenteren en hij stemde toe.

Ze schok twee kopjes vol, keek naar de ogen die in de koffie dreven en vroeg zich af of ze het hem wel zeggen zou, dat René er niet was, dat ze nu helemaal alleen was in het grote huis. De distel in haar voorhoofd wrong zich in bochten, schoot alom wortel, deed haar de blik neerslaan.

Hij bracht zijn handen voor z'n mond, zijn donkere ogen blonken:

"Lekker stuk!" zei hij. En hij herhaalde het nu luid:

"Jij geil, lekker stuk!"

Ze keek hem weer eventjes aan, schrok van zijn ogen, nam een vel papier en een potlood, en ging aan het schrijven. Hij klampte zijn blik aan haar blanke handen, streelde met z'n ogen haar lenige vingers, dronk haar jonge vrouwenhuid,

voelde de duivel in zich tot leven komen en verwenste haar voddepop.

Ze overhandigde hem het papier en hij las het luidop en met een geveinsde verwondering. Het lukte hem niet haar hand aan te raken, toen hij het potlood wilde om te schrijven.

"Ben je bang?", zette hij onder haar tekst.

Hij keek haar aan, ze las het, keek hem aan en knikte bezorgd.

Dit keer lukte het hem wel:

"Je hoeft helemaal niet bang te zijn, liefje: ik ben toch bij jou?!"

Met een schok werd ze zich ervan bewust hoe zijn beide handen al om haar polsen grepen en onopmerkzaam bevrijdde ze zich.

Hij bood geen enkele weestand, glimlachte haar toe. Maar er was iets met zijn glimlach, ze wist het, maar ze begreep niet wat, ze wilde het niet begrijpen.

Hij had weer de handen voor z'n mond gebracht en ze zag het en huiverde.

"Maak jij je maar een jurkje lichter, schat!", zei hij driftig.

Verdwaasd keek ze naar zijn ogen die hem ver-
raadden, maar nog kon ze het niet begrijpen. In
nood greep ze weer naar het vel papier en
schreef er wat op.

Hij keek naar haar blonde lokken, naar haar
schouders die zo maagdelijk weggedoken zaten
onder het blauwe kleed.

Ze verstijfde wanneer ze hem het papier over-
handigde en zag dat zijn blik op haar boezem
gevestigd was.

En weer met zijn geveinsde ernst las hij wat ze
geschreven had en hij dacht: ze wil me van de
wijs brengen, ik ga mijn tijd verknoeien! Maar
de duivel moedigde hem aan, zoals hij altijd
doet bij de mannen die hij in het nauw drijft.

Hij moest nu halverwege gekomen zijn en René
besepte dat hij zeker was dan hij vermoed had.
Het speet hem al dat hij de raad van zijn huisarts
in de wind had geslagen. Beter ware het geweest
als hij het bezoek aan de bibliotheek nog enkele
dagen had uitgesteld. Maar aan de bezorgdheid
was op geen andere wijze te ontkomen geweest.
En de borrels, in tegenstelling tot wat hij ge-
hoopt had, deden hem helemaal geen goed: nu

was hij niet alleen zwakjes, maar op de koop toe dronken!

De steegjes schenen tussen kille ijskegels te zwemmen, en een moment meende hij zelfs een aardverschuiving waar te nemen. Toch overtuigde René zichzelf ervan dat het al te laat was om nog terug te keren. Zo goed en zo kwaad als het hem lukte, zette hij dapper zijn weg voort, met in zijn dronken kop het nu wankelende levenswerk, het grote droomkasteel.

Buiten adem van de uitputting en bevroren in al zijn leden, belandde hij op de binnenkoer van de bibliotheek. Het aanzicht van het gebouw ontving hem met een immens gevoel van vreugde. Met plotseling herwonnen krachten spoedde hij zich naar de grote deur en liet zich bedwelmen door de zachte warmte die heel het inkomsthalletje vulde.

Tot een armlengte boven manshoogte hingen er pamfletten op en foldertjes van allerlei culturele manifestaties, en terwijl hij zijn voeten aan de mat afveegde, las hij hier en daar een in het oog springende titel of een tekst. Dan begaf hij zich naar de klapdeur met de grote doorkijkramen, duwde ze open, en wandelde tussen de tafeltjes waarop allerlei stencils lagen uitgespreid tot binnen in de grote ruimte.

Er was blijkbaar niets, helemaal niets veranderd aan het hele labyrint. Enkele lezers liepen langs hem voorbij en keken hem wat vreemd aan, vermoedelijk omwille van het feit dat hij én verkleumd én een weinig aangeschoten was. Dan trad plotseling een van de bedienden hem tegemoet, met om zijn mond een vage glimlach.

Al verblijd stak René de hand uit naar de man om hem te groeten en te feliciteren voor de zorg die hij gedurende zijn wekenlange afwezigheid besteed had aan de zaken. Doch, het gezicht van de bediende betrok, alsof hij niet in staat was de blijdschap van René te plaatsen. Met de handen in de jaszakken zei hij op een vreemd vriendelijke toon:

"Waarmee kan ik u van dienst zijn, waarde heer?" En hij voegde er onmiddellijk aan toe, zodanig fluisterend dat René het nauwelijks kon verstaan, maar ook zo alsof het als opzettelijk half verstaanbaar bedoeld was: "Voelt u zich wel goed?"

"O", zei René, veinzend dat dit laatste hem ontgaan was: "Ik stel voor dat jullie binnenkort enkele dagen vakantie nemen: ik meen dat jullie je best gedaan hebben om alles in goede staat te bewaren... hoe kan ik jullie hiervoor danken!"

"Hoe bedoelt u?", ging de bediende verder, en René meende nu werkelijk dat hij een grapje maakte, en wachtte op zijn lach. Maar het gezicht van de bediende bleef ernstig en na een moment van stilte vroeg hij beschaafd en afstandelijk:

"Heeft u al een lidkaart?"

Weer meende René dat hij een grapje maakte. Bijna verheugde het hem, dat hij tegen zijn verwachtingen in helemaal geen makke, ziellose droogstoppels tot medewerkers had gekregen, maar echte, levendige grapjassen. Tot zijn ontsteltenis nu, ging de bediende verder:

"Meneer, u geeft zich daar toch rekenschap van, dat u momenteel in een publieke ruimte aanwezig bent, als u begrijpt wat ik bedoel... als u zich niet goed voelt, kan ik misschien een ziekenwagen laten komen..."

Hij was even verstomd als versteend, en aanhoorde het vervolg, dat kortaf klonk en ernstig:

"Neemt u nu een lidkaart of niet?"

René trachtte zich langs de bediende heen te wringen. Intussen was reeds een achterban van lezers achter diens rug komen staan als om zijn

woorden kracht bij te zetten, maar deze laatste weerhield René ervan, de arm gestrekt zijwaarts geheven, om nog één stap voorwaarts te doen. Zijn gezicht had een domme en bazige uitdrukking gekregen.

"Wat ga je doen?", riep René verschrikt: "Je kent mij toch?"

Maar de bediende luisterde niet eens en grijnsachte:

"U staat tamelijk wankel op uw benen, niet? Bent u dan dronken of bent u ziek? Lezers moeten nuchter zijn, en gezond, weet u. Heeft u al eens de stellingen bekeken? Als u zich daar dronken op begeeft, beste heer, geef ik u geen vijf minuten meer. Bovendien zou u aldus de andere lezers in gevaar kunnen brengen, begrijpt u?"

Op dat ogenblik begon rondom hem het hele gebouw te duizelen. Hij moest een nieuwe inzinking gekregen hebben en spoedde zich, op het laatste nippertje nog, naar buiten. René wankelde over de binnenkoer, liet het gebouw achter zich en strompelde de stegen in. Walg en woede vullden zijn zieke hart en weer dook hij de kroeg naar binnen om met een borrel de bitter-

heid weg te spoelen en eventjes tot nadenken te kunnen komen, want er was een afschuwelijk misverstand in het spel geslopen, ofwel was het de kwade opzet van de twee gieren. Aldus hadden ze het gepland om hem aan de deur te zetten! Zijn plaats in te nemen! Met de eer van zijn werk te gaan lopen!

"Een borrel", zei hij kalm tot de waard die met twee dikke vingers op zijn tafeltje trommelde. De zwarte paraplu hing er niet meer.

Aasgieren! Als ze maar zijn waardepapieren niet gevonden hadden...

Met zijn hoofd tegen het tafeltje gezakt, dacht hij na en hij dronk, om zich krachtiger te voelen, om weer gezond te worden. Het gif liep naar binnen en hij hoopte dat het zijn woede wat zou temperen. Het mocht niet baten. De woede vocht met de vermoeidheid in zijn ziel en in heel zijn zieke lijf en speelde er een duivels spel mee. Hij murmelde in zichzelf over de vele kostbare uren die hij in het bouwwerk geïnvesteerd had, over zijn maandloon dat hij er vrijwel integraal inpompte, en alsof hij tegelijk de toehoorder was van zijn wanhoopsmonoloog, trok hij nu en dan ongelovige gezichten, en trachtte zichzelf daarvan te overtuigen dat het echt waar was.

Toen, eerder dan hij vermoed had, de duisternis nu over de wereld was gevallen, keek hij naar buiten, en zag achter de ramen de zwarte vlakken optornen. Als reuzen dansten ze in de verlichte kroeg rond. Ze nodigden hem ten dans. Hij werd vastberaden en besloot om meteen terug te gaan naar de bibliotheek, er binnen te dringen en er de waardepapieren te halen, onderkend door de heer De Schepper in hoogsteigen persoon. Diezelfde nacht nog, zou hij de beide gangsters achter slot en grendel krijgen, straffen voor hun onmenselijke gruweldaden.

Het duisterde en de duisternis werd volkomen en kreeg de gedaante van de nacht, en hij begaf zich naar buiten.

Ze keek schuin beneden weg. Hij voelde zich weer onrustig worden: de manier waarop ze haar blik afwendde... Zou hij haar dan toch onderschat hebben? Zocht ze misschien naar een wapen dat binnen handbereik lag? Zat zij, dat simpel, naïef kind, nu te overwegen of ze hem een klap zou toedienen? een messteek? Een eenvoudig, net pistoolschot? Die Van Der Plassen was er inderdaad toe in staat om haar op "ongewenste indringers" voor te bereiden, of niet? "Als er iemand komt, meisje, en je wordt bedreigd: hier

ligt het en je hoeft er helemaal niet mee in te zitten om het te gebruiken! Het is jouw volste recht én jouw plicht! Begrepen?"

De nacht kleefde tegen het raam. René was nog niet terug. Eindelijk was het pas half zes in de middag. Tragisch, die korte winterdagen. Zo zwaar drukten ze op haar.

Hij zag het en een glimlach vormde zich op zijn gezicht, maar ze keek hem niet aan. Hoe lang zou ze dit nog volhouden? Het was duidelijk: ze durfde niet te bewegen. Tegen hem kon ze niet op. Een verkrampte bal werd ze.

"Ken je de volgende fase dan niet?", lachte hij in z'n vuistje en hij verlustigde zich in haar angst omdat ze hem niet horen kon.

Haar angst gilde hem op.

"De volgend fase...", herhaalde hij geheimzinnig.

Ze keek niet op. Haar blik richtte zich schuin naar beneden en hij merkte hoe ze nu heel lichtjes zat te rillen gelijk een hinde in de klauwen van een leeuw.

9.

De stegen keken hem schrikachtig aan, alsof ze zijn woede verstonden en merkkelijk deinsden ze terug voor zijn wankele, maar brandende passen. Hij zocht en zocht, maar als een messteek drong het tot hem door, dat hij de weg naar het bibliotheekgebouw niet meer kon terugvinden.

Er dook nu een steegje op dat hij herkende, en nog een en dan nog een. Uiteindelijk belandde hij op een groot, open plein. Daar moest het ergens zijn.

Daar was het inderdaad.

Hij viel en stond weer op.

Voor zich uit zag hij ze: hoge stellingen. Hij voelde een verrukking in zich opbloeien en begaf zich er heen. Met een bovenmenselijk liefde, liep hij naar de boekenmuren toe.

De beeldhouwwerken waren er nog, groot en statig, reusachtig optornend tegen het nachtelijke schemerlicht van de maan. En de boekentorens, die immense bergen van wijsheid die zijn hart hadden gestolen, die zijn levenszorg genoten.

Hij streelde met zijn vingertoppen de boekenruggen. Ze waren grauw geworden en hard, maar dat kwam omdat ze zo lang zijn zorg had-

den moeten missen. Hij streelde over de boekenruggen, en voelde hoe ze al aan het verkorrelen waren. Zijn handen bloedden als hij ze had aangeraakt. Dan begaf hij zich naar de stellingen, om naar boven te klauteren.

De laddertjes waren wankelig geworden. Ze hadden er niet naar omgezien. De planken waren los komen te liggen en het hele aanzicht van het getorente bleek een metamorfose ondergaan te hebben.

Ondanks alles, was het kil geworden. Hij tastte, sleepte zich verderop, brandend van wraaklust en in zijn ziel het gevoel van woede, geplengd met de diepe liefde voor zijn werk. De drank en de ziekte hadden hem van de helderheid van zijn zintuigen beroofd en de arts had hem verboden om het huis te verlaten, maar hij zette door, omdat hij begreep dat hij een doorzetter was. Dank zij zijn doorzettingskracht was hij tot de kenner van het doolhof geworden. Het doolhof waarvan geen tweede mens ooit de waarde zou kunnen schatten, waaraan geen tweede ooit dezelfde liefde zou kunnen geven. De bibliotheek was een kunstwerk, een levenswerk, een pièce-unique met een internationale faam in petto.

Hij voelde hoe zijn brokkelige tanden zich verbrijzelden en hoe de smaak van bloed zijn mond vulde. Maar het was nog heel eventjes doorzetten om de zaken op orde te stellen. Dan zou de nachtmerrie over zijn. De kwalijke nachtmerrie van de twee gieren.

Gelijk een haak had hij z'n schoentip achter haar hiel geschoven en in het moment van paniek dat dit bij haar teweeg bracht, was ze van de stoel gedoken, weer recht gesprongen en had ze hem de klap toegediend.

Vliegensvlug was het gegaan en toen hij opstond, hoorde hij haar schoenen klinken in de hall, waar de voordeur tegen de muur klapte.

Hij hield zijn handen tegen z'n slapen gedrukt, zag sterretjes op de keukenvloer pinkelen, en tussen de sterretjes een eenvoudige, houten deegrol.

Hij gaf het onschuldig ding een schop, maar zijn woede ebde dadelijk weg: alleen kinderen maken zich boos om onhandige vrouwenstreken, bedacht hij. En nu hij tot zichzelf kwam, verbaasde hij zich over zijn eigen kalmte. Een immens gevoel van lust brak in hem los.

Vrouwen gillen, en dat was altijd de brute pech, de laffe spelbreker. Terwijl hij dit bedacht, grijsde hij, nam z'n zwarte paraplu, sprong van de stoel en liep naar buiten.

Zij was niet meer te zien in de straat, maar hij wist het wel: recht naar de bibliotheek zou ze lopen, om daar haar held om hulp te bidden.

Haar held. Zijn baas. Hij schokschouderde.

De duisternis was gevallen over de hele stad, en op het marktplein viel er nu sneeuw in dikke vlokken uit de zwarte hemel. Er was geen kat op straat te bespeuren. Alle mensen hadden zich in de holen van hun huizen verborgen, dicht bij de kachels, om zich warm en veilig te voelen, met in de handen een boek met uitgesponnen fantasieën waarin ze gezellig bleven verwijlen totdat de laatste vlammen in de kachel uitgedoofd waren en de nachtelijke kilte hen noopte om onder de dekens te verdwijnen, om daar verder te dromen over de werelden die ver nog achter deze wereld liggen. Het marktplein lag er bij als een verstevende ijsvlakte, koud en kil, maar opgefleurd door de haast onwezenlijke gestalten van zich hoog verheffende beelden uit marmer. Aan de ene zijde van het plein, verrees de half met maanlicht beschenen gevel van het grote stad-

huis dat nu helemaal verlaten was van zielen, en daar tegenover stak de silhouet van een enorm bankgebouw tegen de nachtluchten af. Een weinig licht van de over het plein verspreide lantarens, wierp een gelig schijnsel in het rond, en toverde een vagelijk lichtspel te voorschijn uit de eeuwige stellingen die de gebouwen omvingen voor de duizend jaar durende restauratiewerken. Ook de machtige kathedraal was gevangen in de veelvingerige en gruwelijke stellingen die zich als een futuristisch klimop naar de toren slingerden, alsof het in hun bedoelingen lag om de stenen aan te vreten en het hele bouwwerk te verslinden.

In de volmaakte stilte van de nacht, was een heel fijn gekraak hoorbaar, in het hoekje van het marktplein, maar niemand luisterde toe. Het gekraak plantte zich dan voort op de eerste planken die langs de immense gevel van het kerkgebouw liepen. Eventjes was er een laddertje dat scheen te trillen, en vervolgens kon men een strompeling en een lawaaierig bewegen van het hout horen, een verdieping hoger. Soms bleef het kraken op een en dezelfde plaats, en ging het gepaard met een geluid dat op een menselijk zuchten en kermen geleek, alsof het rond de kerk was gaan spoken van de doden die in de crypten opgesta-

peld lagen en die van de restauratiewerken handig gebruik hadden weten te maken om zich te bevrijden uit de eeuwige duisternis. Bij het kraaken was het net alsof zich in de immense stellingen, laddertjes en trapjes, spanningen losmaakten, voortplantten, bevrijdden, overplantten. Het gekraak had iets onwezenlijks en tegelijk was het soms gedurende lange ogenblikken zo helder, dat men zich had kunnen indenken dat het te lokaliseren was op een en dezelfde plaats, dat het het gekraak was van een mens die over de stellingen liep, die van de ene naar de andere verdieping kroop, zich verder sleurde en trok, om de toren van de immense kathedraal te bereiken, te beklimmen.

Het was heviger beginnen sneeuwen en al gauw was heel het nachtelijk marktplein bedekt met een wit tapijt waarop het donkergele schijnsel van de stadslantarens lag. Het begon nu ook te waaien en een ware sneeuwstorm brak los. De stellingen gingen sidderen en beven en met een hels gedreun viel nu en dan een legplank of een laddertje naar beneden. Heel het plein was gedurende vele minuten gevuld met een vreemde, blanke en duistere waas van versteende gruwelbeelden die aan sprookjesboeken deden denken, maar er was geen mens die het tafereel zag, om-

dat allen zich te rusten hadden gelegd en verzonken waren in een diepe, warme slaap.

Van op het plein was de kleine, gebogen en wanstaltige silhouet zichtbaar, die zich al tot op de derde verdieping van de stellingen had gewerkt. Er was een zuchten dat geleeke op het geluid dat een angstig dier maakt, maar het had ook iets menselijks, iets dat geleeke op een stem, op woorden, vervroren woorden.

Bij het hijgen voelde René zijn longen branden in zijn lijf. Hij stond voorover gebogen geleund tegen de stenen gevel van de kathedraal en er viel nu en dan wat van het gelige schijnsel van de lantarens in zijn glazige, koortsachtige ogen. Herhaaldelijk tastte hij met handen die eerder op klauwen waren gaan gelijken, tegen de stenen, alsof hij uit de gevel stenen wilde wegnemen, en men kon hem horen klagen en kermen omdat het hem niet gelukte. Dan strompelde hij verder, viel nu en dan languit neer op de planken van de stellingen, bleef een poosje als dood liggen, en richtte zich telkens weer brakend op, als door een verborgen rusteloosheid gesard. Hij kroop dan verder door, tot hij bij de ladder gekomen was, stootte met het hoofd tegen de balken, maar omklemde de sporten van de ladder en worstelde

zich hogerop, terwijl hij nu en dan omhoog keek, alsof hij helemaal tot bij de toren wilde klimmen, om zich daar te nestelen in een knus hoekje, en te slapen. Maar er was alleen de gure, ijsskoude wind die zich, verzadigd met zwepende sneeuwvlagen, om de stenen torens slingerde, in de naaktheid van de koude nacht. En een hele tijd lang had men de silhouet kunnen volgen, nu en dan opduikend tussen de stellingen en dan weer verdwijnend in hun zwarte schaduwholten. Soms opgeslorpt door het gieren van de storm, en met tussenpozen ratelend en hijgend, hoestend of zelfs roepend. Maar de kleine schreewtjes gingen verloren in de koude en in het ijs. Ze vonden geen andere bestemming dan de ijle nachtlucht die al overkoepeld was met nieuwe sneeuwwoolkendekken die nu ook het licht van de maan geen toegang meer gaven tot het duistere tafereel dat in zichzelf scheen te verkleumen tot een moment van ijsselijke pijnloosheid.

10.

Er was geen licht aan in de bibliotheek, maar de wijd open deur van het gebouw, ontstak de harts-tocht in zijn jonge lijf. Eventjes wachtte hij en luisterde van in de schaduw van een muur. Het kraakte in de stellingen. Toch kon hij niet naar binnen kijken: de vele, kleine ruitjes weerspiegelden onschuldig de nachtlucht en de valse

maan. Voorzichtig klonken zijn stappen over de binnenkoer, gedempt door een nieuwe sneeuwlaag die wel overbodig was nu. Hij liep het halletje in, viste een sleutel op en vergrendelde het deurslot.

De mantel van de nacht bedekte de duizenden boeken en hulde ze in een schimmig stilzwijgen. Reflecterende letters leken hem van alle kanten als katogen te bespieden. Aandachtig keek hij rond, want ergens moesten ook haar ogen te vinden zijn. haar grote koele vrouwenogen. De ogen waarin hij, die zomer bij het meer, verdronken was. De ogen die naar hem verlangden, terwijl zij, opgegroeid in angst en leugens, de benen nam. Neen, een misdaad was het niet om haar hier op te sluiten. Was zij dan stom: haar schoonheid riep hem tot zich, verleidde hem, sloeg hem aan de haak. Waarom toch bleef ze met hem sollen? Of kende zij geen ander spel tenzij het naïeve kat-en-muis? Goed, dacht hij: kat en muis.

Hij liep enkele passen in het halletje terug, opende een kastje en haalde enkele schakelaars over.

"Oké, schatje!", riep hij: "Zonder licht dan maar!"

De boekenruggen dempten zijn stemgeluiden.

Plots hoorde hij haar pantoffels bonken, ergens in de duizelingwekkende hoogten op de planken. Koorts.

Koorts sneed haar de adem af. Ze tastte langs de leuning, zag hem als een schim verdwijnen tussen de gangetjes. Snel rende ze een trapje af, haastte zich langs de boekenmuren voort, ging een donker hoekje om en bleef daar wachten. Lichtjes liet ze zich door de knieën zakken, zodat haar jurk over de witte sokken viel. Vruchteloos speurden haar blikken over de tegels waarop een heel zwak licht lag. Toen ze zich een stap verplaatste, hield haar hart met kloppen op.

Haast gilde ze. Was haar blauwe jurk aan een nagel blijven haken, of stond hij er een verdieping lager aan te trekken? Onbeweeglijk keek ze toe. Een tip van haar jurk stak tussen de planken. Eventjes schudden de boeken naast haar.

Met de beide handen greep ze naar haar jurk en trok eraan uit alle macht. Hij loste niet. Wellicht stond de lafaard nu te lachen. Woedend nam ze een dik boek van de planken. Helaas kon ze niet tot bij de houten balustrade komen om het op z'n kop te gooien. Ze wierp het in de diepte, sloeg met de vuisten tegen de planken, knielend, de haren kleverig van het zweet.

Plots voelde zij hoe de planken waar zij op zat, daverden. Ze hief het hoofd. Het silhouet van de jongeman kwam met rustige passen op haar af.

Voor het eerst in haar hele leven, wandelde zij de binnenkoer op en als het dag was geweest, hadden de mensen haar beslist gevraagd of zij dan lezen kon. Haar gelakte vingernagels streelden door de vette haren van het hondje dat ze tegen de boezem drukte. Haar handen werden klauwen en graaiden door de vacht van het beest, terwijl zij met wijde ogen toekeek:

"Kijk daar, Whisky! Kijk daar! Had ik het niet gedacht! De gluiperd! De lelijke gluiperd!"

Haar schorre stem siste in de duisternis en met haastige pasjes liep ze, de hand nu om de muil van pekineesje geklemd, dichterbij de raampjes toe.

Het was immers uiterst moeilijk om wat van het schouwspel te kunnen zien. Twee silhouetten spookten rond in de stellingen van het labirint. Ze hield de adem in. Star stalen haar ogen het gebeuren.

"Hij heeft haar vastgebonden, Whisky!", fluis-terde ze nu: "Hij heeft haar met de jurken vastgebonden aan de planken..."

Het hondje piepte door de neus en snel stak zij haar vingers in de gaten, terwijl haar andere hand de muil omklemd hield, haar ogen aan het tafereel kleefden en haar mond van ontzetting verder openviel.

"Hij fluistert haar wat toe, Whisky!", siste ze.

Het hondje schudde zenuwachtig.

"Zie eens hoe ze met de armen slaat! Ooo! Hij grijpt haar bij de polsen, hij, hij..."

Eigenlijk had ze nu om hulp moeten roepen, maar ze verkoos het om gewoon toe te kijken. Veel te groot en walgelijk gretig keken de oude ogen uit het slaperige gezicht. Het was net als op de televisie, alleen was dit echt. Op de televisie gebeurde het allemaal veel te snel. En men ont-hield je beelden, want sommige kijkers zijn overgevoelig. Hier was er voor een keertje geen sprake van censuur. Zij kon het heel duidelijk al-lemaal volgen, van het eerste tot het laatste. Hier kon zij het meisje, helemaal weerloos en zelfs niet in staat om te roepen, zien worstelen in wanhoop. Gedetailleerd kon ze nu observeren hoe hij haar eerst van haar jurk ontdeed, vervolgen-s met de jurk haar handen vastknoopte op haar rug en toekeek met de glimlach hoe haar jonge meisjeslichaam stuiptrekkend op de plan-

ken lag. Hoe ze schuimbekte van woede, of was het van genot?

"Och, Whisky...", fluisterde ze nijdig: "zij is zoals alle vrouwen; zij geniet ervan..."

En nu zag ze hoe hij haar bij de kaken greep, terwijl hij zijn lichaam over het hare boog, haar de onderkleding van het lijf rukte en zich naar haar toe neeg, terwijl kleren als reusachtige sneeuwvlokken uit het gebinte naar beneden dwarrelde.

"Het is een geluk dat ik nooit geproefd heb...", ging haar schorre stem triestig. Hij knoopte nu z'n broek los en wierp zich op haar.

Heet hijgde zij de ijsslucht in en uit en toen zag ze het:

"Maar... dat is Van Der Plassen niet...dat... dat... Whisky! Dat is die zwarte paraplu, kijk nou!"

Blijkbaar stemde het hondje toe, want het zweeg. Slap als een vod viel het kadaver haar uit de armen.

11.

Toen de dag in de lucht kwam, een grauwe, kille winterdag met leeg-gesneeuwde luchten, was

heel de wijde aarde en ook de hele stad bedolven onder een maagdelijk wit tapijt. En ook het grote marktplein was omgetoverd tot een helwitte vlakte die tot ver in de middag onbetreden bleef omdat niemand zich buiten waagde omwille van de koude. Zelfs het cultureel leven scheen helemaal lam te liggen, want in de grote bibliotheek liep de kleine bediende zenuwachtig en met grote passen rond, wachtend op de eerste lezer die het machtige gebinte zou beklimmen. Terwijl hij alsmear een sigaar ontstak om warme handen te krijgen. Er was iets angstigs in zijn stappen, en hoewel daar schijnbaar niet de minste reden toe was, want hij was de enige levende ziel in het grote gebouw, schrok hij nu en dan plotseling op, zoals iemand doet die nu en dan een onverwacht geluid meent te horen. Hij liep doorheen het doolhof zenuwachtig rond en keek achter alle boekenstapels en tussen de vele stellingen en staketsels, of er niet iemand aanwezig was die verstoppertje met 'm wilde spelen. Nu en dan riep hij uit, als een vreesachtig kind:

"Kom maar te voorschijn, jij! Ik heb je allang in de gaten! Als je denkt dat je me kan doen schrikken!", waarna hij bij zichzelf eventjes vertwijfeld moest lachen. Want er was helemaal niemand aanwezig, behalve hijzelf, en de boekenmuren en de reusachtige stellingen waren door

een doodse stilte omgeven. Er was een kille ademloosheid in de ruimte die hem haast de stui-
pen op het lijf joeg. En plotseling begon heel het
labyrint stilletjes te kraken.

"Dat komt bij de temperatuur", dacht hij bij
zichzelf: "de kachel verwarmt de ruimte, het
hout zet uit en gaat daardoor kraken.

Maar het kraken van de stellingen, van beneden
tot helemaal boven, voor- en achterin het laby-
rint, werd steeds heviger en na een poosje kwam
het hem voor alsof dit lawaai werkelijk oorver-
dovend geworden was, zoals het bulderen van de
donder bij een hevig onweer.

"De boel staat op instorten!", dacht hij en hij
spoedde zich naar de uitgang. Toen hij bij de
deur gekomen was, werd het weer stil. Het kra-
ken hield op en hij kwam weer tot rust. Niette-
min kon hij het niet helpen dat hij stond te trillen
op z'n benen. En waar hing Jacob trouwens al-
weer uit!? Het was al na tien uur!

Plots zag hij hem liggen en hij schrok. Als een
geschoten kraai lag hij daar langs de boekmuren
op de tegelvloer: de zwarte paraplu met het gou-
den kettinkje.

Een huivering trok door hem heen, toen hij opkeek: boven over de rand van de stellingen, stak een sneeuw witte vrouwenhand uit.

Op het marktplein was er enige beweging gekomen. Het vloeiende, maagdelijke tapijt was hier en daar doorspekt met voetstappen van winterminnende wandelaars. Het oppervlak van het witte tapijt was glad en effen, als van een rustig meer waarop fijn, winterachtig zonlicht nu schitterde. Een reuzetaart met kaarsjes leek het marktplein wel, en de gebouwen die het in hun statigheid omgaven, boterkoeken, met bloemsuiker bestrooid. In het midden prijkte als pronkstuk, heersend over het geheel, de machtige kathedraal, omringeld met nu prachtig besneeuwde stellingen. Beneden, aan de voet van de stellingen, waren op het vachtige sneeuwoppervlak de vormen zichtbaar van enkele planken en laddertjes, die tijdens de nachtelijk storm van de stellingen losgekomen waren en naar beneden gevallen. Een weinig verderop kon men, als men toekeek van op de plaats waar de zwarte vogels zaten — de enkele nog overgebleven zwarte stippen op de witte toren — nog een andere vorm herkennen. En de zwarte vogels zagen het, dat hij die daar lag, met zijn opengespreide ar-

men, sterk geleet op het teken van de machtige beheerder, het teken van de dood.

"Krrrààà!", riepen de zwarte wintervogels, maar niemand sloeg acht op hen, en ze vlogen naar de toren van de kathedraal en staken de snavels samen en ze zegden dat het toch een zware straf was voor een vogel dat hij niet eens vliegen kon. En stilletjes bleven ze zitten, zwarte stippen op de witte toren, en wachtten naar de kopergele bulldozer uit de kazerne. Met een oorverdovend lawaai dook hij op en bereed het marktplein. Twee ijzeren vleugels achteraan de machine klaptten open en een wiel draaide nu en kotste dikke brokken bijtend zout over het reine tapijt dat, zienderogen verschrompelend, in een vieze, grijze slijkmassa veranderde. En door het sneeuwslijk spoedde zich een oude dame, dit keer moederziel alleen. En zij trotseerde de koude van dit nog vroege uur en liep recht op het bureau van de stadspolitie af, ondanks alles vast besloten om haar geliefde Whisky te wreken.

DANS MET DE DUIVEL

Ze wist niet meer of het nu de nacht van Wodan was of de nacht van Thor. Te versuft was ze en bovendien interesseerde het haar weinig. Alleen speelde het eventjes door haar hoofd, zoals alle dingen door haar hoofd speelden — zonder hechte verbanden. Een chaos van vage indrukken, vreemde prikkels en verre geluiden. Stemmen die ze ooit 'ns zou gehoord hebben, klonken nu opnieuw maar wat de stemmen zegden, kon zij niet verstaan. De woorden waren klanken, van hun betekenissen losgehaakt. Wazig en vaag hoorde ze de stemmen palaveren en soms herinnerde ze zich hierbij een plaats, zoals men zich een prent herinnert. Het waar en het wanneer ontsnapte haar. Alleen sferen riepen de stemmen op. Sferen van angst, wrevel en verveling. Het gevoel van een verre, nooit bevredigde heimwee. Op uitzonderlijke ogenblikken, zoals nu, wrocht zich dit gevoel uit de verdringing los, eiste het zijn recht op leven op, liet zich niet langer tegenhouden. In een vaagheid van menigvuldige indrukken ontplooidde het zich, als een landschap waarin dode bomen stonden die emoties waren. Over dat landschap liepen wegen in grote kringen die naar nergens leidden. Er was een

moerassige drassigheid alom waarin ze zich weg voelde zinken naarmate ze het landschap verder wilde betreden. En ook in het landschap doken nu plots stemmen op, die ze dit keer wel thuis kon brengen. Ze kon begrijpen wat ze zegden, alsof ze zich met grote helderheid herinnerde wat zij steeds vaag beleefd en niet beleefd had. Maar ze had het altijd allemaal verdoezeld, omdat het veel te spijtig was om er lange tijd aan te denken. Omdat het haar vreemd triestig maakte. Een triestigheid die zij niet meer in haar macht had, overviel haar weer. Daarom begon zij in haar binnenste te tellen, van één tot tien en van tien tot één en zo nog 'ns en nog 'ns totdat zij het tellen moe geworden was. En dan scheen de heimwee die in haar ziel was opgekomen, een tijdlang weg te zullen blijven.

Het was een warme nacht in mei en terwijl ze door de diep slapende stad liep, zocht ze vruchteloos naar de bloesemende bomen en het ontluikende plantenleven van de lente, dat men 's nachts op een zeer mystieke wijze soms kan zien. Vruchteloos, want in steden zoals deze waren er alleen geplaveide wegen en velerlei bouwsels, in een afstotelijke ordeloosheid door elkaar gevlochten. Maar zij had het geleerd om ook van het afzichtelijke te gaan houden, daar er niets an-

ders restte, terwijl een mens er nood aan heeft om te beminnen. De hele wanstaltige architectuur was doorspoeld met zwoele lagen lucht van uitgeteerde lentegeuren. Ze sloot een ogenblik de ogen en beeldde zich nu in dat ze midden in het veld stond. Nachtelijke kruinen omgordden haar. Een mysterieuze sterrenhemel wachtte. De sikkels van de maan klom. En in de verte riep vanuit zijn stal een geketend dier dat heimwee had naar de wijde, wilde zomer.

Zo liep zij door de straten van de nachtstad, zoals een schim loopt door de labyrinten van een droom. Op een verlaten pleintje klepperden haar opgewonden blokken doffe salvo's uit de stenen los. Tegen wanstaltige bouwsels ketsten ze, verzwonden daarna — zwarte vogels in de nacht. Toen was het dat in een smalle zijstraat een lichtend raam een glans wierp in de hoeken van haar wijde ogen. Zij hield halt en luisterde en hoorde echte stemmen die vanuit het openstaande venster neer botsten met zwakke echo's tegen de kasseien van het steegje. Eventjes maar, waren de stemmen er, en dan schenen ze op te lossen in de stilte die met de duisternis kwam om de dag te verdringen en koning van de nacht te zijn. Een angst had zij om die reden voor het donker gehad, een angst die haar het denken aan die din-

gen belette. En nu herinnerde ze zich hoe ze was en hoe ze voelde, toen ze nog niets afwist van de nacht en toen ze die nog schuwde. Maar ze herinnerde zich ook, hoe er dan altijd een heimwee in haar gebleven was die ze evenmin had willen of kunnen gevoelen: de heimwee waarin zich de roep van een dier ontketende in de verten van haar dromen. De heimwee naar het wilde dat er nu plots was in haar gedachten. Want versloeg de duisternis het licht — de nacht verlost ook het leven van zijn monotone razen, met vreemde prikkelingen die giftig waren als de maan maar die, zoals de maan, ook dronken maakten. En zij verdoezelde de oude stemmen en hoorde klaar de stilte en ging verder, in de richting van het steegje waar de jonge stemmen vandaan kwamen.

Het plein lag achter haar tengere rug: een leegte, alleen met de nacht gevuld. En het steegje dat ze nu betrad maakte de ruimte tot een enge val en drukte haar tegen het hart. Ze liep lichtjes, het portaal voorbij en werd verslonden door de duisternis. Even verderop hield ze weer halt en bleef dan met haar trillend lijf tegen een blinde gevel aanleunen. Net toen ze aanstalten maakte om verder het steegje in te gaan, klonken weer stemmen; het bloed stemde in haar benen. Dit keer

riepen ze tot haar. Haar oren spitsten zich. Geen woorden riepen ze. Quasi dierlijke geluiden waren het. Geluiden die een gifslang maakt als zij haar prooi nadert. Geluiden die haar angst inboezemden en wild maakten tegelijk. Haar hart ging nu luider en sneller bonzen. Wild pompte het bloed door haar zachte vlees. Een vuur ging in haar branden en deed haar ogen gloeien. Zij voelde nu hoe zij zichzelf verloor in iemand anders. Hoe ze zichzelf verpandde voor een andere vrouw die wellustig was en die verzwalpte in de eeuwige dronkenschap van die wellust. De andere vrouw waarin ze zichzelf verliezen kon, met de heimwee en met al die monotone en dodelijk vervelende dingen. Die andere vrouw die de durf en de stoutmoedigheid bezat om haar te redden uit de schroothoop die ze was. Die andere in haar was het die haar zichzelf deed vergeten. Uit de kelders van haar wezen kwam ze opduiken als een tweede ik, duizend maal sterker dan zichzelf. En zij was een bloeiende lentevrouw die geen heimwee kende, geen lijden en geen klachten: een vrouw van alle wanstalten ontgaan. Voor haar telde alleen nog maar het wilde waar zij op afstevende met het verlangen van een huilend dier in de nacht.

Tallose keren was het al gebeurd dat zij plots verrast werd door stemmen van mannen, verscholen in de schaduw van een nachtelijk portaal. Al tallose keren had zij zich als door gifslangen laten lokken. Dan stremden telkens weer haar stappen, draaide zij zich om en ging naar het donkere portaal toe waar ze wachtte totdat zij betast werd door de stemmen. En dan namen ze haar mee langs helemaal verduisterde trappen tot op donkere kamers waar zij haar kleren van zich af voelde vallen in een nachtelijk geruis. Kamers waar zij alleen kon tasten en betast kon worden; kamers waar vlees vlees betastte en waar alleen het warme bloed en het hijgen van de adem broedde. Kamers waarin zij, zichzelf verloren, weer de wilde was geworden die zich met huid en haar liet begeren en liet strelen. Zij kende de kamers en de duisternis die er was en de handen en de lijven die er waren en zij wist wat er gebeurde, telkens weer. En zij wist hoe na dat spel de ochtend doorbrak op die kamers en hoe haar dan de wilde die zij voor een nacht geworden was, verliet. Hoe zij weer tot zichzelf kwam en hoe een diepe wroeging in haar onteerde lichaam groeide: dan vulden alle oude stemmen weer haar wezen en het slapend dier dat zij dan naast zich vond was lelijk en huiveringwekkend, zodat zij walgde en vermeerde het aan te blikken. Heel goed kende zij die ochtenden met

een vers ontloken daglicht maar waarin zij plotseling oud geworden was en weg moest gaan langs de nu klare, harde trappen die pijnlijk in haar hersenen bonkten. En het portaal kotste haar dan als een brok afval in de vieze stegen waaruit ze zich weg spoedde, terwijl op de kamer het dier nog snurkte dat zich bij 't wakker worden haar niet zou herinneren. Die wrange pijn woog zij nu af tegen het wilde verlangen om naar de stemmen toe te gaan en zich op hen te verlaten in de dierlijkheid van de duisternis. En plots vroeg ze zich af hoe dit begonnen was. Van heel diep kwamen haar herinneringen. Nog wilde ze zich uit hun netten bevrijden, maar toen zij haar ogen dichtkneep, ontkwam zij niet meer aan zijn fonkelende blik. Eerst was hij schimmig. Hij fixeerde haar. Werd bijna tastbaar echt. En, ja: zijn ogen waren het — de ogen van de danser.

De ogen van de danser die zij ooit gekend had en voor wie zij dingen had gevoeld die haar met hem voorgoed verlaten hadden. Want op een dag was hij bij haar weggegaan, zonder afscheid van haar te nemen. En het was in een zielige kroeg geweest, op een avond in de winter, terwijl buiten dikke vlokken sneeuw uit een zwarte hemel vielen, dat zij gehoord had van de mensen die

daar zaten dat hij dood was, van een kankerende ziekte. Terwijl zij in die zielige kroeg bij een koffie zat te dromen, had zij het opgevangen, zoals iemand eender wat kan opvangen als hij in een zielige kroeg zit naar buiten te kijken terwijl sneeuw uit een zwarte lucht neervlokt om de stenen te bedekken met een koud tapijt. En toen had zij begrepen dat hij was weggegaan omdat hij het haar niet kon vertellen.

Ver weg was hij gaan sterven — weg van de nieuwsgierige blikken van de gieren die op sensatie azen. Maar de gieren waren het die haar zijn afgeknaagde botten brachten, bij haar zwarte koffie in een zielige kroeg, terwijl de witte onschuld in pakken neerdwarrelde uit de eeuwige nacht — ijs om haar verdriet te koelen. Toen had ze haar koude koffie laten staan op het tafeltje in de zielige kroeg, terwijl de mensen er al over andere dingen aan het praten waren, en was ze door de sneeuw gaan slenteren en verdwaalde ze in de witte nacht, het hart vol tranen die niet wilden opwellen omdat ze te zwaar waren om uitgestort te worden. Als in een droom zag ze de danser weer verschijnen over het zachte, koude deken van de witte straten, alsof hij een lichtgevende harlekijn geworden was met belletjes in zijn handen en een puntmuts op het hoofd en een zilver- en goudkleurig pak met ruitjes vol groen

en rood. Hij huppelde voor haar voeten uit, licht als de sneeuwvlokken en even kinderlijk onschuldig, ongrijpbaar en vol kristallen schitteringen, geruisloos, zoals ook het vallen van de witgevlokte hemel geruisloos was. Alleen de belle-tjes die zij niet thuis kon brengen, maakten tingelende toontjes en waren als wemelende kleuren van verdriet dat gezuiverd was nu van gedachten. De dans in de sneeuw was als een terugkomst van zijn ziel om haar te tonen dat hij eeuwig danste nu en dat zij om hem niet wenen moest. En zij had zich herinnerd hoe magistraal hij was en hoe magisch. Zij had zich herinnerd, hoe hij zijn hele lichaam om kon vormen tot een spel dat heel de wijde ruimte herschiep in een architectuur vol torens en kantelen met krullende wolken en wiegelende bomen vol bloesems. Bij nacht kon hij een hele sterrenhemel naar zich toetrekken en gaf hij élan aan de sikkels van de maan die dan won aan kracht en die de nevelen uit de aarde trok om heel het land te wijden in een wierookveld van sterke zwammengeuren en kruidig lover. Nu eens waren zijn armen zweepslagen die zich uit zichzelf lieten vloeien in een golvende vlucht en dan weer scheen hij speels over de lagen van de luchten heen te lopen met heel snelle passen. Hij kon een boom worden, reuzegroot en wiegend in een lankmoedige herfstwind, zich van de laatste bladeren bevrij-

dend alvorens met de winter in te slapen en te verstillen. Hij kon een schip worden dat zich verloren wist in 't dobberen op weidse baren in een eindeloze zee waar in de verste einders geen meeuwen waren die van land getuigden. Een kind kon hij worden of een grijsaard of een vrouw met zomerse bewegingen. Een magiër, een tovenaar, een duivel, een gedrocht. En toen ze naar hem toe had willen gaan, was ze in de sneeuw gevallen en was ze blijven liggen omdat ze niet de moed vond om weer op te staan, een lange tijd. En ze had gehoord, terwijl ze stilaan koud werd maar niet begon te rillen, hoe er stemmen langs haar heen liepen die zegden dat ze dronken was en vuil besmeurd en niet bij haar zinnen. Stemmen die naderden tot op een veilige afstand om te kijken, om haar te zien liggen, en zich dan terstond verwijderden, haar overlatend aan haar lot. En toen had ze horen zeggen dat men politie erbij zou halen, en was ze toch opgestaan, had ze zich naar huis gespoed en was ze op de trap gaan liggen met de handen boven op het hoofd, alsof ze zich wilde beschermen tegen stokslagen er niet waren.

En zo was dit begonnen. En nu zij plots begreep hoe dit begonnen was, welde in haar een gedachte op, die de gedachte aan de wraak was. Wraak, die al jaren lang in haar gerijpt was en

die nu plots het moment geschikt vond om zich te laven aan het bloed en aan de angst van de dieren die aan haar verdriet hun wellust paarden.

Ze hoorde nu weer gifslangen sissen, hield halt, wenkte eventjes en ging dan zonder omzien verder, het steegje door. Toen ze halverwege kwam, zag ze dat een van de stemmen haar gevolgd was en weer wenkte ze, als om hem aan te moedigen. Ze liep verder het steegje door en de brede straat over en dan de Walsweg in, waar ze een wanstaltig bouwsel bewoonde. De man bleef haar volgen. Ze hield halt bij de deur van haar woonst, diepte de sleutels uit haar handtas op, en sloot de deur open. Dan draaide ze zich om en wenkte nogmaals vriendelijk. Hij naderde. Ze haastte zich in het portaal, liet de deur op een kier. Snel nam ze het broodmes van het aanrecht. Beklom de trap in de duisternis.

Boven stak ze het licht op in de slaapkamer. Ze schoof het mes onder het bed. Ging bij de transparante gordijnen staan. Ze wist dat hij het huis zou binnengaan, de trappen op zou klimmen. Dat zij het naderen van zijn voetstappen bij haar kamerdeur zou horen. En dan het kloppen van zijn harde kneukels. Ze knipte het licht weer uit en wachtte, luisterend in de duisternis. Weer

klonken zijn schuchtere stappen in de Walsweg. Zij luisterde naar zijn stille stappen, terwijl hij de weg overstak. Het kriepen van de deurscharnieren. Ze liep de kamer uit. Boven aan de trapleuning ging ze staan om hem nu te kunnen zien. Om zijn hijgen te horen als hij naar boven klom en om diep in zijn angstogen te kunnen kijken.

Zij hoorde hoe hij weigerachtig de deur achter zich sloot, zuchtte en toen iets fluisterde. Zij kon het niet verstaan maar gaf hem geen repliek, om hem te kwellen. Dan hoorde zij hem de trappen naar boven komen met trage, weer weigerachtige passen, haast geruisloos. Zij keek hem aan van boven en zag dat hij jong was en krachtig en dat zijn bloed nu heel wild door zijn lijf pompte en ze bedacht zich een ogenblik: hij was immers geen dier zoals alle andere dieren met wie zij de vele donkere kamers had gedeeld tot bij de walgelijke aanblik in het klaren van de ochtenden. Hij struikelde eventjes op de trap, zag haar in de duisternis wachten en stond roerloos, als door haar nauwelijks zichtbare aanwezigheid verrast. Hij hijgde of zuchtte niet en leek wel zijn adem in te houden. Het verwonderde haar een moment dat hij niet terstond toetastte zoals alle andere dieren dat deden, met het vuur dat hen in hun macht had en dat haar wild maakte. Hij bleef al-

leen onbeweeglijk staan alsof hij op een bevel wachtte van haar. En het werd haar nu duidelijk dat hij bevolen wilde worden, omdat hij nog onervaren was. Misschien was het wel de allereerste keer dat deze jongeman een vrouw van zo nabij zag; misschien was hij nog veel jonger dan zij had gedacht toen ze het portaal voorbij liep en ze het sissen van hem en van zijn gezellen had gehoord. Misschien waren het de anderen die hem hadden opgeruid om haar te volgen, maar had hij eigenlijk zelf niets liever gewild. En toen ze hem zo onbeweeglijk in zijn jonge onschuld zag staan, bedacht ze zich. Met trage passen ging ze naar hem toe.

Buiten was er geen enkel geluid hoorbaar en in het duistere huis hing een vage geur van reukstokjes die ze had laten opbranden vooraleer ze de woonst verlaten had. Het schrale meubilair was ondanks de duisternis voelbaar en hoorbaar uit de echo's van even geleden. Zij was niet rijk en het huis borg alleen het hoogst noodzakelijke op. Er was een dak en een kamer om te eten met een tafel en een paar stoelen en enkele schabjes met kopjes en borden beneden, en boven was er een kamer met een bed en een kleerkast en een grote spiegel. Ook lagen er in de lege ruimten hier en daar enkele boeken verspreid die zij al

meermaals had verslonden om de verveling te verdringen en haar gedachten een verzet te gunnen. Ze was het gewoon om weg te vluchten in het herlezen van altijd maar dezelfde boeken, waaraan ze met een vindingrijkheid toch steeds nieuwe beelden in haar fantasie wist uit te spinnen. Maar behalve de boeken en de kleinoden die haar dagelijks dienden, was het huis leeg en ontbrak het haar aan de meest elementaire luxe. En nu werd plots weer heel die leegte, die de leegte van haar leven was, opgevuld door een aanwezigheid die haar tot hier gevolgd was, een jonge man die nu pal voor haar stond, met zijn onbeweeglijkheid haar gedachten kenterend. Die haar nu deed denken aan die dingen waaraan ze al een hele tijd niet meer had willen denken omdat ze er niet meer had kunnen in geloven. De jonge, roerloze gestalte van de man die haar gevolgd was, verwarde haar, verijdelde haar plannen plotseling. Zij had hem meegelokt om wraak op hem te nemen, omdat hij zondebok zou worden voor al die dieren die zij ooit ontmoet had in de vreemde, donkere kamers en die van haar bezit genomen hadden en die hun roes uitsliepen en zelfs niet wakker werden als zij hen verliet met walging. En zijn plotselinge onbeweeglijkheid was het, die haar tot bedaren bracht. Hij raakte haar niet aan, hij hijgde niet, hij was niet dronken en raasde niet om haar te bezitten. Hij

stond daar alleen maar te wachten op een teken, en straks zou hij misschien een vraag stellen of een woord spreken dat zij verstaan zou. Straks zou zij misschien zijn stem horen klinken in het lege huis, zou zij misschien voelden hoe zijn stem het huis vol maakte. Misschien zou hij wel terugkomen. Misschien zouden zij nooit afscheid nemen van elkaar, maar zeggen: tot de volgende week, tot morgen, tot straks. Misschien zou er aan hem iets zijn dat de anderen niet hadden, iets dat hem noopte om tot haar terug te komen. Want misschien was zij wel de allereerste vrouw in zijn jonge leven.

Haar ogen waren aan de duisternis gewend en zij zag nu zijn silhouet zich aftekenen in het donker van de ruimte waarin een geur van reukstokjes hing en bij elke echo een leegte die haar niet langer beschaamde. En ook het licht dat zwak in zijn ogen lag, kon zij nu zien, en zijn gelaat, getaand in het daglicht, getaand en jong tegelijk, had door de duisternis iets onwezenlijks vermengd met luikende kracht die zich wist te beheersen. Hij had brede schouders onder een wollen trui waarvan zij nu de pluisjes zien kon aan de randen, en lange armen met grote, brede handen en sterke vingers. Hij was potig jong en sierlijk in zijn ridderlijke gestalte en het verwonder-

de haar dat iemand als hij haar gevolgd was tot in het huis waar zij woonde, zonder dronken te zijn. Het verwonderde haar dat hij haar gevolgd was en nu verlegen scheen te zijn en zich weerhield van tasten. Boven aan de trapleuning stond hij, in de lege duisternis en in de vreemde geur die haar zo onwezenlijk toescheen in dat ogenblik. En toen zij pal voor hem bleef staan, zonder zelf nog een beweging te maken, zag zij hoe hij zich verroerde.

Eerst maakte hij een onwennige beweging. Dan greep hij zijn trui onderaan vast met de beide handen, trok die over z'n hoofd en wierp hem terzijde tegen de leuning van de trap. Zij keek naar zijn brede, krachtige hals waarop de aders dik gespannen lagen. Ze keek naar zijn aangezicht, zijn grote mond, zijn benige kaken. Toen hij z'n trui had uitgetrokken waren zijn halflange, blonde haren aan de ene kant wat over zijn oren gevallen en het maakte haar innerlijk wild, hem zo te zien, hem zo stilstaand aan te kijken. Ook hij wendde zijn ogen van haar niet af en er kwam niet de geringste glimlach liggen op zijn ernstig, jong gelaat. Zij keek hem aan. Hij keek haar aan. In de stilte van een nacht had plotseeling de tijd zichzelf vergeten.

Nu hij zijn trui had uitgetrokken, vielen haar blikken op zijn krachtige schouders en zijn gespierde armen die nog jong van vorm waren en smetteloos van huid in de jonge duisternis. Hij droeg een wit hemd zonder mouwen waardoor de vormen van zijn sierlijke borst golfden. En weer bleef hij staan voor haar, in steeds dezelfde onbeweeglijkheid. Ze moest nu nadenken, want ze was er van overtuigd, dat hij geen dier was: hij zou haar niet verzwelgen zoals de andere dieren, de slangen, die zich niet wilden tonen en die alleen op haar toesprongen om haar kleren los te maken, los te rukken, en zich in een bestiale onbeschaamdheid op haar te werpen, om het vuur te blussen waarover ze geen meesterschap hadden. Hij had haar niet meegelokt naar een duisternis waaruit ze weer moest ontwaken in een hel. Hij zou haar niet aan haar lot overlaten als bij het klaren de dag het licht weer meester van de wereld werd. Zij zou niet in een portaal belanden en zich snel uit vieze stegen terug moeten trekken om uit te wenen in haar lege huis waarin zij alleen zou zijn met haar verdriet waarvan zij de tranen allang niet meer tellen kon. Hij was anders dan de dieren: hij gaf zichzelf aan haar tot spijs en wachtte gewoon af, wachtte op haar bevel, op haar vraag, op haar stem die nu plots

niet meer spreken kon, niets meer vond om te zeggen. Want nooit had ze iets gezegd tot de dieren die toch geen oren hadden; de wilde in haar had daar trouwens geen behoefte aan. Woorden waren nooit van tel geweest in het spel van dier met dier: alleen geluiden, af en toe, gelijk de geluiden die men kon horen als men zich heimweëig in een vlakte waande met in de verte van een nachtelijke lente een dier dat naar de zomerdagen trachtte. Zij vond gewoon geen woorden en bleef daarom verankerd aan die stilte staan voor hem die jong was, en anders dan de laffe en wanstaltige dieren met de slangentongen.

Ooit had zij ervan gedroomd iemand als hij te ontmoeten, toen zij nog jonger was en maagdelijk en toen zij over die andere wereld die bij het duisteren van de hele aarde bezit neemt, nog weinig afwist. Ooit had ze iemand als hij ontmoet in enkele anderen die op toevallige plaatsen en ogenblikken waaraan zij zelden nog terugdacht, haar weg hadden gekruist, om dan weer te verdwijnen zonder haar opgemerkt te hebben, zonder ooit iets afgeweten te hebben van de gedachten die zij zich vormde bij hun toevallige aanblik — gedachten die nog oprecht en zonder dwalen waren. Maar allen waren ze voorgoed verdwenen, omdat ze andere wegen

van het gemoed bewandelden die blijkbaar geen genade hadden en geen oog voor haar oprechte blik en voor haar jeugdig lanken naar het schoonste wat de aarde bieden kan en dat eenmalig is en zonder weerga. Van die eenmaligheid was zij zich nu bewuster dan ooit voordien en zij vroeg zich af of er dan nog een leven komen kon waarin een versie die geleek op wat had moeten zijn, nog mogelijk was. Verwarring ving haar in pijnlijke klauwen en onzekerheid vol vraagtekens waarop zij dra een antwoord wilde. Maar daar zij geen woorden vond, kon zij niets anders doen dan wachten.

Het wachten viel haar niet zwaar, omdat het wachten haar leven zelf was: zij was het zo gewoon geworden te wachten, dat zij nog nauwelijks merkte dat zij dat deed. En alle handelingen die ze al jarenlang stelde, waren handelingen die het wachten vulden: het was altijd voorlopig wat ze deed; ze stond er zelf niet achter; ze liet het doen door de automaat in haarzelf, of door de wilde vrouw die zij soms werd en die haar een verzet gaf om het alles draaglijker te maken. Het wachten was haar grote kracht en zij kon wachten, jarenlang, een leven lang. Zij had kunnen wachten op een zoon die niet teruggekomen was van de oorlog, totdat ze stokoud zou zijn en bij

het sterven hete tranen uit haar ziel zou persen. Zij had kunnen wachten op een trage dood die haar besloop en aan het bed bond, lange dagen lang, misschien wel jaren lang, verlamd en stilletjes wegkankerend; zij had kunnen wachten naar de eeuwigheid om van het lijden van de wereld eindelijk verlost te zijn en zij had zelfs een eeuwigheid lang kunnen wachten om te bewijzen aan zichzelf dat er iets was waarop zij wachtte. Haar wachten was een kruis dat zij nederig droeg en waarvoor zij eens wilde beloond worden als de tijd daartoe gekomen was. Haar wachten vulde haar bestaan dat zij niet nemen kon maar niet verwierp door zich van kant te maken. Het wachten was haar sterkte en vertrouwen en geen mens zou haar begrijpen als zij over haar wachten sprak. En dat wachten dat al jaren lang geduurd had, lag nu heel subtiel in het moment waarin hij voor haar stond, nadat hij zijn trui had uitgetrokken en die in de duisternis tegen de trapeuning had laten vallen en verder onbeweeglijk bleef en ernstig in haar ogen staarde.

De duistere stilte, vol-gesponnen met een zwaar verleden, zwanger van het lanken naar nieuw licht. Een ogenblik had zij hem willen vragen dat hij zou dansen en het woord 'dans' was haast

over haar lippen gekomen, maar een nieuwe beweging van zijn armen wekte haar uit haar verdroming. Hij trok nu ook zijn hemd uit in een donker spel van zware, sterke armen en vleugels van schouderbladen. Wierp het bij de trui, aan de leuning van de trap. Knoopte zijn broek los. In een pril benenspel ontmantelde hij zich voor haar. Zijn naaktheid in het bronzen donker van het huis. Een levend beeld met goddelijk ziel en zelfbeheerste jeugd. Een geschenk voor haar. Hij deed een stap voorwaarts en hief een arm. Raakte eventjes haar wang aan. Streelde los doorheen haar haren. Zij verging in heel zijn wezen. Wonderbaarlijk statig stond hij voor haar, hij leek niet eens van haar gescheiden. Hij reikte haar zijn hand aan en wachtte. Zij voelde zijn hand. Speelde met haar vingers door de zijne. Zwaar en sterk waren ze en ze brachten haar handen tot een tomeloos bloeien. En zo stonden ze nog een wijle, totdat zij hem mee wenkte naar de kamer. In de duisternis: het bed, de kleerkast en de grote spiegel: in hun blikken plots het beeld bij het binnen treden, van een met duisternis overspoelde, bronzen, jonge god en een vrouw die nog was aangekleed maar wiens wijd geworden ogen als zeeën vol met koele tranen stonden.

Ze stonden naast elkaar en hadden halt gehouden, alsof ze door het beeld verrast waren. Ze stonden naast elkaar bij het binnenwandelen van de kamer en keken elkaar nu aan en ook zichzelf, in de spiegel die zich voor hen uit, achter het bed verhief. In de spiegel stond het nauwelijks beroerde maar zo beroerend beeld van twee mensen die enkel met de schakel van een hand elkaar aanraakten, maar aan elkaar geklonken waren. En beiden zagen ze dat deze binding misschien wel voor eeuwig onverbreekbaar was. In het beeld van de spiegel werden ze nu geconfronteerd met de roerloosheid die over hen gevallen was toen hun blikken zich met onverbroken ernst in elkaar genesteld hadden. Het was alsof zij in zijn ogen, en hij in de hare, mysteries had gezien, geheimen die ze aan elkander op die wijze prijsgegeven hadden, voor de allereerste keer in heel hun leven. Zij dacht er over na, of ze zich dan niet vergist kon hebben en twijfelde daarom even aan zichzelf en aan haar eigen voelen. Maar toch wist zij dat haar voelen eerlijk was en in zijn blik kon ze niet anders dan eenzelfde eerlijkheid herkennen. Dan gingen ze weer enkele passen voorwaarts, en gingen zitten op het bed. Eerst ging hij zitten, op de rand van het bed. Dan nodigde hij ook haar tot zitten uit met een gebaar, maar nog verstoken van een glimlach, één en al in ernst. En dan maakte hij

de knopen van haar kleren los, heel langzaam, terwijl zij zich met haar blikken aan zijn ogen vast bleef houden. En heel langzaam en zacht, ontdeed hij haar van haar rokken en haar kleed, en vielen haar gewaden in een nachtelijk geruis neer naast het bed. Dan streelde hij met zijn brede, sterke handen over haar borsten en liet zijn hand neerglijden over haar buik tot in haar schoot die nooit het leven had gedragen en zij vielen neer in de duisternis die nu gevuld was met het jeugdige klinken van zijn adem en het spelend, vurig harde vlees dat een beding scheen te zoeken om voorgoed in weg te kwijnen, de vingers in elkaar gestrengeld en de zachte lippen drinkend van genot. En elk ding en elk geluid dat buiten hen gebeurde, was niet meer: alleen hun eenheid, golvend op de zachte baren van de nacht, zich kronkelend in duizend vormen en gestalten en zich welvend tot vervoering hijsend zonder einders, één met het Al.

Toen zij ontwaakte was zij nog vervuld van blijdschap en de dag had heel de kamer vol met licht gegoten. Maar zij was zich er eerst niet van bewust wat haar tot blijdschap had aangezet en het duurde een ogenblik voor het tot haar doordrong. Ze schrok omdat hij niet meer bij haar in bed lag en ze sprong recht en wilde luid zijn

naam roepen. Maar zijn naam kende ze niet. Zij liep de kamer uit tot in de gang en holde van de trappen naar beneden, maar ook beneden was hij niet; hij zat niet aan de tafel te ontbijten; hij had voor haar geen ochtendkoffie gezet die hij bij haar aan bed zou brengen. En zij zocht dan naar een briefje op de onaangeroerde tafel en dan liep zij weer de trappen op en ging zij knielen en kroop zij snel over het tapijt. Ze holde naar het raam en keek en zag alleen de Walsweg waarin een vrouw met een hondje liep en twee mannen die wandelden met de handen op de rug en aan het einde van het straatje de grote weg waar nu en dan een haastige voorbijganger ging. En toen ze voelde hoe, tegen wat ze geloven kon in, haar hoop wegwijnde, brak in haar het kluwen van het wachten. Ze ging terug naar het bed dat nog slaapwarm was, en liet zich vallen, uitgestrekt en onbeweeglijk, als een door een giftige pijl getroffen vogel die niet meer ademen kon. Een hele lange tijd nog bleef zij zo liggen. En het drong tot haar door: dit gebeuren was alleen maar een herhaling van datgene wat haar telkens overkwam, in zijn wilde waaier van vormen, waarin de lusten en ook het verstand zich telkens weer verstrikken. Zij probeerde zich zijn jong gelaat te herinneren en de ernst in zijn ogen en zijn bronzen gestalte die als de gestalte van een jonge godheid was; en de ridderlijkheid die hem

helemaal overstraalde. Maar zij slaagde er niet in om ook maar één trek van zijn gelaat in zich op te roepen. De duisternis van de nacht had alleen aan de vormen van haar fantasie gestalte gegeven, zoals die nacht dat telkens deed als zij door het sissen van slangen naar portalen werd gelokt waar ze haar in de duisternis van de gangen opwachtten, met haar de zwarte trappen beklommen en haar begerend en betastend in donkere kamers in hun klauwen namen. En net als altijd, was haar ontwaken deze dag geweest en zij begreep nu dat het zo zou blijven voor immer en altijd, en dat haar wachten vruchteloos was en haar hoop machteloos. En de danser kwam terug in haar gedachten en hij danste vrolijk en scheen haar nu te lokken met zijn magische handen. En zij luisterde gespannen of hij wel niets zeggen zou. Hij keek haar lachend aan met harlekijnengrimassen en plotseling hoorde ze hem weer spreken tot haar: hij zei een woord dat hij haast geruisloos herhaalde, terwijl hij lokbewegingen maakte en zich van haar verwijderde met achterwaartse passen en de romp voorover neigend. Zij luisterde gespannen en aandachtig omdat zijn woord steeds killer klonk naarmate hij zich verwijderde en al haast niet meer zichtbaar was, en plotseling begreep zij het: hij zegde: "Kom!" En toen lachte ze, en ging ze naar hem toe, totdat ze heel dicht bij hem was. En toen ze

hem genaderd was, greep ze naar zijn uitgestoken hand. Eerst scheen zijn hand van lucht te zijn, en niet grijpbaar, maar hij moedigde haar aan met zijn vriendelijk lachen en bleef zijn handen naar haar uitsteken, terwijl hij alsmaar achteruit ging. En achter hem was een heel uitgestrekte vlakke met een weidse kim waar een schitterend licht opstak dat haast verblindend was gelijk de glinstering van een sneeuwberg waarop een heel blanke zon scheen. En zij volgde hem en greep naar zijn uitgestoken handen en lachte als het haar bijna lukte, zoals een klein kind lacht als het leert zijn eerste pasjes te lopen. En toen ze opnieuw greep, zag ze het: de danser reikte haar het broodmes aan. Zij nam het. Zij voelde het. Zij voelde zijn handen echt in de hare — haar handen grepen om het lemmer van het mes — greep ze zijn handen en trok ze tot zich en voelde ze echt in de hare, in haar schoot — het mes in haar schoot — vast en sterk en koud als ijs en warm als bloed.

DE SLEUTEL

1.

Je bent een jonge dame van nog geen dertig en wat je altijd al gewild hebt, is gebeurd: je bent gehuwd, je hebt je eigen huis, geen kinderen, een autootje, een meid en heel wat vrije tijd. Je man is rijk en zorgt voor alles en eigenlijk hoef je alleen maar met 'm naar bed te gaan als het avond wordt en op je rug te liggen en te wachten totdat hij in slaap valt en op die wijze heb je 't al verdiend wat er te verdienen valt in 't leven en van jou zegt men dan dat je het getroffen hebt en dat je behoort tot de gegoeden en dan glimlach je en weet je zelf niet of je glimlach niet een grijnslach is, misschien zelfs wel een groene lach. Want ook al heb je een huis, een autootje, geen kinderen, een meid en heel wat vrije tijd: op een dag ga je je vervelen, ja, weet je niet meer wat voorts gedaan en dan loop je in de kamer rond tussen de grote planten, de gordijnen, de boeken, de altijd geboende meubels en sterft je glimlach weg en vallen je mondhoecken een heel klein beetje naar beneden, en ga je de verveling te lijf, uiteindelijk, op een allerm minst vervelende wijze, dat staat vast, dat stel je vast, dat wordt vastgesteld.

Met de vreemdeling die is opgedoken ga je de verveling te lijf, met het observeren eerst van zijn gestalte die hij, als dat niet opvalt, voor je uit komt stallen aan het hek, wanneer je man eventjes de deur uit is of langer dan alleen maar eventjes. Voor het hek komt hij wandelen in zijn blue jeans en met z'n hemdje aan zonder mouwen en met z'n blonde sluike haren die hem verbergen in de nek en met z'n verre, diepe ogen die blauw zijn als zijn jeans en diep als zijn verlangens. Zo diep graaft zich ook jouw verlangen geleidelijk in, in het grafkelderleven dat je niet van plan was om nog jaren langer te gaan leiden (en lijden) en is je man dan al een lijk: jij bloeit nog steeds open vanbinnen, ja, en ook van buiten.

Je hoeft alleen nog maar met 'm naar bed te gaan en dan voel je je een ding, zoals je eigen autootje zich een ding zou voelen als je er mee rijdt, maar erger is het gesteld met jou, want dingen voelen nou eenmaal niet dat ze dingen zijn. En daarom is het telkens zo tragisch als de avond valt en als je man autootje met je gaat rijden in *zijn* avond, in *zijn* bed, in *zijn* fantasieën, en je voelt ook wel dat alles wat je nu bezit een

waan is omdat je zelf bezeten wordt, letterlijk en anders.

Wachten totdat hij eindelijk in slaap valt, doe je als het avond is en soms is het erg te moeten wachten en schijnen de avonden eindeloos lang te duren en nooit voorbij te zullen gaan, want hij is ouder geworden, de stank van zijn zweet rekt de tijd uit of doet hem stilstaan, klaarkomen wordt voor hem een heel karwei — gelukkig heb je je spoelbak nog en je pillen en je rituelen die veel geld gaan kosten maar waar je toch aan houdt omdat je je ontsmetten wil en reinigen van die vervloekte, dagelijkse, avondlijke zonde waarin je jouw begeerten voor de zijne ruilt.

En zo gaat jouw glimlach geleidelijk uitzakken en verdwijnen en soms sta je voor de spiegel aan de wand en kijk je naar het gelaat daarin en span je je mondhoeken en merk je dat elke dag die hoeken een heel klein beetje lager zijn gaan hangen en vrees je dat er een dag komt met aan de wand een oud gezicht dat niet meer lachen kan, zelfs niet als je het heel nauwgezet zou gaan bijtekenen met je dure stiften, poedertjes en zalven.

En als de wond van de verveling je bedreigt, versterk je telkens weer datgene wat in je aan het groeien is gegaan, teneinde komaf te kunnen maken met tronie en denk je diep aan hem die voor het hek komt staan, aan zijn blue jeans en aan zijn blauwe ogen en dan ga je zitten op de zijkant van je bed en zeg je halfluid, maar zo stil dat de meid bij het sleutelgat het niet kan horen: eens vreemdeling, ben jij een ding van mij.

Eens zal hij een ding van jou zijn, daarvan ben je overtuigd, een ding om jouw verveling te verdrijven. Eens zal je het hem toestaan om jou het hof te maken, jou te versieren, jou te verrassen met zijn geschenken waarvan hijzelf het alleraardigste zal zijn. Eens zal je tot hem liegen dat je zolang op hem gewacht hebt en zozeer van hem houdt en alles wat je bent en hebt aan hem wil offeren en hij zal bij die woorden branden en met zijn krachtig vuur jou doen ontvlammen en weer zal je kunnen lachten tot het gezicht dat aan de wand hangt, zullen de mondhoeken verlangend naar boven klauteren en zal je de moed hebben om 's avonds tot je man te liegen dat je altijd al van hem gehouden hebt, maar nu meer dan ooit tevoren en je leugen zal je binnenin een ruimte scheppen waarin je je eindelijk weg kunt steken en onaantastbaar maken.

Wachten zal je dan, niet meer totdat het voorbij is, maar totdat het komt. Wachten in de grote kamers van je huis, met snelle, opgewekte pasjes van plezier tussen de grote planten, strelend met je vingers waarop net niet een ring van hem vastzit, over de eikenhouten meubelen, en de gordijnen aaiend waarachter je je laat verdwijnen en dan weer opduikt en met sier zoals een rijke dame 't past een kunstrijk boek ter hand nemend zonder er in te bla'ren.

Wachten zal je doen en aan het grote raam dat uitgeeft op de voortuin zal je op en af gaan lopen met de ogen bij het hek, waar net je man uit weggereden is en waar dan heel weldra de vreemdeling weer zal verschijnen. En lang zal je wachten vooraleer je hem een teken geeft, lang zal je het spel tegen de verveling rekken, tot het uiterste van zijn krachten zal je hem op de proef stellen, een slaaf zal je van hem maken. En als het net nog niet te laat is, zal je hem een hele kleine wenk geven waarmee hij verder hopen kan en die hem aanzet om terug te keren naar het hek in zijn blue jeans en met zijn blauwe ogen, die tot heel diep in jouw rijkelijke kamers boren. En op een dag heeft hij je geraakt en voel je het dat hij nu zag dat jij hem zag en weet je dat het

moment gekomen is om hem voorgoed te strikken.

Een pakje heb je voor 'm aan het hek gehangen, een heel onschuldig pakje dat hij heel weldra bemerkt en weghaalt en in de zakken van zijn blue jeans laat verdwijnen en met zijn blauwe ogen werpt hij je nog een blik toe om na een poosje weg te gaan als het uur gekomen is waarop je man terugkeert die te oud en te gelovig is om van je spel ook maar de minste kleinigheid in de gaten te kunnen krijgen. En dan wordt het avond en ga je met 'm het bed in en lig je op je rug en wacht je en grinnik je in jezelf en lieg je tot hem dat je meer dan ooit tevoren van hem houdt en zie je tot je overgroot genoeg dat hij niet meer klaar kan komen, zich van je wegdraait en doet alsof hij slaapt om het vermoeden dat er ondanks alles altijd is, niet te verraden.

En als je dan je ogen sluit is dit jouw eerste avond en denk je dromend aan de vreemdeling en aan zijn pakje dat hij in zijn hok uit zijn blauwe jeans opvist en openmaakt en aan het kleinnood dat hij er met glunderende blikken uit te voorschijn haalt en kust en tegen zijn verhitte lippen drukt en in zijn hand houdt waar het schittert en waar het zich aan hem in heel zijn

wezen openbaart, letterlijk en ook symbolisch, want het is een sleutel.

2.

Omdat je nog geen dertig bent en jong en mooi en zelfs verstandig, spreek je jezelf van alles vrij, want de natuur is het die het tenslotte voor het zeggen heeft, ja, die uiteindelijk dwingt wat zich poogt te verzetten tegen zijn enorme kracht. De natuur die alle leven draagt en alle zorg en alle onheil ook tenslotte, die natuur waarvan je al sinds je eerste maandstonden weet dat je er niet tegen verzetten kan, die natuur draagt alle schuld voor alle bloed, pijn en genot. Want die natuur wil altijd hoger, altijd meer, legt zich niet neer bij zomaar een man en zomaar een autootje en een huis, en zomaar avonden die niet de jouwe zijn: die natuur wil meer en meer en nog meer dan meer wil hij totdat hij overdadig is verzadigd en eindelijk tot rust komen kan. Want tot rust kan jij niet komen, jij aan wie de verveling knaagt en nu ook het verlangen en straks misschien de wraaklust en de pijn en wie weet ook nog de wroeging. Tot rust kan jij niet komen zonder tenminste die natuur die dan toch de jouwe is, ook als de jouwe te erkennen. Want een leeuwerik ben je, die zich heel ver van zijn nest laat vallen om al wat rooft en moordt een heel stuk om de tuin te leiden; een kat ben je met

scherpe klauwen onder geruisloze kussentjes. Misschien ben je wel een slang, de slang, wie weet, wie zou het kunnen weten als zijn niet eerst gesist heeft en gebeten met haar giftanden, die schuil gaan achter de nog net niet weggezakte glimlach van de dame aan de wand.

Lezen kan hij, want hij komt precies op het moment dat jij had voorgesteld op 't briefje bij de sleutel: je man is 't land uit voor een zakenreis, het hek gesloten waar hij onderdoor kruipt en de meid naar haar familie dank zij jouw permissie tegen alle regels in. Een stapje ga je achteruit om uit zijn blauwe blik te blijven als hij de tuin inloopt, al graaiend in de zak van zijn blue jeans naar het wonderbare kleinood en je kan het aan zijn ogen zien dat nu zijn jongenshartje is gaan hollen, dat zijn benen in zijn pijpen trillen en dat zijn zekerheid zo wankel wordt om dit moment. Zijn blonde, sluike haren slingeren zich in de gure wind die om het grote huis snijdt, kervend langs de stenen en als hij heel vlakbij de deur is, ga je zitten, ademloos, en wacht je op de bel of op het kloppen van zijn harde kneukels tegen de eikenhouten voordeur. En daar is ie dan, de glinsterende sleutel in zijn handpalm tonend om met jou de schuld te delen die aan dit soort van handelingen kleeft.

Nog geen dertig ben je en nog jong en je hebt alles wat je wensen kan: een huis, een autootje, geen kinderen en heel veel vrije tijd, maar dat wat je teveel had, was precies wat je ontbrak en dat wat je ontbrak had je teveel en dat was de vrije tijd die ook verveling heet en die nu eenmaal zoals alle dingen in het leven gedood moet worden omdat alles tot de dood strekt wat in leven is en omdat alles naar het leven lankt wat sterft. En precies daarom had je een wapen nodig en dat wapen was de man met zijn blue jeans die voor je hek kwam spoken en aan wie je de sleutel gaf die, toen hij je die toonde, aan een glinsterende kogel denken deed. En dan genoot je van de huivering die je tot dan toe had moeten missen omdat je niet een man getrouwd had, maar een ouwe zakenvent die alleen maar dank zij pillen op de been kon blijven. En de huivering werkt, jaagt de verveling weg en doet je stappen ondernemen op een nieuw, verrukkelijk pad, dat slechts weinigen van jouw stand betreden, omdat slechts weinigen van jouw stand je evenaren in die streken die alleen aan heel bijzondere slangen eigen zijn.

Je kijkt de vreemdeling in de ogen en je vertrekt geen rimpeltje op je gezicht, je hebt geen mededogen: hij is op slag een ding dat jij bevelen kan, in wiens strot je al je scherpe tanden hebt gepland en van wiens vlees je al veel langer dan hij weet bezit hebt genomen. Je kijkt koel in zijn blauwe ogen die wat wijder worden nu als ze je kracht gevoelen en met je blik streel je zijn harde slapen en zijn fijn en blauwig oor en langs het dunne vel tegen zijn jukbeen kijk je en over het staal van zijn jonge krachtige neus, dan langs zijn licht behaarde wangen, zijn sensuele lippen die bloedrood naar beneden hangen van 't verlangen en langs het stoere vooruitstekende teken van zijn kin, langs de gezwollen aderen op zijn brede hals en langs zijn adamsappel glijd je tot de boorden van zijn mouwloos hemd en dan weer langs zijn blikken die in je ogen stralen van de angst. En tenslotte kijk je in zijn blonde sluike haren waar wat zon op ligt, weerkaatst door 't glanzen van de meubels en het marmer van de vloer en kijk je door zijn ziel en eet je zijn bloedend hart op met je ogen. Ja, je weet het en tevredenheid vervult je een moment: hij is van kop tot teen de jouwe, hij zal voor jou een sleutel zijn om de nog diep in jou verborgen kasten van de lusten mee te openen, hij is het lijf dat je nu dienen zal en aan de geringste van je grillen tegemoet zal komen, want met jouw blik heb je

hem gedood nog vooraleer hij wist dat jij een sleutel voor hem had bevroren, nog voor hij wist dat niet aan hem een vrouw, maar hij een vrouw zou toebehoren. En zo star en bewegingsloos en zinder te verpinken, kijk je hem kapot en maak je van de jongeman met zijn blue jeans en met zijn blauwe ogen op slag een lijf dat voor jou en alleen voor jouw lusten openbloeien zal zoals nog nooit tevoren lusten zijn geboren.

Je bent een jonge vrouw van nog geen dertig en de hele wereld behoort jou toe en wat je altijd al gewild hebt, heb je altijd veroverd, met alleen een koele blik zonder een greintje mededogen. Je herinnert hem eraan dat hij het is die aan je hek kwam spoken en de sleutel die nog glinstert in de palm van zijn verstijfde hand heeft uiteindelijk de poort geopend van de hel waarin je met hem binnen gaat en die een paradijs zal zijn zolang de doden het verloven. En als je zeker bent dat hij de jouwe is, ga je traagjes in een boogje om zijn lichaam lopen, bekijk je hem van kop tot teen, het stenen beeld waarin het bloed straks zal gaan koken, de onderdaan, de slaaf die in jouw netten is gesloten en als een hond hoort waar jij hem nakijkt, hem terecht wijst, hem doet branden van verlangen. En voor hij gaat, dist hij de kogel nogmaals op en kijkt er naar gelijk een

bijna dode naar zijn wonde en weet dat dit de sleutel is, de grote sleutel die de poorten van jouw leven opent.

Als je man terug is, en de avond valt, hoef je alleen maar met 'm naar bed te gaan en op je rug te liggen en te wachten totdat hij in slaap valt en dat doe je ook: je kruipt met hem het bed in en je glimlacht lief naar hem en je vertelt hem dat je nog meer van hem houdt en tot je verrukking zie je in zijn krakelig gezicht een grijns verschijnen, maar hij grolt niet en hij zegt niets want een handelaar is hij en handelaars zullen zich niet verraden: hij draait alleen maar zijn ronde rugje naar je toe, wenst een schijnheilig welterusten en doet alsof hij slaapt en slapen doe jij, slapen doe jij wel, want voortaan zijn dit JOUW avonden en is de nacht van jou, vol zoete dromen over hem die bij je hek komt spoken met zijn blue jeans en met zijn blauwe ogen en zijn brede schouders en zijn sensuele lippen, zijn bengelende tong, het smeken van zijn kreuntjes en zijn lenig lijf dat voor jouw blik gaat knielen. Voortaan is dit jouw bed en is de man die naast je ligt een oud en kracht'loos kind geworden dat zelfs niet meer haten kan en niet meer zieden zonder zijn gestel te breken. Voortaan heeft jouw natuur de bovenhand en voortaan zal het gezicht aan de wand

schaterlachen en zich eindeloos vermaken in jouw streken. En lachen, schaterlachen doe je in je slaap en zo hou je hem wakker en jaag je hem de stuipen op het lijf, put je hem uit en zuig je hem leeg gelijk een zwarte spin die weduwe wil worden en draagster van een smetteloos, wit kruis.

Geen dertig ben je en reeds heb je de sleutel weggegeven die de kasten van je lusten openbreken moet om alle kostbaarheden daarin op te drinken totdat je orgisch dronken wordt zoals geen vrouw dat nog vermag omdat geen vrouw een natuur heeft als de jouwe, zo scherp en zo verblindend. Maar spaarzaam ben je met jezelf en traag maak je je nieuwe passen op het helse pad, genietend borend met je hakken door de klonters van het rode bloed van vreemdelingen met blue jeans en blauwe ogen, ze verkrachtend tot de bodem van hun ziel en daaruit al je zinnen puttend. Heel geleidelijk ga je te werk, pasje na pasje lok je ze uit hun kot, laat je ze aan je voeten vallen en herkneet je hun lenige lichamen tot hondenlijven. En zo vindt je natuur zijn gading, tergend, uitputtend en ten gronde richtend, en snak je naar het toppunt dat je tegelijk bedwelmt van diep verlangen en doet huiveren van afkeer en van angst.

Je bent een jonge dame van nog geen dertig en wat je altijd al gewild hebt, is gebeurd: je hebt je eigen huis, je autootje, geen kinderen, een meid en heel wat vrije tijd en ook het middel heb je om die te verdrijven: de vreemdeling met zijn blue jeans en met zijn blauwe ogen die bij het hek kwam spoken en aan wie jij de sleutel gaf. En het graf van de dode die je was, gaat nu open. En jij herrijst, zoveel glorierijker dan tevoren, hij komt terug en dag na dag maak je de brug naar altijd andere oorden van de drug van zonde en genot. En op een dag, de zon zakt weg achter de verste bomen, verschijnt op zijn gelaat een lach en glunderen de blauwe ogen en zegt hij zacht dat het aldus niet verder kan, dat jij nu maar je man moet gaan vermoorden.

3.

Alles gaf hij je wat je verlangde: het huis, de auto en de meid, je eigen vrije tijd, maar tenslotte ook de spijt omdat je met dat alles nu ook hem erbij moest nemen. Eigenlijk hoef je alleen nog maar met 'm naar bed te gaan en met geduld te wachten totdat zijn trachten uitgeblust wordt door de slaap die zich dit keer aan jou onttrekt, jou niet meer rusten laat. Want nu vecht je geweten met je listendrift, je tanden produceren gif

dat je nu zelf inzwelgt en dat vanbinnen in je net zo bloeiend lijf het bloed verstijft. Want stel dat je hem een prik geeft van een scherpe schaar als je zijn haar wat bijknipt of een kerf van 't vlijm waarmee hij zich scheert of gewoon een messteek in zijn maag: traag zal zijn bloed wegstromen in je dromen om die daar te bevleken en in je slaap zal je gaan roepen en zal je loense daad dan uit gaan lekken.

Keer na keer neem je het mee als de avond valt en als je met hem naar bed moet en dan ga je liggen op je rug en wacht je totdat hij zich vermoeid laat vallen in de slaap. En dan betast je zijn vergrijsd gelaat en neem je het een ogenblik in beide handen, waarna je het weer terzijde van het bed laat glijden waar het met de angst van een moordenaar waakt. En als hij 's morgens weg is, neem je het weer mee en leg je het terug in de stal bij het andere alaam, dat daar niet de minste onraad doen vermoeden zal. Maar als de lust je angsten breekt, de zon haar kop wegsteekt en de duisternis je helemaal beschaduwet, ga je het weer halen in de stal: het hakmes dat hem doden zal, en leg je het mooi terzijde van het bed, tot snijdens toe gewet.

Van het spiegelend gezicht aan de wand vallen de mondhoeken nu naar beneden en het gaapt, toont je de tand, verdonkert je verstand. Bestand ben je niet langer tegen de blauwe brand die je hart ontvlamt als ook maar de gedachte aan de vreemdeling is opgedoken. Maar op een morgen, ondanks al je voorzorgen, staat hij, je oude man, daar naast het bed en met de hakbijl in de hand.

Het eerste zonlicht valt door de gordijnen op de snede van het mes die zo sterk glinstert dat ze hem één ogenblik lang uit je gezicht laat verdwijnen. Je listen wringen zich in bochten en gedrochten, maar verstrikt geraak je, helemaal verstomd en een hete traan rolt tot in de diepe hoeken van je mond als hij je uit de nood redt met de vraag of je dan zoveel angst hebt voor nachtelijke inbrekers. En dan ontlaadt zich al je doodsangst in een los gehuil, vlieg je hem in de armen en valt de bijl, het klinkt een wijle na in het krieken van de ochtenddruil. Je weet niet of het de spijt is die je nu bevangt, het zelfverwijt dat in de vroege morgen hangt of 't medelijden met de onschuld van je man die niets vermoedt van wat er gaande is en die alleen nog heel hard werken kan. En snikkend klem je zijn verkanterd lijf in je armen en voel je zijn magere, koude hand in je haren smeken om erbarmen omdat

hij dacht dat hij jou laten schrikken had. En dan vertel je hem en lieg je van een vreemdeling die je niet luchten kan en die komt spoken aan het hek en waar je verrek veel angst voor hebt omdat, zo lieg je alsmaar door, je hem voor een domoor houdt die op een keer misschien zal klauteren over het hek, de voortuin in zal sluipen en die je zal bekruipen, jij, dame die nog geen dertig bent en niet gewend aan het gevaar dat daar achter 't hek de wereld baart. En alsmaar streelt zijn koude hand je door het haar en zeg je hem wanneer en waar hij deze vreemdeling kan vinden en dat hij te herkennen is aan zijn gedogen blauwe ogen, zijn sluik, blond haar en zijn blue jeans, je ziet het maar.

Je bent een jonge dame van nog geen dertig en wat je altijd al gewild hebt, dat heb je ook veroverd: het huis, de auto en de meid, de vrije tijd en het zo spannend middeltje om die te doden en zelfs je man verwijt je 't niet als je ze beiden dan verraadt omwille van het ongeziene kwaad: hij, en de vreemdeling die aan je hek is komen spoken. Maar hoe listig dat gelaat van aan de wand zijn tand ontbloot: alleen de dood is voor zo'n spelletjes de laatste toeverlaat. Want hoe dan ook: hij kent maar een heel klein deeltje van het kwaad dat voortaan in de sleutel blinken gaat.

4.

Je wist het niet. Niets wist je er van. De jongeman met zijn blue jeans en met zijn blauwe ogen liep eens in de druil, het hoofd gebogen. Toen stopte daar de limousine van je man en hij riep tot de blauwe: "Sater, hè, wil jij een appeltje voor later?" Want je ouwe handelaar die zag het wel: hij was een kerel voor wie werken van geen tel kon zijn; alleen de rel, het vechten tegen molnwieken en de doffe pijn van 't afkicken kende hij. En toen gingen ze een poos in 't zelfde schuitje varen, bracht hij de blauwe kerel tot bedaren en zei: "Jij, jouw moet ik 'ns hebben, be- loof je me het aan geen mens te zeggen?" En ze sloegen de handen in elkaar. Voor geld hoort waar: moest hij zijn vrouw zien te verleiden. Weet je: ze kon van hem geen kinderen krijgen en als de blauwe nou 'ns slipperde en eens met haar ging vrijen... Want weet je: hij bezat een groot fortuin en bovendien was hij niet jeune meer en wie kan dat allemaal achterlaten zonder dan tenminste toch misschien het zo beloofde land te zien? "Getroost je", zei ie: "'t is niet zo moeilijk om bereiken: zij is wereldvreemd en gaat alleen zo nu en dan aan het grote venster kijken. Speel jij daar nu de vreemde schone eend in de bijt en kwijt je van je taak. En als je raak schiet met jouw blauwe ogen, zal ze je wellicht

de sleutel geven: toon hem mij; ik leg je poen tot dan opzij".

Je wist het niet. Niets wist je er van. Je kende de pijn niet van je man die nu eenmaal niet vruchtbaar was en inderdaad het nog krachtig zaad van een uitgelezen vreemdeling te baat had genomen. Maar toen was het al veel te laat. Immers: de hakbijl bij het bed, die had zijn droom geschaad...

Zo wist je niet dat hij nu plande om èn de jongeman èn jou die gingen samenzweren, met de glinsterende bijl uit zijn leven te weren. En op een dag, zo onverwacht, want buiten het kader van het plan, stond ie daar dan in de grote kamer : de jongeman met zijn blue jeans, zijn blonde haren en de blauwe blikken van een sater waarin jij ging verstikken.

Jij wist het niet dat hij het zo gepland had dat jij 'm zou vermoorden omdat je toch niet strikken wilde in je eigen woorden. Je wist het niet dat dan de ouwe man zich plots tot jou zou richten, je zou betichten van medeplichten in een complot dat zijn gruwelijk lot veranderde in het jouwe.

Daar stond ie dan, de jongeman in zijn blue jeans en met zijn blauwe ogen en gieren deed de bijl terwijl je hem onthoofde, en bliksemsnel daarop, bedreigd ten top, je ook de ouwe van zijn hoofd beroofde.

5.

Je bent een jonge vrouw van nog geen dertig en wat je altijd al gewild hebt, heb je nu voorgoed veroverd: een eigen huis, een autootje, geen kinderen, een meid en heel veel vrije tijd. Zelfs de verveling heb je kunnen doden en ook de laatste spijt: de man die je verhinderde te dromen. Daar zijn ze al van het parket. Ze bekijken de vermoorden nauwgezet. "Waarom?", vraagt eindelijk de grootste met de pet. En het gelaat aan de wand dicteert je kalm de woorden: "Kijk maar in zijn verkrampde hand, door de dood al stijf gevoren. 't Is een complot om een vrouw van nog geen dertig te vermoorden". Daar klinkt nog het doodsgereutel, halen ze uit de dode hand de sleutel en openen daarmee, toegeeflijk knikkend, de voordeur van je huis. Hij past en wast je terstond rein.

Wat fijn om helemaal vrij te zijn.

5 februari 1986

DE NEUZEN VAN TSJERNOBYL

1.

“Vreselijk”.

Marja Tsjernobyl had plaatsgenomen op een stoel vlakbij het venster en ze neeg het hoofd tot tegen de ruit terwijl ze mompelde. Daarop wierpen enkele andere vrouwen een bedenkelijke blik in haar richting. Marja was immers in verwachting.

“Het is vreselijk, het begint wéér te regenen...”. Terwijl ze dit voortdurend herhaalde, tuurde ze naar buiten en vond geen vertroosting.

Het is altijd riskant om in een kamer vol vreemden als eerste het woord te nemen. Met een zucht nam Marja daarop een deugdzamere houding aan en ze streek haar jurken glad.

Het bleef stil. Hier had elkeen het te druk met zichzelf. Geschoeide handen ondersteunden wankele hoofden: bleke, gele, rode, zelfs groenachtige. Maar geduld tekende alle gezichten. Tenslotte stond deze plaats bekend als de allerlaatste etappe van de hele lijdensweg.

Op de overhoekse vloerbetegeling waren alle blikken gericht. Aan de lichte duizeligheid die hij verwekte kon men immers wennen. Aan de gezichten niet.

Voor elk van de vier muren stond een rij bezette stoelen. Daarboven, gelijk relikwieën in al verschoten kleuren, evenveel portretten. Plaatselijke politici. Hun stevige omlijstingen herinnerden aan monumenten of aan grafzerken. Overhoeks grijsden de portretten elkaar aan: "Ben jij d'r ook nog?" Amper nog zichtbaar in de schemering, trokken ze grimassen. Door een constant geruis kon men de oude koppen horen fluisteren. Staatsgeheimen.

“Vreselijk”, mompelde Marja Tsjernobyl alweer.

Bij het enige venster had zij plaatsgenomen en wat laat licht viel schamel op haar dikke buik. Het venstertje gaf uit op een alledaagse, maar opvallend lege straat. Bij de ruit op het tablet, stonden twee bloempotten, gevuld met aarde. Een ogenblik geleden was iemand de derde komen vervangen door een kitscherig icoontje.

Het zaaltje telde twee deuren: een zwarte en een witte. De zwarte gaf uit op een pieplein halletje bij de voordeur waar een paraplubak stond. Ach-

ter de witte bevond zich opnieuw een halletje dat tenslotte de toegang verschafte tot de consultatiekamer. De beide halletjes waren niet met elkaar verbonden.

Door deze wat vreemde architectuur, moesten de patiënten na de raadpleging terug langs de wachtkamer naar buiten. Bij normale consultaties zou daaraan helemaal niets gelegen zijn, maar hier zaten de zaken nu eenmaal anders. Elke tocht van de witte naar de zwarte deur, verliep in de ijzigste stilte. Geen patiënt ontkwam aan de meest nauwgezette keuring van de wachtenden. Naar gelang de tonelen, sprak er uit de blikken hoop of angst. Het soms groteske van de vertoningen ten spijt, maakte de lach geen schijn van kans. Immers, al wie wachtte, kwam nog aan de beurt. En wie laatst lacht, best lacht.

“Vreselijk”, zuchtte Marja Tsjernobyl, toen net weer de witte deur openging.

Dit keer echter, daagde alleen de medisch assistente op. Ze was een schattig jong meisje, gekleed in een kakikleurig uniform, met kortgeknipte haren en een stralend uiterlijk. Een verschijning zoals men enkel in luchthavens ziet. Beslist telde de wachtkamer mannen die gekomen waren alleen maar om haar te zien. Onder

het voorwendsel van een behandeling, die ze er dan maar bij namen, hoe onomkeerbaar ook. Dat sprak uit de glunderende ogen.

Nu kwam zij niet om een bloempot te vervangen. In plaats van een icoontje, droeg ze een vers stapeltje foldertjes, die ze zorgvuldig schikte op het kleine salontafeltje in het midden van de zaal. Zodoende bood haar weelderige perzikenboezem verstrooiing aan de ene helft van de wachtkamer, terwijl de rest een glimp opving van vlezige, blanke dijen. Om eenieder het laatste uit de kan te gunnen, draaide ze zich vervolgens honderdtachtig graden, zodat het spektakel zich ook in de tegengestelde richting herhaalde. Met achterwaartse passen, alsof ze bovendien het recht had om van een van de patiënten een aanval te vrezen, verwijderde ze zich. Door een kier van de witte deur was nog haar zoete glimlach zichtbaar, terwijl haar dunne, lieve stemmetje riep: “Nog heel eventjes geduld!” Toen de deur in het slot klikte, ontspanden zich gelijktijdig de lichtjes opgeveerde lichamen. Of beter: ze zakten weer in hun stoelen weg, zuchtend. Zenuwachtig gingen de ogen door met gluren. Tegen het vensterglas tokkelde de regen. Koud en hard sneed hij door merg en been.

“Het is vreselijk, niet?”, probeerde een nu haast wanhopige Marja Tsjernobyl nogmaals, zich nu richtend tot de hele zaal. En dit keer waren er enkele dames die eens knikten. Om gebeurlijke misverstanden uit de weg te ruimen, verklaarde zij zich nader.

“Mijn zoon, die geleerd is...”, zei ze met ongewilde, lichte stemverheffing — en toen ze zo sprak vielen enkele waarschuwendende blikken op haar verborgen vrucht — “Mijn zoon zegt dat het uit het Westen komt aanwaaien”.

Ze begreep de onderzoekende ogen niet, en glimlachte naar haar in stilzwijgen gehulde toehoorders. Blijkbaar genoot ze van de aandacht, ze verhief lichtjes haar kin.

Marja was wat loslippig, nochtans had ze die dag geen Wodka gedronken: haar adem was fris en onberispelijk. Narcose duldt geen alcohol. Ze had niet aan de fles gehangen, ze had alleen heel eventjes gelurkt, tegen de kou, maar niemand kon het ruiken. En na een korte aarzeling ging zij door:

“Mijn zoon, die geleerd is, zegt dat het een trend is, zoals de jeansbroeken...”

Met een gulle lach onderbrak ze zichzelf. Toen Marja merkte dat één dame vriendelijk mee lachte, hield zij zelf met lachen op en verduidelijkte zich nog nauwgezetter:

“Maar het is beslist méér dan een mode, weet je”.

Ze kuchte eventjes opdringerig:

“Het is ook...”

Een ogenblik lang meende iemand dat de witte deur opening, want iemand keek plotseling met een ruk van het hoofd naar de witte deur, zodat allen nieuwsgierig het hoofd naar de witte deur toedraaiden. Maar er bleek niets van aan te zijn. Door het voorval was mevrouw Tsjernobyl spoorlags alle aandacht kwijt, en van het schrikken vergat ze zelf wat ze zonet op de tong had liggen, alsof ze het per ongeluk had ingeslikt. De ene aandachtige dame lachte haar weer vriendelijk toe, maar beteuterd wendde Marja het hoofd af en ze keek door het venster naar de regen.

“Vreselijk is het”, mompelde ze nu haast onverstaabaar stil.

Hierna zetten de portretten hun conversatie verder. Overhoeks blikten ze elkaar door de schemerige ruimte aan. Van links naar rechts en terug schoten hun ogen. Hun lippen maakten zenuwachtige bewegingen en nu en dan kwamen enkele tanden bloot. Hun gesis en gefluister veranderde in gemurmel. Aandachtige oren maakten zich van hun wachtende hoofden los en klommen sluipend de muren op, klampten zich aan de lijsten vast en kropen er behoedzaam omheen, arglistig en argwanend het geruis ontrafelend. En als ze gevuld waren met spitsige klanken, keerden ze als haastige spinnen over het behang naar hun hoofden terug en brachten verslag uit omtrent de geheimenissen. Maar de ogen in de hoofden verheugden zich niet. Droevig en gelaten keken ze in het rond. Hier waren zelfs geheimen alleen maar schijn. Ja, schijngesprekken voerden de portretten, met geen andere bedoeling dan ze allemaal om de tuin te leiden.

“Ze allen bij de neus te nemen!”, lachte Marja, verrukt om haar vondst. Te laat besepte ze dat wellicht niemand in de wachtzaal haar hersenspinsels deelde. Maar zoiets kon je nooit zeker weten...

Een volle minuut was voorbij gekropen en nu kreeg Marja Tsjernobyl het op de heupen. Kor-
daat nam zij haar buik in haar handen, veerde
recht, ontdeed zich van een handschoen en ste-
vende op het tafeltje met de foldertjes af. Ze
nam er eentje, vouwde het ter plaatse open en
liep er dan mee terug naar haar stoel bij het ven-
ster. Het had nog weinig zin, gezien de vallende
duisternis, maar bij het raam kon zij zeker de
prentjes nog bekijken en de vette letters lezen.
Haar over- en weergang in het donker deed ake-
lig aan bij elk van de wachtenden. Eigenlijk
hoorden ze nu allen te verstenen in een ademlo-
ze, volmaakte rust.

Marja daarentegen, genoot van haar stoutmoe-
digheid. Haar dikke buik boezemde ontzag in, te
meer omdat zij andermaal een geleerde mocht
verwachten. Iemand wiens komst misschien een
uitkomst was aan deze eindeloze, duistere
wachtzalen van de nieuwe tijd. Een tweede, wit-
te deur. Een witte poort. De poort van de hoop.

Toen ze gaan zitten was, vouwde ze het foldertje
open en liet het rusten op haar buik. Tientallen
ogen in versteende koppen knepen zich tot sple-
ten om mee te kunnen kijken, maar de duisternis
verijdelde de best bedoelde pogingen. Overigens

hadden ze allen de foldertjes al gezien. Iedereen kende ze achterstevoren. Maar wie wil er niet wat afleiding bij dat gruwelijke wachten?

De duisternis maakte de ogen blind, ze sperden zich wagenwijd open, klampten zich vast aan het laatste restje licht. Uit de versteende hoofden worstelden zich de ogen los. Flets glanzende bollen zweefden als geruisloze insecten naar de zwarte ruit, ploften haast onhoorbaar tegen het glas en zogen zich met nijldige nappen vast aan wat net nog een restant van licht kon heten. Maar harde regendruppels maakten de ruit koud, leken er doorheen te dringen en vergiftigden de kleine monstertjes die greep moesten lossen en terugkeerden naar hun diepe holten, of dood neervielen, met hele vrachten tegelijk, op de stenen vensterbank, in de potten met zwarte aarde of bovenop het kitscherige icoontje. Daar koekten ze samen, worstelden met elkaar, elkaar beschuldigend spatten ze uiteen en dropen als etter van de vensterbank af, stinkend neerpletsend op de overhoeks geschrante tegels die daar onder het raam in de donkernis vergingen.

Marja had er moeite mee de prenten te bekijken, maar stuurs richtte ze de blik recht op het blad dat steunde op haar warme buik.

“Ontmoedigend is anders, vind je niet?”, onderbrak ze plotseling de stilte. In de stilte waren haar toehoorders nu schimmen geworden. Ze reageerden niet, ze bewogen geen zier. Sliepen ze dan? Waren ze misschien dood? Hadden ze dan niet de behoefte om, zoals de portretten, elkaar toe te roepen: “Hé, ben je d’r nog?”

Niemand. Zij was de enige die de moed tot spreken had. Of was het angst? Wodka misschien? Nu toch niemand het kon zien, viste ze het flesje uit haar handtas en nam een flinke slok.

Wodka. En wie zou het haar verwijten? Wodka was trouwens niet zo ongezond. Aardappelen zitten onder de grond en hebben alleen van de aarde te lijden, niet van de lucht. Aardappelen: ze slurpen grondwater. Marja slurpt Wodka. Wodka die lang geleden werd gedistilleerd. Distillatie. Een proces dat in de toekomst heel wat ingewikkelder zal worden. Gelukkig hebben we geleerden. Met een zalige hand streek ze over haar bolle buik.

“Ontmoedigend is anders, vind je niet?”, herhaalde ze haar vraag en ze wapperde eventjes met het foldertje; krakende geluidjes plantten zich voort door de zwarte holte van de zaal. Een grote, papieren vlinder maakte een tochtje over de stenen koppen, vruchteloos naar een bloem

op zoek, tenslotte terugkerend naar zijn plaats van herkomst en landend op de dikke buik van de magere, haast uitgemergelde hoop. Marja hield met wapperen op.

In het donker waren de wachtenden nu zwijgende stemmen geworden. Eén van de stemmen kon de heerschappij van Tsjernobyl blijkbaar niet langer verdragen en zij beet haar woorden haastig van zich af:

“Ik kan dat soort van moed wel missen, mevrouw!”

Maar misschien kwam de stem alleen uit angst tot leven. Misschien wilde ze alleen maar proberen of ze er nog was. Het gespreksthema was een alibi, zoals trouwens de meeste dingen in het leven. Dekmantels van geheimen die op hun beurt misschien ook weer alibi's waren. En zo zou dat maar doorgaan tot in het ongewisse, het wazige, het schimmige.

Daar was de wereld van de gedochten van menselijke makelij. De wereld der portretten, getooid door zwarte lijsten. Portretten van lang vergane koppen die levend dood en dood levend zijn. Portretten die sissen tot elkaar zonder dat men ze verstaan kan. Orenwebben. Een wereld

van hoofden zonder oren en oren zonder hoofden. Hoofden vol met holten waarin lichtvretende insecten wonen die af en toe eens op verkenning gaan, maar nooit in paren, altijd één na één na één, om de risico's binnen de perken van het redelijke te houden. Beter één oog in z'n hol dan twee in de lucht. Misschien kwam de stem alleen uit angst tot spreken. En verheugd omdat ze er nog was, ging ze met spreken door:

“Ik ben hier alleen maar omdat mijn echtgenoot moest komen, ziet u. Ikzelf hoef niet te gaan!”, triomfeerde ze.

Ze hield op met spreken, nu ze haar zegje gedaan had.

De radde tong van Tsjernobyl gunde haar die gerustheid echter niet:

“U komt ook nog aan de beurt, mevrouw! Beslist! U komt ook nog aan de beurt!”, siste ze nijdig.

Vreemd, hoe weinig er nodig was om iemand agressief te maken. Toen het echter stil bleef, voegde Tsjernobyl er nog een hele litanie aan toe:

“Mijn zoon heeft trouwens gezegd...” — en ter herinnering voegde ze er aan toe dat hij geleerd was, waarna de andere stem morrend tegenprut-

telde maar tenslotte onhoorbaar werd onder het geschreeuw van Tsjernobyl — “...hij heeft gezegd dat het bij de ene alleen maar trager gaat dan bij de andere. En bovendien...”, herhaalde ze met nog meer klem, “... bovendien is het beter om het te laten doen vooraleer...”

“Ik hoéf helemaal niets te laten doen!”, schreeuwde de andere stem nu weer, alsof ze een poging deed om zichtbaar te worden: “Uw zoon mag dan geleerd zijn, maar mij dunkt dat hij aardig opgescheept zit...”, waarna Marja eruit bracht dat haar zoon nergens, maar dan ook nergens mee zat opgescheept, “...dat uw zoon opgescheept zit, mevrouw, met praatjes uit het wilde westen! Ja, uit het wilde Westen!”, hamerde ze door Marja’s woorden heen, waarna ze openbaarde: “...en daarvan, mevrouw, hoef ik niets, maar dan ook helemaal niets!”

Het klonk als een aanklacht en als een geloofsbelijdenis en alle zwijgende stemmen konden het raden: dat de luide stem nu stiekem hoopte dat haar belijdenis gehoord werd en met een portret in de plaatselijke krant beloond zou worden.

Allen dachten ze nu aan het portret in de plaatselijke krant. De stille duisternis bracht de verbeelding van de wachtenden tot leven, en ontvouwde

de plaatselijke krant van de volgende dag waarop de stem had zitten wachten bij de brievenbus. Het portret van de stem, van de luide stem, met daaronder, in vette letters:

"Deze welluidende stem ontvangt van de plaatselijke overheid de medaille van trouw aan het volk en het onderscheidingsteken van de eer. Na het eeuwige stilzwijgen van deze trouwe stem, zal een standbeeld opgericht worden op het plein van haar geboorteplaats en ten teken van erkenning zullen voortaan alle stemmen de inmiddels beroemd geworden woorden herhalen bij het aanvatten en bij het beëindigen van elke nieuwe dag..." Enzovoort.

Mevrouw Tsjernobyl wilde hierop nog iets antwoorden, maar zij beheerste zich, in het nauw gedreven als ze nu was. Ondanks de Wodka, hield ze wijselijk de lippen op elkaar geklemd.

Plotseling ging de witte deur open. Een lange, dunne heer stond als een engel van de hand Gods geslagen in de lichtbundel die vanuit het halletje bij de consultatiekamer, in het wachtzaaltje naar binnen viel. Een moment oriënteerde hij zich, daar zijn ogen niet meteen konden wennen aan de duisternis. Vervolgens spoedde hij zich door de wachtzaal en stootte daarbij met

een voet tegen een poot van het tafeltje, waarbij hij een klein kreuntje produceerde. Toen hij de zwarte deur achter zich dicht trok, herademden de wachtenden in koor. Met spijt in het hart, want te laat knipte de assistente het peertje in de wachtzaal aan. Niemand had wat kunnen zien.

“De volgende?” Haar glimlach verzamelde keurig de belangstellende blikken, en haar boezem en kuiten deden hetzelfde.

De oudere heer ging opstaan en liep, zich er van bewust hoe vliegende ogen waar hij niet naar meppen kon hem navolgen, de consultatiekamer in voor zijn prothese.

Heupwiegend volgde de medische assistente hem en ze sloot de witte deur.

2.

Nu de wachtzaal door het peertje verlicht werd, konden allen zich ervan vergewissen dat ze er nog steeds waren. Niemand was in de duisternis achtergebleven. En ook de portretten waren er nog, alleen hadden ze nu met murmelen opgehouden. In plaats van hun gemurmel, suisde nu het peertje aan een stuk door, alsof het zich uitermate moest inspannen om te kunnen blijven branden. Elk moment kon het uiteen springen, zo leek het.

Marja richtte de blik weer op het foldertje waarvan ze nu de prentjes en de tekst duidelijk kon zien, hoewel de lettertjes een weinig dansten, maar des te vrolijker werd het geheel er door.

Vier modellen waren er al in de handel en het foldertje beloofde er nog meer te brengen in de toekomst. De vooruitzichten zijn altijd goed, eenmaal het niet meer slechter kan. Hoeveel keer had zij deze prenten niet al bekeken? Hoe vaak had ze niet al zitten kiezen en herkiezen? Hoe moeilijk viel het haar om eindelijk een definitieve keuze te maken! En nu zat ze daar in de wachtzaal, en nog steeds had zij niet beslist.

De Noorse had ze al geschrap: die was geknipt voor mannen, zoals trouwens ook het foldertje dat beschreef: hij maakte Vikingen van mannen.

De inlandse leek haar te gewoon. Als men dan toch in de gelegenheid verkeert om te veranderen, waarom zou men zich dan niet verbeteren? En had zij stiekem niet altijd graag een andere gewild? Had zij niet vaak urenlang voor de spiegel gestaan, hem geobserveerd tot wanhoop toe en hem verwenst? Er een andere gewenst?

Bleven er nog twee modellen over: de Griekse en de Byzantijnse. Eén van de twee moest het

worden. Iwan wilde dat zij een Byzantijnse koos, hoewel hij vaak beweerde dat het hem geen zier kon schelen.

“Met zo’n Griekse prothese zou je nog baziger worden dan je nu al bent!”, had hij ‘ns gezegd: “Neem dus maar zo’n slanke Byzantijnse, dat lijkt me braver, en vooral onderdaniger!”

Daarop had zij geantwoord: “Dus neem ik er een Byzantijnse?”

Waarop hij weer: “Wat kan het mij schelen, meisje! Maar zorg er in elk geval voor dat je geen tweede keer moet gaan: kies je hem, dan kies je hem voorgoed. Alleen de eerste wordt door de ziekenkas terugbetaald...”

Uit zenuwachtigheid dit keer, wapperde ze weer met de krakerige folder. Het moment naderde, en nog had ze niet beslist. Zelf wilde ze de Griekse, maar Iwan hoopte wel dat ze de Byzantijnse nam. Wat moest ze nu doen!?

Tot heel laat had ze gewacht om te gaan. Iwan daarentegen had er allang een. Geen ogenblik had hij gearzeld: het moest een gewone, inlandse zijn voor hem. Geen tralala. Markowna, Marja’s moeder, had voor zichzelf een Griekse gekozen. Nadja, haar oudste dochter, eveneens. Maar

voor Ida, haar jongste meisje, had zij een gewone inlandse voorzien. Nicolaas, haar geleerde zoon, droeg vreemd genoeg een Byzantijnse. Het deed een beetje vrouwelijk aan, vond ze zelf, maar voor een geleerde mag het een ietsje fijner. Marja woog en wikte, en besloot in zichzelf dan toch maar de Byzantijnse te kiezen, om mogelijke ruzies in de toekomst uit de weg te gaan. Bovendien zou het op die manier dan duidelijker zijn voor vreemden, dat zij de moeder was van Nicolaas. Maar zelf vond ze dit een wat eigenaardige gedachte.

Behalve de verscheidenheid in modellen, hadden de foldertjes het ook over de hele gamma aan materialen. Gecombineerd met de modellen, waren er toch flink wat keuzemogelijkheden.

Markowna had het, ondanks de bemoeiingen van haar zwangere dochter, bij een simpele houten neus gehouden. Alleen de houten modellen werden door de ziekenkas integraal bijgepast. Prothesen uit staal, edele metalen, allerlei legeringen en zelfs ivoor, moesten uit de eigen zak worden vergoed, het waren immers luxeartikelen. De houten neuzen mochten dan minder duurzaam lijken:

“Voor mij is dat goed genoeg!”, had zij gezegd: “Het zal mijn tijd wel duren! Als de molm erin zit, zal hij ook al wel in mijn botten zitten!”

Marja's oudste dochter, Nadja, die wat ijdel was, wat begrijpelijk is voor een meisje van haar leeftijd, had er graag een van ivoor gewild. Evenwel zonder toe te zeggen, had Marja wel al laten blijken dat ze ermee instemde, maar Iwan verzette zich. Er volgde een korte doch hevige twist die door de tussenkomst van Nicolaas beëindigd werd: grootmoedig offerde hij zich op om het pronkstuk van zijn beminde zuster te betalen. Daarop echter reageerde Nadja onverwacht fijngevoelig: ze excuseerde zich en zei dat ze niet wilde dat haar broer zou zweten voor die blinkende neus van haar, en ze stelde zich tevreden met een Griekse uit staal. Erg was dat niet, aangezien die in de toekomst eventueel nog bijgewerkt kon worden: belegd met bladgoud of met zilver. Maar dat betekende hopen op betere tijden.

Zowel Iwan, haar echtgenoot, als Nicolaas, haar geleerde zoon, hielden het bij staal.

Ida, haar kleine meisje, had er een van hout, want eenmaal volwassen moest die toch worden vervangen. Het stond immers niet, als zij nu reeds met zo'n grote neus de wereld zou intrek-

ken. “Als je groot bent, krijg je er een mooie, meisje”, had Marja haar verzekerd: “en als je spaarzaam bent, misschien wel een hele mooie!” En zo had elkeen zich in z’n lot geschikt. Alleen Marja zat nu nog met twijfels.

Vaak ook dacht ze aan het kind waarvan ze zwanger was. Het zou beslist een zoon zijn, want zij wilde twee zonen en twee dochters hebben. En ze vroeg zich meermaals af, of hij bij hem dan meteen vervangen moest worden. “We zullen zien, we zullen zien...”, zei de dokter almaar, zodoende het probleem uitstellend. Maar zij wist beter: de neuzen rotten niet zomaar.

De foldertjes wilden aan de mensen doen geloven dat neuzen altijd al gerot hebben, dat ze altijd al de hele mensheid gekweld hebben, net zoals tanden. Toen het kunstgebit in voege kwam, was dat een verlossing voor het mensdom, en eenzelfde verlossing waren nu de nieuwe neuzen. Het was gewoon een stap voorwaarts in de evolutie, zo zegden de foldertjes: het is een vervolmaking van onze hygiëne. Maar Nicolaas zei: “Er zitten stofdeeltjes in de lucht die radioactief zijn. De neuzen over de hele wereld, die duizenden liters lucht per dag moeten ventileren, hopen al die stofdeeltjes op en worden dus zelf radioactief. Vandaar het rottingsproces”. En Nico kon

het weten, want hij was geleerd. Alleen mocht zij het niet doorvertellen.

Aangezien baby's ademhalen, dacht ze nu, krijgen onvermijdelijk ook zij een rotte neus. En in die overtuiging had ze voor haar verwachte Sergej, want zo zouden ze hem heten, al een mooi, wit maskertje gebreid, voorzien van een geel en een groen gehaakt lusje, waarmee ze het vast kon knopen over zijn oortjes. Wie niet sterk is, moet maar slim zijn — dat was trouwens haar geliefde spreuk, en niet zelden hanteerde ze hem om haar geleerde zoon tegen aanvallen van derden te beschermen, als zij hem omwille van zijn geringe lichaamskracht durfden te bespotten.

Marja vouwde het foldertje dicht en schoof het onder haar zitvlak, terwijl ze schietig het wachtzaaltje doorblikte. Enkelen sloegen de ogen neer. Sommigen herademden. Een heer die met de benen gekruist zat, wisselde ze van positie en streek met de hand eventjes over zijn kale, bleke schedel. Een dame diste een zakdoek op en bracht die per vergissing naar de plaats op het gezicht waar ooit de neus had gestaan. Om de indruk te wekken dat dit helemaal geen vergissing was, bracht ze de zakdoek naar het voorhoofd en depte onzichtbaar zweet, waarna ze

eventjes kuchte en het doekje weer opborg in haar tas. Al een tijdlang, maar pas nu werd het hoorbaar, zat een jongeman te wiebelen in zijn stoel waarvan een poot een ietsje korter was dan de andere. Tok-tok, tok-tok, ging het almaar op de tegelvloer. Hij hield plotseling op en nu weer begonnen de portretten in het rond te kijken. Het venster was een zwart vlak geworden, want in de straat brandde geen licht. Het peertje begon alweer te suizen. Enkele foldertjes gleden plotseling van de rand van het tafeltje.

De witte deur ging open en de oudere heer liep de wachtkamer door. Nu hem een standaardprothese in hout was opgezet, viel het op hoe klein zijn hoofd was. Blijkbaar had hij zichzelf in de spiegel al gezien en was het hem opgevallen dat de neus een weinig kleiner had mogen zijn, want bij het passeren van een hem blijkbaar bekende, bracht hij er zenuwachtig uit, terwijl hij meesmulde en met de vinger tegen het hout tikte:

“Beetje bijvijlen thuis, zegt de dokter, beetje bijvijlen...”.

Daarbij hief hij, zichzelf aldus bemoedigend met een air van ‘t kan geen kwaad, de smalle schouderdertjes eventjes op en trok de mond tot een snoetje. Dat deze laatste beweging niet pijnloos

was, bleek uit zijn plotse, verschrikte hoofdbeweging. Snel liep hij door de zwarte deur naar buiten, zonder twijfel rechtstreeks huiswaarts om daar het nieuwe spiegelbeeld urenlang gezelschap te gaan houden.

“De volgende?” Alle ogen prikten zich vast op de volumineuze Marja Tsjernobyl. Eerst op haar neus die blijkbaar nog afgezet moest worden, want nog hing het doekje haar om het hoofd gebonden. Hij was niet meer toonbaar, maar zeker al goed rot en nu het dringend werd om het te laten doen, voelde zij ook niets dan opluchting.

Terwijl ze opstond, richtten zich de ogen op haar buik waarin een vrucht verscholen zat die haar belangrijk maakte. Van deze gelegenheid maakte zij dan ook gebruik om een weinig moeite te veinzen bij het rechtekomen en alleen haar blik volstond om de assistente tot bij haar te dwingen.

Heupwiegend liep het godinnetje de wachtkamer door tot bij het venster. Haar hakken klonken op de tegels, omringd door zwermen oren. En ogen vlogen als vliegen rond een drol, omheen haar vlezige benen.

Zij nam Marja bij de arm en wandelde met haar de witte deur tegemoet, een glimlach uitdelend aan het publiek. Het plotselinge contrast met de dikke Tsjernobyl liet de volmaaktheid van haar unieke lichaamsvormen ongehoord sierlijk dansen. Toen zij Marja het halletje achter de witte deur naar binnen had geleid, kwam ze zelf nog eventjes terug om de op de vloer gevallen fol-dertjes op te rapen. Ware het niet dat deze handeling alweer haar goddelijke schoonheid ten tonele bracht, dan zouden alle mannen tegelijk haar onmiddellijk bijgesprongen zijn.

De witte deur ging weer dicht. Menigeen verdroomde in de meest bizarre fantasieën. Maar de wankele gang van Marja Tsjernobyl was buiten schot van het publiek gebleven.

3.

De meest bizarre fantasieën had ook Marja Tsjernobyl, toen ze op de operatietafel lag. Een prikje verdoofde haar, verlost haar van haar honderd kilo's, tilde haar zelfs van de tafel op. Toch was het niet zij zelf, maar haar neus, die de hoogte in ging.

“Niet weggooien! Niet weggooien!”, had ze willen roepen en plotseling zou ze er met de beide handen naar gegrabbeld hebben, ware het niet dat het enige wat zij nog doen kon, was: transpi-

renen. En wat het vreemdste aan het hele gebeuren was: haar zweet leek haar in de illusie te brengen dat zij allerminst op de operatietafel lag, maar middenin een wijds bloembed! Ja, echte fantoomgeuren bedwelmden haar, en zodanig genoot zij ervan, dat het haar speet, toen de behandeling voorbij was, dat zij niet nog een dozijn neuzen had in vergevorderde staat van ontbinding.

Van het tweede prikje ging Marja helemaal buiten westen. Toen ze haar ogen weer opende, lachten de chirurg en zijn assistente haar breedmonds toe.

Ze bracht een hand naar haar gelaat dat als bevroren aanvoelde, en tastte met nieuwsgierige vingers over de gladde, koude, stalen stulp. Terwijl ze recht klauterde en op de rand van het bed ging zitten, hield het meisje haar een ronde, ingelijste spiegel met een handvat voor. Marja nam hem wat beverig vast en keek zichzelf aan.

Verschrikking tekende zich rond haar neus, maar de neus zelf bleef dom, metalig glanzen. Ja, terwijl haar haast de tranen in de ogen sprongen, lachte hij haar vierkant uit, wat haar, ondanks de toestand van verdoving waarin ze nog verkeerde, de woede naar het hoofd deed stijgen. Haar

gelaat liep daardoor rood aan, en dikke druppels zweet rolden langs haar slapen neer. Maar de neus bleef grijs en glanzend, haar meedogenloos uitlachen.

Nog vooraleer zij haar ongenoegen kon uiten, nam de assistente het woord:

“De operatie is prachtig geslaagd, mevrouw. Het model zit u als gegoten! Niet te groot, niet te klein... Tuurlijk schrikt u nu een beetje, maar eenmaal u het metaal zal verborgen hebben onder een laagje poeder, zal u verstedd staan van uw neus!” En reeds had zij Marja tot bij de witte deur geleid, terwijl de dokter in een hoekje van de consultatiekamer zich de handen waste.

Met haastige pasjes spoedde Marja Tsernobyl zich, zonder ook maar iemand van de wachtenden te durven aankijken, van de witte naar de zwarte deur, begeleid door het benepen gesuis van het onschuldige peertje. Ook zij vergat haar paraplu uit de bak te nemen.

Het regende toen zij de straat in liep en het was donker buiten. Was het roestvrij staal?

Plotseling hielden haar hakken op met echoën. Ze viste naar haar handtas, haalde moedig het flesje boven, tikte het klinkend tegen haar neus, en nam een flinke slok, waarna ze zich verder door de duisternis boorde. En alweer werd ze met fantoomgeuren bedeed.

Dit keer echter was het alsof zich de stanken van rottende lijken door haar hersenen joegen. Alsof onder de kasseien massa's lijken aan het gisten waren. Maar een teken van de levenden was het, want plotseling braken haar de barensweeën op, en moest zij heel eventjes gaan zitten op de drempel van een schijnbaar helemaal verlaten herenhuis.

4.

“Het *is* een jongen!”

Dol van blijdschap liet ze zich in het oorkussen zakken, sloot de ogen, dankte de Heer.

“Sergei... Sergej...”, fluisterde ze enthousiast om nu reeds aan zijn naam te wennen en op hetzelfde moment zag ze hem al helemaal volgroeid voor zich staan in het labo, gekleed in ‘t wit, de blik peinzend langs de instrumenten glijdend en dan... zijn ontdekking, de triomftocht, de medaille, de foto’s in de krant en de stemmen die, de hele aarde rond, het refrein lieten weerklin-

ken: “Het is de zoon van Marja Tsjernobyl en Iwan! Nicolaas, haar oudste zoon, kreeg ook al een onderscheiding! Tsjernobyl, ja. Het moet een heel geleerde familie zijn!”

Ze opende haar ogen. Stak de armen naar de baby uit, nam hem op, drukte hem aan haar warme boezem.

“Neuze-neuze-neuze!”, deed ze.

En een behulpzame Nadja riep enthousiast:

“Ik ga je meteen nog een hoedje breien!”

Allen stonden ze bij het kraambed en lachten, een tikkeltje vreemd, want de neuzen lachten anders.

Zoals de magazines het aanraadden, trachtten de dames het gezicht strak te houden. Op die wijze immers, kwam de neus het volste tot zijn recht. Mimiek kon de harmonie alleen maar verstoren. Het gaat vaker zo met technische verworvenheden, dat ze zich niet aanpassen aan de mens: de mens moet zich daarentegen aan hen aanpassen.

“Het zal de bevolking tot schroom en bezadiging brengen”, zegden andere bladen: “De eeuw van zelfbeheersing en kalmte is aangebroken! De

mens helpt de natuur een handje, op weg naar de voltooiing van de beschaving!”

“Weet je”, lachte Marja tot haar moeder Markowna, en het viel hen niet eens meer op dat hun neuzen hun blijdschap niet konden delen: ”toen m’n neus eraf ging, was ik eventjes in paniek toen ze hem weggooiden. Het is alsof ze een baby uit je schoot halen, vind je niet?”

En de oude moeder omhelsde haar dochter. Tranen van blijdschap liepen over haar wangen en weer boog ze zich over het witte wiegje.

De boreling kraaide. Ze lachten allen. Voorzichtige glimlachjes van broos geluk en zorgelijkheid, bewogen zich op hun tenen de kamer door. Voorzichtige vingers raakten nu en dan een kleinnood aan. Verdroomde blikken zagen de regen door het raam weer schitteren. Ogen die elkaar ontmoetten vuurden wederzijds de nog prille blijdschap aan. Rustig en soms een weinig opgehitst deinden alle variaties van de wonderbare, stille verrukking in de kamers van het huis. En tussen dat subtiele spel van het leven, waarden de neuzen rond. Soms onopgemerkt, als verstotelingen, misnoegd en morrend. Soms opvallend storend, als een bende ongewenste gasten die men de deur niet uit kon zetten. En de gezichten die elkaar ontmoetten, hadden heel eventjes me-

delijden bij het nauwelijks herkennen van de maskers. Totdat hun handen zich verzekerden van hetzelfde lot.

Een echt lentekind was het, gezond en zwaar, zoon van een even gezonde moeder. Heel snel veranderde het. De oogjes gingen open en keken aldra in het rond. Blauw schitterden ze, vol verwondering al, alsof het kind begrijpen kon dat het er was. Vreemd, zo'n piepjong wezentje dat amper één, twee, drie dagen oud is.

“Drie dagen op de wereld, stel je voor!”, gingen de stemmen in de huiskamer. Zacht klonken ze en vol ontzag voor de nieuwe prins.

In een wiegje bij het raam lag hij, en zijn grote ogen keken naar het schieten van de botten. Net was de vrieskou voorbij en ineens was het warm, zomerwarm buiten. Naakte geraamte werden eensklaps spetterende twijgen. Bloesems ontloken en geurden door de tuin. Bloemen ont-ploften uit hun knoppen bij het raam en gedurende de eerste drie dagen van zijn leven, wentelde de winter in de zomer om, zodat zijn moeder het omslaan van het weer aan zijn geboorte toeschreef.

“Moet je hem zien!”, zei ze na amper twee weken: “Hij lacht al en vertelt al en gaat klauteren in z'n wieg!”

En allen bogen ze zich over het bedje en ze schoven voorzichtig de witte lakens weg om hem te kunnen zien, want dit was wel een wonderkind, zoals het groeide. Dat hadden ze geen van allen ooit gezien! En zijn moeder, fier als ze was, liep met hem de huiskamer rond en wandelde met 'm door de tuin en in de kinderwagen door de straten. En alom bogen zich passanten over de koets en dan hief zij de witte lakens een weinig op en ontving de vele complimenten.

Sommigen zegden alleen maar: “Ooo!”, maar vrouwen die zelf kinderen hadden gebaard, zagen het: dat dit kind iets heel ongewoons was, dat het ongewoon snel groeide, zeer krachtig leek en vurig rond zich blikte. En heimelijk ja-loers werden sommigen op haar, maar ze gaven er geen uiting aan, want het wàs een wonderkind, het wàs iets buitengewoons wat gebeurd was en gebeurde.

En op een dag, hoewel het nog steeds mooi weer was en nog volop zomer, doken de moeder en de prins niet meer op in de straten. En de mensen spraken er over, want zolang was zij met haar

wonder niet van de straten te krijgen geweest, dat zij tot het straatbeeld zelf was gaan behoren.

De plotselinge afwezigheid van de trotse moeder met de wonderlijke koets, voedde allerlei geruchten. De mensen vroegen of het kind dan ziek geworden was, en sommigen onder hen lachten dat Marja wellicht niet meer in staat was om de koets nog langer voort te duwen.

Bij de Tsjernobyls zelf, viel er niet te lachen. Stilletjes zat Marja, met achter haar rug de troostende huisgenoten, met het wiegje in een donker hoekje van de kamer voor zich uit te staren. Nu en dan boog ze zich angstvallig over het bedje en keek star en machteloos toe hoe er aan het groeien maar geen einde kwam. Ja, in geen tijd lag de zoon met zijn voetjes tegen het bedeinde te stampen en moest de salonzetel verbouwd worden tot wieg. Want groter dan zijzelf was de baby geworden. Een hoofd gelijk een ballon had hij. Een opgezwollen buik. En aan het kolossale lijf bengelden de lange, dunne armpjes en zijn krachteloos geworden beentjes gelijk de tentakels van een prehistorisch weekdier. Zijn oogjes werden grote zakken die in de schedelholten zwalpten. Zijn mond een zak die het kind niet meer bij machte was om dicht te houden. Aan de vingers en aan de teentjes ontbraken de nagels, en tot het laatste pijltje vielen de schaarse, blon-

de hoofdharen uit. Snel vulde zich daarop zijn gelaat met eerst kleine, rode en later grove, donkere rimpels, en hier en daar in de reusachtige mond, groeide een tand die de bloedrode tong schond.

Eerst verloor het de beide armpjes en beentjes. Als dorre takken vielen ze van het lichaam af. Het hoofdje werd vlezig, de oogjes sloten zich tenslotte en verdwenen, het hele gezicht werd vlezig en hard en verenigde zich met het lijfje. Waar de beentjes weggevallen waren, ontstonden twee gaten die nu niet weer dichtgroeiden, maar daarentegen groter werden en met harde, ritmische stoten het hele salon van de Tjernobyls ventileerden.

VAN DEZELFDE AUTEUR:

PROZA - *De Wrath*, fantastische novelle, Pandora, Wespelaar, 1986, ISBN 90-5020-001-X./- *Wachten*, roman over psycho-sociale problematiek, Pandora, Wespelaar, 1988, ISBN: 90-5020-009-5./- *Het Chagrijn der Schimmen*, psychologische roman, Pandora, Wespelaar, 1989, ISBN/90-5020-006-0./- *Van Muzen, Mensen en Muizen*, brievenroman, Pandora, Wespelaar, 1991, ISBN 90-5020-022-2 (343 pp.)/- *Kwibus. Zestien verhalen*. (1977-1986); D/2005/Jan Bauwens, uitgever; NUR: 300; ISBN:90-775332-22- . (192 pp.)/- *Dans met de duivel. Vijf novellen*. . (1977-1986); D/2005/Jan Bauwens, uitgever; NUR: 300; ISBN:90-775332-23- . (196 pp.).

NOVELLEN SAMEN MET ANDERE AUTEURS - *De Tumor*, fantastische novelle, (titel bundel: *Ouverture I*) Pandora, Wespelaar, 1986, ISBN (idem)./- *Straatverlichting*, fantastische novelle, (titel bundel: *Vieze Oude Mannetjes*) Clumzy, P. Bernauw (red.), *Initiatief*, 1987.

SPORT EN GEZONDHEID - *Metamanagement voor iedereen. Het beste uit de preventieve gezondheidsleer*. D/2003/Jan Bauwens, uitgever; NUR: 485, 801, 860, 898; ISBN: 90-775332-02-1. (105 pp.).

FILOSOFIE EN CHRISTENDOM - *Trans-atheïsme; de metafysica van het Lam. Een christelijk geïnspireerde verrijzenis uit het hedendaagse materialisme*. D/2003/Jan Bauwens, uitgever; NUR: 705,733,738; ISBN:90-17181-9. (472 pp., A4-formaat)./- *Het einde der tijden. Over de betekenis van de dingen in het licht van de Omega*. D/2003/Jan Bauwens, uitgever; NUR: 705,733,738; ISBN:90-77532-01-3. (225 pp.)/- *And the Light shineth in darkness. Christian metaphysics and ethics in contrast with today's physicalism*. D/2003/Jan Bauwens, uitgever;

NUR: 705,707,708,733; ISBN:90-77532-03-X. (135 pp.)/- *Het Licht schijnt in de duisternis. De werkelijkheid is een creatie, geen constructie.* D/2003/Jan Bauwens, uitgever; NUR: 705, 707, 708, 733; ISBN: 90-77532-04-8. (140 pp.)/- *Het goede zoeken. Christelijke filosofie voor adolescenten.* D/2003/Jan Bauwens, uitgever; NUR: 136, 705, 732, 733, 738; ISBN: 90-77532-05-6. (180 pp.)/- *Mathematica Christiana. Over wiskunde en teleologie.* D/2003/Jan Bauwens, uitgever; NUR: 738, 921; ISBN: 90-77532-06-4. (276 pp.)/- *Dead-line. Over de grenzen van de tijd en het neerstrijken van de engelen.* D/2004/Jan Bauwens, uitgever; NUR: 730; ISBN: 90-77532-09-9. (45 pp.)/- *De gijzeling van Mithras. Een verdediging van het Christendom tegen het kerkendom.* D/2005/Jan Bauwens, uitgever; NUR: 733, 694; ISBN: 90-77532-21-8 (152pp). - *Het wordt geregeld. Over abortus en euthanasie.* D/2006/Jan Bauwens, uitgever; NUR: ...; ISBN: 90-77532-2...-... (96pp).

WISKUNDE - *Het Vermoeden van Goldbach. Een bewijs.* D/2004/Jan Bauwens, uitgever; NUR: 918; ISBN: 90-77532-07-2. (45 pp.)/- *Het Vermoeden van Goldbach. Een bewijs. Tweede, bijgewerkte uitgave.* D/2005/Jan Bauwens, uitgever; NUR: 918; ISBN: 90-77532-17-X. (60 pp.)/- *The Goldbach Conjecture Demonstrated. (een vertaling van: Het Vermoeden van Goldbach. Een bewijs. Tweede, bijgewerkte uitgave.* D/2005/Jan Bauwens, uitgever; NUR: 918; ISBN: 90-77532-18-8. (62 pp.)/- *Mathematica Christiana. Over wiskunde en teleologie.* (Zie hoger).

MUZIEK: - *Over Muziek. Essay.* Jan Bauwens, 2005.

JAN BAUWENS - COMPOSITIES KLASSIEKE MUZIEK

IN COMPUTERGESTUURDE UITVOERINGEN - OP
17 CD's

♪ CD 1: Tracks 1-4: *Pianoconcerto nr. 2* (16:35) --- Tracks 5-9: *Pianoconcerto nr. 3* (15:35) --- Track 10: *Pianoconcerto nr. 5* (20:18)./♪ CD 2: Track 1: *Pianoconcerto nr. 6* ("September") (21:08) --- Track 2: *Pianoconcerto nr. 7* ("Apocalyptische dans") (15:43) --- Track 3: *Pianoconcerto nr. 8* (7:56) --- Track 4: *Tsunami* (Symfonisch werk) (7:47) --- Track 5: *De Zee* (Symfonisch werk) (5:32)./♪ CD 3: Track 1: *Orgelconcerto nr. 1* (9:08) --- Tracks 2-4: *Klarinetconcerto nr. 1* (31:00) --- Track 2: *dl. 1* - (12:45) --- Track 3: *dl. 2* - (8:53). Track 4: *dl. 3* - (9:14) --- Track 5: *Gitaarconcerto nr. 1* (8:47) --- Track 6: *Fluitconcerto nr. 1* (4:16) --- Track 7: *Orgelconcerto nr. 2* (8:28)./♪ CD 4: Tracks 1 t/m 10: *Te Deum laudamus* ("Hymne van Sint-Ambrosius") (40:00) --- Track 11: *Kyrie Eleison* (8:16) --- Track 12: *Ave Maria* (2:14) --- Track 13: *Gebed voor het Vaderland* (6:06) --- Track 14: *De Zaligsprekingen* (volgens Mattheüs) (8:53)./♪ CD 5: Track 1: *Goldbach Variatonen* (voor piano solo) (12:16) --- Track 2: *Herodes' slachting* (Orkestwerk) (7:16) --- Track 3: *Pianoconcerto nr. 10* (8:25) --- Track 4: *Titan* (orkestwerk) (7:05) --- Track 5: *Hoorncconcerto* (13:57) --- Track 6: *Harmonie* (5:13) --- Track 7: *Kleine nieuwjaarssymfonie* (7:28)./♪ CD 6: *Adagio* Elf gedichten uit de gelijknamige bundel van Felix Timmermans op toon gezet: Track 1: *De blaadren...*(4:02) --- Track 2: *De profundis...*(3:28) --- Track 3: *De herfst...*(4:45) --- Track 4: *Door de neevlen...*(4:26) --- Track 5: *Met rood en blauw...*(4:48) --- Track 6: *God rolt de zonnen...*(4:58) --- Track 7: *De Geest waait...*(2:54) --- Track 8: *'k Zou van mijn woorden...*(10:19) --- Track 9: *Maria zingt...*(4:11) --- Track 10: *Ik weet het niet...*(2:34) --- Track 11: *De kern van*

alle dingen...(7:02) --- Track 12: *Winter* (2:40) --- Track 13: *Dans* (7:46) --- Track 14: *Donkere nacht* (3:48)./♪
CD 7: Kamermuziek: Track 1: *Wals voor piano en strijkers 170505* (1:37) --- Track 2: *Strijkorkest 101204b* (5:14) --- Track 3: *Voorzichtige dans* (2:26) --- Track 4: *Algebra* (4:47) --- Track 5: *Bomen langs de rivier* (2:46) --- Track 6: *Half oogst, pianokwintet* (9:35) --- Track 7: *Strijkkwartet 210804* (4:48) --- Track 8: *Lente* (2:45) --- Track 9: *Meilied* (4:49) --- Track 10: *Strijkkwartet 211104* (1:00) --- Track 11: *Sic transit gloria mundi* (3:11) --- Track 12: *Strijkkwartet 190804* (3:12) --- Track 13: *Strijkkwartet 200804* (1:19) --- Track 14: *Strijkkwartet 220404* (2:59) --- Track 15: *Wals voor piano en strijkers 170505* (1:37) --- Track 16: *De profundis* (3:28)./♪
CD 8: Track 1: *Tsunami, voor symfonisch orkest* (7:47) --- Track 2: *Concerto voor hoorn* (13:57) --- Track 3: *Fluitconcerto* (4:16) --- Track 4: *Orgelconcerto n° 2 221204* (8:28) --- Track 5: *Celloconcerto 221104 bewerkt* (3:54) --- Track 6: *Pianoconcerto n° 10* (8:21) --- Track 7: *Winter* (2:40) --- Track 8: *Goldbach Variatien* (12:16) --- Track 9: *Titan* (7:05)./♪ **CD 9:** Track 1: *Junisymfonie: dl. 1* (4:40) --- Track 2: *dl. 2* (4:45) --- Track 3: *dl. 3* (7:13) --- Track 4: *Vioolconcerto n° 1: dl. 1* (7:04) --- Track 5: *dl. 2* (3:48) --- Track 6: *dl. 3* (4:12) --- Track 7: *dl. 4* (2:35) --- Track 8: *dl. 5* (4:21) --- Track 9: *dl. 6* (1:35) --- Track 10: *Wals voor piano en strijkers* (1:37)./♪ **CD 10:** Track 1: *Opstanding, symfonie: dl. 1* (9:21) --- Track 2: *dl. 2* (6:01) --- Track 3: *dl. 3* (5:27) --- Track 4: *dl. 4* (2:51) --- Track 5: *dl. 5* (2:52) --- Track 6: *Samenspel met cello solo* (6:10) --- Track 7: *Hobosymfonie 060505* (7:25) --- Track 8: *Strijkkwintet 240205* (9:29) --- Track 9: *Klein symfonisch gedicht* (5:11) --- Track 10: *Ode aan Goldbach* (3:42)./♪ **CD 11:** Track 1: *Pianoconcerto n° 11: dl. 1* (9:45) --- Track 2: *dl. 2* (4:52)

--- Track 3: *dl. 3* (5:06) --- Track 4: *dl. 4* (1:35) --- Track 5: *Klarinetconcerto n° 2 voor beginners* (7:01) --- Track 6: *Donkere nacht* (3:48) --- Track 7: *Hobofantasia 060505* (1:14) --- Track 8: *Vazen* (2:50) --- Track 9: *In de tuin* (7:25) --- Track 10: *Paleiswachten* (5:49) --- Track 11: *Jazzfantasie* (3:43). /🎵 **CD 12:** Track 1: *Juan de la Cruz' Canciones, voor koor en orkest* (54:43). /🎵 **CD 13:** Track 1: *Augustussymfonie voor symfonisch orkest* (21:42). /🎵 **CD 14:** Track 1: *Requiem, voor groot koor en orkest: dl. 1* (9:28) --- Track 2: *dl. 2* (8:12) --- Track 3: *dl. 3* (14:03) --- Track 4: *dl. 4* (7:02) --- Track 5: *dl. 5* (2:30) --- Track 6: *dl. 6* (5:32) --- Track 7: *dl. 7* (2:35). /🎵 **CD 15:** Track 1-16: *Zestien oefeningen voor piano en klarinet* (48:10). /🎵 **CD 16:** Track 1-8: *Keldertrappen, voor piano solo met hier en daar begeleiding* (37:20). **CD 17:** Track 1-6: *Sint-Franciscussymfonie*; Track 7: *Kleine fantasie voor Piano en Strijkers*; Track 8-11: *Augustussymfonie* (50:00).

De muziek op deze CD's werd gesynthetiseerd middels "Sibelius 3" en "Kontakt Player Gold". Alle klanken werden samengesteld uit geluiden van natuurlijke instrumenten en stemmen. Omdat de woorden zelf vooralsnog niet weergegeven kunnen worden, zijn m.b.t. de gezongen partituren, naast de audio-CD's, ook video-CD's met tekstbeelden verkrijgbaar, afspeelbaar met Windows Video Player. © Jan Bauwens, Serskamp 2003-2005 /Bladmuziek: ISBN 77532-08 e. v./Ook de partituren werden gepubliceerd – zie: kbr.be .

